Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0001

Nec
lipſie
fidel

Qu
ma p
ad c

Qu
beſt
ro c

Qu
ꝓte
phe
byſ

Qu
Eu
tur

Q
la
ra
na
eg

Q
o
in

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0002

UNIV. U. LANDESBIBLIOTHEK HALLE (SAALE)
Ink A 59

Concluſio prohemij.

Neceſſaria eſt et ad bt̄itudinē fidei oportuna ſancte apocha lipſis lectio. ne chriſtiani ſcādaliſent̄ tempore flagellorꝝ ab infidelibus. qm̄ illa p̄ordinauit deus ad emēdationē hereſum.

Concluſio ſecundi tractatus.

Quod alij doctores expoſuerūt ad litterā apochalipſis. prima xv. capitula de ſtatu eccleſie. a tempore ſancti iohānis vſqꝫ ad captiuitatē conſtantinopolitanā excluſiue.

Concluſio queſtionis magne.

Quod verus antichriſtus eſt pſeudo propheta maumeth. et beſtia eſt ſepta eius. Et ꝙ om̄ia que dicunt̄ de antichriſto vero complent̄ in eo. Et quidē veriſſime.

In ſecundo tractatu concluſio xvj. capituli apochalipſis.

Quod propter ſciſmata ab obedientia romani pontificis et ꝓpter hereſes. flagellanda erat vniuerſa eccleſia a pſeudo propheta maumeth. que erat in arabia. affrica. libia. numidia. hyſpania. paleſtina. et vniuerſa aſia.

Concluſio xvij. capituli apochalipſis.

Quod imperium conſtantinopolitanū cum prima medietate Europe. erat flagellandū ab antichriſto maumetho ſub ſeptē turchorꝝ regibus. ob rebellionē a romana eccleſia ⁊ hereſes.

Concluſio xviij. capituli apochalipſis.

Quod flagellata omni eccleſia non ſubiecta petro per flagella beſtie ſaracenice. inſtituet̄ a ſancto romano pontifice imperator conſtantinopolitanus qui mari et terra exercitu ordinato recuperabit conſtantinopolim et aſiam minorem ⁊ vſqꝫ egyptum excluſiue.

Concluſio xix. capituli apochalipſis.

Quod habito primo vniuerſali triūpho pontifex ⁊ imperator orientis reuocabit om̄es eccleſias ſciſmaticas. et reueniet cū inſtitutione feſti nupciarū agni. et ꝙ inuadēt om̄es chriſtiani.

FÜRSTLICH STOLBERG. BIBLIOTHEK

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0003

arabiam et diſpergent oſſa maumeth. et ibi capiētur et truci/
dabunt̄ omnis potētia et nobilitas ſaracenorū̄ exceptis qui/
buſdam profugis ad extremas partes orbis. et recuperabunt
chriſtiani affricam et aſiam maiorē. et fere orbem vniuerſum.
in hac ſecūda victoria. vniuerſaliq; triumpho. ⁊ quod tempo
ralis monarchia debetur chriſto.

Concluſio xx. capituli apochalipſis.

Quod chriſtiani monarchia poſt hanc ſecundā vniuerſalē vi
ctoriā et triumphū imperabit pacifice mille annis. poſt quos
incipiet iterum beſtia maumethana ſurgere poſt annos. ccc.
xxxiij. cū dimidio coadunabunt̄ in exercitū maximū ⁊ per tres
annos cū dimidio pugnabūt victorioſe cōtra chriſtianos. quē
exercitū dn̄s ih̄s miraculoſe deſtruet circa montē oliueti poſt
cuius occiſum. intrabit ad fidem plenitudo gentiū. et omnis
iſrahel ſaluus fiet. eritq; omnis mundus vnum ouile et vnus
paſtor. in quo reprehendūtur. qui lactantiū accuſant.

Concluſio xxj. capituli apochalipſis.

Quod facies primi celi et terre ſiue preterite eccleſie et impe
rij chriſtiani abibit. et non erit ſub figura quattuor animaliū.
et viginti quattuor ſeniorū. et huiuſmodi precedentiū diſpo/
ſitionū. Sed erit celū nouū et terra noua ſub forma ciuitatis
ſancte hieruſalē et tabernaculi dei. Et ſub forma duodecim
portarū. et duodecim lapidū precioſoꝝ. et duodecim margari
thaꝝ. Et ſub forma diei nō egentis templo ⁊ ſole ac lucernis.

Concluſio xxij. capituli apochalipſis.

Quod mores illius etatis erunt bene inſtituti ad ſancte vi/
uendum ⁊ reducendū fere ad mores qui fuiſſent in ſtatu inno
centie. Et ꝙ deſiderabūt diſſolui et eſſe cum chriſto. Et epi/
logacio et concluſio totius huius ſancte prophecie.

De iudicio aſtronomio. prima concluſio.

Quod dei ſummi prouidentia de curſu communi regit hunc
mundum inferiorē. per ſuperiores latiores celeſtes.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0004

Concluſio ſecunda.

Quod optimi dei prouidētia. regit dictas lationes celeſtes. et omnem viſibilem creaturam. per angelicam et inuiſibilem creaturam.

Concluſio tercia.

Quod non eſt contrariū fidei dicere. deum punire homines fame. peſte. flagellis infideliū. per influxum naturalē ſtellarū et executionē cōmunis legis angelorum.

Concluſio quarta.

Quod licet pontificiū et imperium chriſtianū ſpecialiter ſpiritu ſancto regatur. tamē peccatis exigentibus noſtris relinquitur malis influencijs celeſtibus.

Concluſio quinta.

Quod iuſſu creatoris ſignoꝝ zodiaci. leonis ſignū habet mouere et influere ſuper chriſtianos et turchos.

Concluſio ſexta.

Quod primi quindecim gradus leonis deſeruiūt turchis. alij vero deſeruiūt chriſtianis. potiſſime apulis. ſiculis. vngaris. ytalis. gallis. Et reliquis francie regionibus.

Concluſio ſeptima.

Quod cuiuſlibet ſigni circulatio ac influxus maximus perſeuerat annis mille.

Concluſio octaua.

Quod cuiuſlibet ſigni celeſtis orbis magnus dominatur annis tot. quot ſunt gradus celi. videlicet. trecentis et ſexaginta. cuius medietas eſt Centum octoginta annorū.

Concluſio nona.

Quod anno ſalutis. M. cccc. lxxj. quo hoc iudicium editum fuit. orbis magnus iam peruenit ad finē leonis. pro prima medietate. Et ꝙ anno ſalutis. M. cccc. lxxx. cōplebit influxus prime medietatis leonis pro turchis. et incboabit ſecūda medietas pro chriſtianis.

Concluſio decima.

Quod anno ſalutis. M. cccc. lxxx. inchoabit depreſſio imperij turchorum. et fauor paulatim chriſtianorum conſurget. et electo orientis imperatore ex improuiſo augebitur.

Expliciunt capitula huius editionis Magiſtri Johannis viterbienſis ordinis predicatorum. De futuris chriſtianorum triumphis contra turchos et maumethanos omnes. Impreſſa Nuremberge.

triumphis in ſaracenos. Epiſtola Magiſtri
Johannis viterbienſis incipit.

Eatiſſimo pape Sixto quarto et chriſtianiſſimis re-
gibus francie. hyſpanie. ſicilie citra farum. vngarie
et ſenatui preclariſſimo gennenſi. Frater iohanenes
nannis viterbienſis ordinis predicatoꝝ theologoꝝ minimus
perpetuã pacem et victoriã in hoſtes optat. Circiter nonas
aprilis tractatũ et lucubraciũculã miſi. quã de futuro chriſtia
norũ triũpho a deo chriſtianis de proximo repromiſſo ededi.
Sed hucuſqꝫ vt accepi. neſcio cuius negligentia ſit. aut obli-
uioni tradita aut occultata. Et quoniã a compluribꝫ copia
petitur idcirco iterũ et copiam mitto et editionẽ. Me veſtre
celſitudini recommendo. Explicit epiſtola.

Incipit probemiũ in totã editionẽ ſequentẽ.

Eatus qui legit et qui audit verba prophecie hu-
ius. et ſeruat ea que in ea ſcripta ſunt. Tempus
enim propꝑe eſt. Hec ait iohãnes euãgeliſta tam
in exordio huius prophecie ſanctiſſime de ſtatibus eccleſie ꝙ
etiam in fine. Cuius litterali expoſitioni operã dedimus com
pletam. Chriſto ſuggerente ac illuminante. Horum verbo-
rum ſacrorum cauſa eſt. quoniã ſi chriſtianus attendit verba
prophecie huius apochalipſis non ſcandaliſabitur tempore
perſecutionũ ⁊ deuaſtationis eccleſie nec in mente ſua dicet.
Turchi et ſaraceni et maumethiſte proſperanẽ contra chri-
ſtum. ergo chriſti eccleſia vana eſt. et fides eius deficiet. Et
propter hoc multi chriſtianorũ ſcandaliſati non integre cre-
dunt. Et complures abnegant fidem. Qui autem diligenter

cie clariſſime cernim[illegible] [illegible]que ſancti ꝓphete chriſti dixerūt.
Eſt igiť chriſtiana fides ſola veriſſima. que clara noticia ex-
peritur fere completa eſſe omnia. que in apochalipſi ſiue hac
ſancta ꝓphecia euāgeliſte iohānis predicta ſunt a ieſu chriſto
qui eſt teſtis fidelis. Cernimus eñ in primo ſtatu eccleſie ſub
ſeptem ſigillis. completas fuiſſe ſeptem maximas ꝑſecutiōes.
quibus infinitus numerus martyrū chriſti iugulatus eſt. No
uimus cōpletas eſſe tubas ſeptem hereſum. quibꝫ oīes eccle-
ſie affrice. aſie. et grecie deſiuerūt ab obediēcia romani pon-
tificis. Luce clarius conſtat ortum beſtie maumeth. et ſeptem
phialas ire dei cōpletas. aut fere terminatas. quibꝫ caſtigauit
deus ſciſmaticas et hereticas eccleſias. Ergo quod parū ſu-
pereſt ꝓphecie cōplebiť. vt caſtigato vniuerſali hereſis ſciſma
te. iterū monarchia chriſti conſurgat. et in vniuerſo orbe fiat
vnum ouile et vnus paſtor. vnde fidelis oīs hoc facit in ſe-
metipo argumētū. Btūs eſt inquit chriſtus. qui nō fuerit ſcan
daliſatus in me. Sed qui legit populo. et populus qui fideli-
ter audit ſecreta huius ꝓphecie. non ſcandaliſať in chriſtum.
quē videt ordinaſſe a principio huiuſmōi flagella ad ſanādas
eccleſias hereticas et ſciſmaticas non ad deſtruendā catho-
licam eccleſiam. Igiť beatus eſt qui audit verba ꝓphecie hu-
ius. et ſeruat ea que in ea ſcripta ſunt. Ex quibꝫ verbis ſancti
iohānis liquet quāta ſolicitudine doctores vigilare debent ac
vacare litterali ſenſui. et ipm̄ p̄dicare chriſtianis. ne his caſti-
gacōibꝫ ſcādaliſenť. et negēt fidē chriſti. qui de ꝓpinquo polli
ceť tam preclarꝫ triumphū in turchos ⁊ maumethanos oēs vt
exponem⁹ infra. ab illo loco in quo maiores noſtri ſenſum lit
tere dimiſerūt. Totam igiť hanc noſtrā editionē tripharia di
uidemus. Primo quidē percurrem⁹ breuiſſime. que ante nos
expoſuerūt theologi de apochalipſi vſqꝫ ad eorꝫ tempora cum

ſit.
er-
hac
ſto
ub
s.
do
le-
n-
em
nit
u-
na
hat
e-
un
li-
n.
as
o-
u-
cti
ac
li-
lli
vt
lit
di
nos
um

comp

apochalipſim totam breuiter expla

iohānem ad litterā ꝓphetaſſe de ſtatibus eccle

quidē. ac ſecūdo. et tercio capitulis admonet angelos ſu

ſcopos ſui patriarchatus aſiani. quibus ſpecialiter ſcribit.

hanc apochalipſim eccleſie chriſtianoꝝ. Sed quarto. quinto.
ac ſexto capitulis. ſtatum eccleſie deſcribit talē. Celum primo
ſibi dicit apertū fuiſſe. quod eccleſiā chriſti in hoc mūdo ſigni
ficat. Sicut accipit chriſtus celū. Matthei v. cū ait. Qui ſol
uerit vnū de mādatis iſtis minimis et docuerit ſic homies. mi
nimus vocabit̄ in regno celorū. Hoc eñ loco ſcōm doctores
celum accipit̄ ꝑ eccleſia preſente. In medio huius eccleſie eſt
poſita ſedes ſancta romana eccleſia. caput omniū eccleſiarū.
In qua reſidet agnus et eius vicarius pōtifex maxim⁹. Hanc
circūſtant immediate quattuor animalia. que ſignificāt quat-
tuor patriarchat⁹ immediate ſequētes romanā eccleſiā. videli
cet Hieroſolimitanū. Anthiocenū. Alexandrinū. Epheſinū.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0009

ec

marij. Et ita

cundent romanā eccleſiā quat-
uiginti quattuor ſeniores. in hoc uniuerſali
eccleſie eſt liber clauſus. qui eſt diuina ꝓordinatō de futu
ro ſtatu eccleſie quē ſolus agnus aperit. ac reuelat ſuo charo
ſancto iohanni. Et primo aperuit ei ſeptem ſigilla ſecreta. in
quibꝫ ſignificabant̄ ſeptē precipuis ꝑſecutiōes martyrū ante
Conſtantinū imꝑatorē. Hec igit̄ ſunt explanata ab eis ad lit-
terā in primis ſex capitulis. Deinde aſſerunt in ſeptimo capl'o
fuiſſe predicatū Conſtantinū habentē ſignū dei uiui qui inhi-
buit quattuor romanis principibꝫ quibꝫ datū erat nocere ec
celſie. ne deinceps nocerēt chriſtianis. ut narrat eccleſiaſtica
hyſtoria. ⁊ ea que de Conſtātino eſt uita ſub quo quāplurimi
iudeorū et infinitus numerus gentiū ad fidem chriſti uenit.
A ſeptimo aūt capitulo excluſiue uſqꝫ ad quartūdecimū. indu
cuntur ſeptem angeli cū ſeptem tubis completis. quas aiunt
ſignificare ſeptem precipuas hereſes ⁊ diſcidia. ab obediēcia

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0010

romani pontificis vſqꝫ ad ortum beſtie maumeth. Duo vero
capitula ſequētia ponunt ſeptem plagas vltimas ſacroſancte
eccleſie. quas ei beſtia maumeth intulit vſqꝫ ad captiuitatem
conſtantinopolitanā excluſiue. Quam quia non viderūt. ſen-
ſum litteralē dimiſerūt. et ſecuti ſunt miſticum dicētes de hijs
que in ſequentibꝫ capitulis futura ſunt ſinimus. qꝛ non ſumꝰ
prophete neqꝫ filij ꝓphete. Sed horū dictū miramur. quia ex
preterita euidencia et vocabulis nam in precedētibꝫ explana
tis. firmam habemꝰ expoſitionē ſequentiū. Omnia em̄ voca-
bula figuratiua. expoſita ſunt in precedētibꝫ. Celum em̄ expo
ſuerunt ipſi preſentē eccleſiā. Terrā vero dixerūt laicum hu-
milemqꝫ populū chriſtianū ab hoc celo gubernatū. Angelos
dixerunt principes et prelatos ¶ Pſeudo prophetā explicaue-
runt maumeth. beſtiam vero eius ſeptam. Thronum quidem
declarant eſſe autoritatem eccleſie. Babilon miſtice accipe-
endam iohannes exponit pro turcho et ſoldano. Cum ergo
omnia que ſequūtur ſint in precedentibꝫ expoſita ſine falſita-
te vt exitus probauit. profecto ego ac mihi ſimiles non ſumꝰ
prophete neqꝫ filij prophete. Sed prophecie huius expoſito-
res. qui ex precedentiū capitulorum declaratione ac exitu ſe-
quentia clare cognoſcimus. vt iam beatus ſit qui legit et qui
audit verba prophecie huius et ſeruet ea que ſcribimus. quia
tempus prope eſt. Sed quia ſeptem plagas vltimas quidam
exponunt incōgrue. idcirco nos agni auxilio ſuffulti. qui ape
rit librum et ſignacula eius quibus vult. a ſextodecimo capi-
tulo apochalipſis noſtram inchoabimus explanationē quam
iudicio pontificis maximi romani qui ſedes eſt agni appro-
bandam vel reprobandam cōmendandā vel emendandā ſine
pertinacia offerimus. vna tali queſtione premiſſa.

An antichriſtus verus venerit
an ſit venturus.

ec quã ſuper apochalipſim genue legi queſtionẽ.
libens redegi in ſcriptis. vt occaſio ſit viris grauibꝫ
et litteratiſſimis ſuper ea meditari. et me inſtruere ſi
tibundum veritatis. Sed quiſquis hec ſcripta noſtra leges.
nil ante temere iudices. ꝙ non ad voluntatem ſed ad con-
gruam litteralẽ expoſitionẽ legas et perlegas apochalipſim
iohannis euãgeliſte. et tunc me iohannẽ clara luce illumina.
aut ſaltem ama. Hanc igitur dubitationẽ more meo diuidã
in tres partes. In prima ponent̃ ratiões cõtrarie. quibus cõ-
cludetur nõ veniſſe. In ſecunda ponã litterale fundamentũ.
quo clare luce conſtabit iam diu veniſſe. In tercia parte re-
ſpondebimꝰ rationibꝫ primis in cõtrariũ factis.

Prima pars dubij. probans ſexdecim rationi
bus antichriſtum verum non veniſſe.

Aticbriſtum nõ veniſſe. probat̃. Primo ratione cõ-
munis opinionis ſic. Communis opinio falli nõ po
teſt. ſcđm cõmẽtatorẽ. Sꝫ cõmunis opinio eſt vẽturũ
eſſe. Igit̃ nõ venit.   Secũdo ratiõe p̃ſumptõis ſic. Non eſt
audẽdũ aliquid de deo ⁊ diuinis aſſerere. quod nõ ſit nobis a
diuinis eloquijs traditũ. ſcđm diuũ dyoniſiũ libro de diuinis
nominibꝫ. Sed nõ conſtat ex ſacris eloquijs veniſſe. ymo po
tius cõtrariũ. Igit̃ p̃ſumptuoſum videt̃ hoc ponere.   Ter
cio ratiõe pene. Que ponit̃ vltimo apochalipſis ſic. Si quis
inquit apoſuerit ad hec. apponet illi deus plagas que ſunt ſcri
pte in libro hoc. Sꝫ quilibꝫ debet cauere oĩes penas. Cum
ergo nõ inueniat̃ in hoc libro veniſſe. Non igit̃ debemus ad
dere.   Quarto ratiõe cõceptiõis. qꝛ dicit auguſtinus. in li-
bro de ortu antichriſti. Concipietur plenus dyabolo ex tribu
dan. ſicut Gene. penultimo capitulo ſcriptũ eſt. Fiat dan colu
ber in via. Sꝫ nõ inuenimꝰ aliquẽ talẽ cõceptũ ex tribu dan.

Igitur non venit. Quinto ratione natiuitatis. quia ſcd̄m
auguſtinū ibidē naſcet̄ in babilone ſicut ſcriptū eſt in apocha
lipſi. Babilon mater illa fornicationū. Sed nō legit̄ talis ibi
natus. Igitur non venit. Sexto ratione nutritionis. quia
ſcd̄m eundē nutriet̄ ab incantatoribꝫ in corozaim. Sed nemi
nem talem ibi nutritū legimus. Igitur non venit. Septi-
mo ratione durationis. quia regnū eius durabit per tempus
et tempora et dimidiū temporis. Iuxta danielē vij. capitulo.
Et tūc erit tribulatio ſicut ait chriſtus qualis nō fuit. ex quo
homines habitare ceperunt ſup terrā. Matthei xxiiij. Sed
iſta non legmus. nec fuerūt. Ergo non venit. Octauo ra-
tione ſatiſfactionis. quia cuilibet ſatiſfaciet. Deuotos eñ per
opera ſpiritualia ſeducet. et auaros per diuicias. et libidino-
ſos per feminas. qꝛ iuxta danielē. Dominabit̄ auri et argenti
et erit in cōcupiſcencijs feminaꝝ. Sed nemo talis venit. Igit̄
nō venit antichriſtus verus. Nono ratiōe teſtium. qꝛ illis
tribus annis venient duo teſtes Enoch et Helias qui pugna
bunt cum eo. et ignis exibit de ore eorum et deuorabit inimi-
cos eorum. et beſtia occidet eos. et iacebūt inſepulta corpora
eorum in plateis hieruſalē. ⁊ tercia die reſurgēt. Videtibuſqꝫ
inimicis aſcendent in celum vt dicit̄ apocalipſis xj. capitulo.
Sed hec nō ſunt facta. Igitur nō venit antichriſtus. Deci
mo ratiōe miraculoꝝ. qꝛ vt dicit chriſtus in euāgelio. Dabūt
ſigna et prodigia. vt etiā faciant ignem de celo deſcendere. et
ſeducant̄ ſi fieri poteſt etiā electi. Et apoſtolus prime. ad theſ
ſalonicenſes vltimo dicit. Eius aduentus erit ſcd̄m operatio-
nem ſathane in omni virtute et ſignis ⁊ prodigijs mendacibꝫ.
hijs qui pereunt. Que autē ſint illa ſigna iohannes exprimit
xiij. capitulo dicēs. Faciet ignem de celo deſcendere. et dabit
ſpiritū ymagini ⁊ loquet̄. et faciet vt nemo poſſit emere ⁊ ven
dere. niſi qui habet caracterē beſtie. aut numerū nomīs eius
Sed huiuſmodi miracula nemo chriſto cōtrarius adhuc fecit

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0013

Igitur non venit antichriſtus. Undecimo ratione inſtitu-
tionis. quia dicit auguſtinus. Sicut chriſtus in perſona venit
ad vnum locum et per diſcipulos ⁊ ſucceſſores acquiſiuit vni-
uerſum orbem. Ita antichriſtus in pſona erit in vna patria.
et p diſcipulos ac ſucceſſores vniuerſam tribulabit eccleſiam.
Sed nemo talis adhuc fuit. Igitur non venit. Duodeci-
mo ratione religionis. quia aduerſabit̄ chriſto. et extolletur
ſupra om̄e quod dicit̄ deus aut quod colitur. ita vt in templo
eius ſedeat oſtendens ſe tanq̄ ſit deus. Ut ait apoſtolus pri-
me. ad theſſaloni. vltimo. Sed nemo adhuc hoc fecit. Igitur
non venit adhuc antichriſtus. Terciodecimo ratiōe ſigni.
quia chriſtus dicit in euāgelio iohānis iudeis. Alius veniet in
nomine meo et illum recipietis. intelligēs antichriſtum ſcđm
auguſtinū. Sed nullus venit in nomīe chriſti cōtra chriſtum
quē iudei ſuſceperint. Ergo antichriſtus non venit. Quar-
todecimo ratiōe ſaluationis. quia ſcđm apoſtolū ad Roma-
nos xj. poſt mortē antichriſti intrabit ad fidē multitudo gen-
tium et om̄is iſrael ſaluus fiet. Sꝫ neqꝫ gentes neqꝫ iudei ve-
nerunt ad fidē. ymo multiplicati ſunt cōtra fidē. Igit̄ nō ve-
nit antichriſtus. Quintodecimo ratiōe mortis. qꝛ miracu-
loſe eſt occidēdus a ſpiritu oris dn̄i ieſu. vt apl'us dicit. prime.
ad theſſalo. vltimo. Sꝫ nemo tam publicus aduerſariꝰ chriſti
inuenit̄ aperto miraculo occiſus. Ergo antichriſtus nō venit

Sextodecimo mors huius futura eſt circa finem mūdi. Un̄
apl'us ibidē dicit. Deſtruet illū. illuſtracōe aduentus ſui. Si
igit̄ veniſſet. ergo eſſet finis mūdi. Sꝫ hoc non eſt. qꝛ oportet
primū predicari euāgeliū in vniuerſo orbe. et tūc veniet con-
ſummatio. Non igitur venit antichriſtus. Hec dicta ſint pro
parte obiectiua. Nunc ad ſecundā partē dubij accedamus.

Secūda pars dubij. Qꝫ antichriſtus iam obijt
ſicut et chriſtus. Licet vtriuſqꝫ religio maneat.

In hac queſtione quicquid dixero. emēdationi vel
cōmendacōi ſedis apoſtolice relinquo ſine cōtradi-
ctione. Ceteros lectores oro. ne ante condemnēt ꝙ̄
ſenſum litteralē apochalipſis nō ſolū legendo. ſed etiā perlegē
do reiterēt. ne cōtra ſe audiāt hieronimū ad paulinū dicentē.
Quidā audacia quadā alijs ediſſerunt ꝙ ipſi non intelligūt.
nec ſcire dignant̃ quid prophete quid apoſtoli ſenſerint. Sed
ad ſuū ſenſum incōgrua aptant teſtimonia. Quaſi grande ſit
et nō vicioſiſſimū dicēdi genus deprauare ſentētias. ⁊ ad volū
tatē ſuā ſcripturā trahere repugnantē. Sciēdū eſt igit̃ ꝙ om
nes doctores litterales vnanimiter aiunt hūc librū exponēdū
eſſe ad litterā de ſolo temporali ſtatu quadruplici eccleſie. a
tempore ſancti iohānis vſqꝫ ad finem mundi. Quorū primus
ſtatus fuit ſub apertione ſeptem ſigillorū que iam preceſſerūt
ſub ſeptem p̄cipuis ꝑſecutiōibꝰ. vſqꝫ ad tempus Conſtantini.
Secūdus ſtatus eccleſie fuit ſub clangore ſeptem tubarū que
fuerūt ſeptem hereſes potiſſime. quarū vltima fuit hereſis be-
ſtie maumethane. qui deprauauit tam vetus ꝙ̄ nouū teſtamē-
tum. Tercius ſtatus eccleſie dicit̃ ſub ſeptē phialis. que ſunt
ſeptem plage nouiſſime. vt ipſemet iohannes exponit. quas a
beſtia paſſa eſt iam ſancta eccleſia. vt in expoſicōe littere dice-
mus. Quartus et vltimꝰ ſtatus eccleſie dicit̃ ſub dānacōe me
retricis magne ſaracenice. in triūpho vniuerſali chriſtiane gē
tis. Qui igit̃ ad alium ſenſum exponit. veritatē quidē miſticā
habet. ſed nō ad ſenſum littere. Licet eñ apochalipſis iohā-
nis tot habeat miſteria quot verba. et in ſingulis verbis mul
tiplices lateāt intelligentie vt ait hieronimꝰ ad paulinū. tū vt
auguſtinus ait. Et cōmuniter om̄es doctores ſenciūt ſuꝑ pri-
mo ſentētiarū. inter om̄es intelligētias ⁊ ſenſus ſacre ſcriptu
re. ſolus ſenſus litteralis eſt argumētatiuꝰ. Et fundamētū om
nium aliorū. In quo ſenſu p̄ualuit hieronimus inter omnes
quattuor eccleſie doctores. Sicut Auguſtinus in allegorico.

Ambroſius in anagogico. et Gregorius in morali vt habe-
tur. Diſtinctione nona in canone. Ut veterū. in gloſa prima.
Igitur dicam⁹ ꝙ anticbriſtus venit iam ſunt octingenti an
ni. Hec cōcluſio ſumitur a littera apochalipſis caplo xiij. vbi
hec ponunt̄. Primo quidē ꝙ beſtia que habet cornua ſimilia
agno oriūda erat in fine ſub ſeptima tuba. Sed ſeptima tuba
finita eſt iā ſunt pluſq̄ octingēti anni. vt ꝑ cronicas oſtendit
euidētia facti. et ſicut exponūt litterales. potiſſime dicti mḡri
Raymūdus ⁊ Nicolaus de lira. Ergo iam diu beſtia illa iam
venit. Sed om̄es antiqui exponūt eſſe dictū de vero anticbri
ſto ad litterā. Q: ſit beſtia habens duo cornua ſimilia agno.
Et cōfirmat̄ ſuꝑ illo verbo apoſtoli prime ad theſſalo. vltimo
Niſi inquit venerit diſceſſio primū. vbi om̄es dicūt ꝙ cū vene
rit diſceſſio ab obediēcia romani imperij et romane eccleſie.
tūc reuelabit̄ homo pc̄ti anticbriſtus. Sȝ iā ſunt pluſq̄ octin
gēti anni ꝙ medi. perſe. caldei. numide. affri. egipcij. et alij diſ
ceſſerūt a iugo romani imperij. Et ſimiliter quattuor anima-
lia dicta. et viginti quattuor ſeniores receſſerūt ab obediēcia
romane eccleſie. et eccleſia romana vſq̧ hodie ſedet viduata
eorū obediēcia. a tempore ſancti Gregorij. qui conſtantino-
polim miſſus eſt a Pelagio papa ad reuocandū patriarcham
conſtantinopolitanū. qui tn̄ vltim⁹ diſceſſit ab obediēcia lati-
ne romane eccleſie. Ergo filius ꝑditiōis homo pc̄ti. iā reuela
tus eſt pluſq̄ octingēti anni Secundo patet. ex eo ꝙ iohānes
euāgeliſta ſic deſcribit tempus ortus eius ac nomē. Hic in-
quit eſt ſapiētia. Qui habet intellectū cōputet nomē beſtie. et
numerū eius. Numerus em̄ hoīs eſt. ⁊ numerus beſtie. ſexcē-
ta lxvj. Ubi notādū ꝙ numerus in ſcripturis ſepe accipit̄ pro
tempore vt eſt illud pſalmi. Notū fac mihi dn̄e finē meū et nu
merū dierū meorū. qui eſt. Et racō. qꝛ ſcd̄m ariſtotilē tempus
eſt numerus motus. vt dicit̄ quarto phiſicoꝝ. Itē notādū eſt
ꝙ iohānes hunc librū in greco ad aſiam eccleſiam vt patet in

principio apocbalipſis. Greci aũt ſicut et latini litteras ꝓ nu
meris ponunt. ſicut dictus numerus in latino ſcribiť de lxvj.
Greci vero ita combinant ſiue antbemos. Hoc eñ no
men apud grecos duo ſignificat. Nam ſi ſit declinabile nomi
natio bic antbemos. ſignificat aduerſariũ. Si vero ſit acce
ptum indeclinabiliter ſolũ ꝑ litteris computi ſicut diximꝰ ſic ſi
gnificat ſexcẽta ſexagintaſex. dicit igiť iobãnes. Hoc loci eſt
ſapiẽtia de reuelatiõe nomis ⁊ tẽpore beſtie. Nam qui habet
intellectũ computet nomẽ et numerũ beſtie. Nam computã
do nomẽ declinabiliter diciť antbemos ſiue aduerſarius. qꝛ
aduerſať ⁊ extolliť ſupra om̃e quod diciť deus aut quod coliť
Computãdo vero numerũ ortus eius eſt numerus bominis
chriſti. qꝛ ab boĩe chriſto vſqꝫ ad ortum ⁊ tẽpus beſtie currẽt
ſexcẽti lxvj. anni. vt om̃es litterales expoſitores cõcludũt. Sꝫ
a ſexcenteſimo lxvj. anno bomis chriſti vſqꝫ modo ſunt pluſꝙ̃
octingẽti anni. Sumꝰ eñ ab anno ſalutis modo in. M. cccc.
lxxx. Ergo iam ſunt mlťa tẽpora quibꝫ antichriſtus verus iam
venit. Et qꝛ circa dicta tẽpora apparuit pſeudo ꝓpheta filius
perditiõis maumetb. Idcirco cõcludiť ꝙ maumetb ſit verus
antichriſtus. Qui in hoc libro appellatur pſeudo ꝓpheta. et
eius ſepta diciť beſtia. qꝛ beſtialis. Nec miretur quiſpiã ſi ad
huc expectať antichriſtus verus. qꝛ nõ erit diſtinctus ab bis.
ſed erit vltima collectio ſaracenoꝝ cõtra chriſti eccleſiã in bie
ruſalẽ que in hoc libro diciť gog et magog. vt patebit in ex
poſitõe lr̃e in cap̃. xx. Hec aũt ita eſſe cõfirmãt ſigna que dicũ
tur de vero antixp̃o. vt patebit nũc in reſponſiõibꝫ ad obiecta

Tercia pars dubij reſponſiua ad ſexdecim ra
tiones factas in principio.

Eſpondemus ad primũ. Qꝛ ſi intelligať de opiniõe
vulgi falſum eſt. ꝙ cõmunis opinio falli non poteſt.

Nam vt ait auguſtinus in ſoliloquijs. Veritas nõ ſe oſtendit
nudam. niſi paucisſimis et ardẽtisſimis amatoribꝫ ſuis. Pre-
ſto ſunt innumera exempla. Nam tẽpore diluuij cũ cepiſſent
hoĩes multiplicari ſuꝑ terrã. Veritas archani dei vni ſoli ho-
minum. Noe credita fuit. vt ſacra Gene. narrat hyſtoria. Et
poſt diluuiũ in lege nature cõmunis opinio ſimulacroꝝ falſa
erat. particularis aũt abrahe vera erat. Sub lege vero ſcripta
moyſes et infinita multitudo ad aquas cõtradictiõis falſo de
aqua eductõe opinabant̃. ſolus minister eius ioſue et caleph
veritati manus dederũt ſicut et exploratiõis tẽpore factũ eſt.
Regũ tẽpore om̃es de ydolis cõmunẽ opinionẽ ſequebant̃.
Solus thobias fugiebat cõſorcia oĩm. ⁊ ibat ad adorãdũ deũ
in hieruſalẽ. Tempore paſſionis chriſti totius orbis opinio
falſa erat. ſola opinio ſacroſancte virginis erat vera. Et vt ad
hyſtoriã apochalipſis veniam⁹. In primo eccleſie ſtatu ſub ſe
ptem ſigillis om̃is orbis in agnũ cõiurauit vera opinio in pau
cis martyribꝫ vera erat. qui etiã criptis ſe abſcõdebãt a facie
ire agni. vt hic liber ꝑdixit. ⁊ euidẽcia facti oſtendit. Simili-
ter in ſecũdo ſtatu eccleſie poſt Conſtantinũ redditã pace. ſub
ſeptẽ tubis heretici inualuerũt. quorũ cõmunis opinio falſa
erat. Solius athanaſij opinio vera erat. Poſt hec in tercio
ſtatu eccleſie ſub ſeptẽ phialis vniuerſus orbis venit ꝯtra par
ticularẽ opinionẽ ſacroſancte romane eccleſie. Neſtorini. ia
cobite. pelagiani. donatiſte. armeni. perſe. medi. babilonij.
arabes. ſiri. paleſtini. affri. libies. friges. et maumethiſte. et
greci. ac alij qui aut ſubiciunt̃ hereſi maumethi. aut ſapiũt cõ
tra agnũ. ſola vera fides ⁊ opinio in paucis latinis reſeruata
eſt. qui ſicut ſub vna grãmatica ⁊ lingua latina militãt. ita ſub
vna vera catholica ſancta romana eccleſia ſunt. Sino de cõ-
ceptõe et alijs cõmunibꝫ opinionibꝫ. quorũ veritas paucisſi-
mis eius amatoribꝫ eſt credita. Non ergo cõmunis opinio
ſemꝑ vera eſt quãdo eſt vulgi. Sꝫ qñ eſt pluriũ ſapientũ. vt ait

Ariſtotiles in topicis. Communis autē opinio ſapientū qui apochalipſim exponūt ad litterā eſt iſta. Antichriſtus verus nō miſticus eſt beſtia habēs duo cornua ſimilia agno qui venit ſub ſeptima tuba circa annū ſalutis ſexcenteſimū lxvj. Et ita cōmunis ac vera opinio eſt ꝓ nobis. Ad ſecundā rationem nego minorē. quia in hoc libro ſequēdo litteralē ſenſum apertiſſime ponit̄ et nomē et tempus ortus beſtie. Ideo dicere oppoſitum eſt aut imp̄meditata reſponſio aut ignorancia. Sed dices. doctores non dicūt venit. ſed veniet antichriſtus. Et reſpondemꝰ ꝙ ſequunt̄ modū loquēdi antiquoꝝ qui hanc ſeptam maumeth et tribulationē eccleſie vniuerſalem a maumeth et diſceſſionē vniuerſalē a romano imperio et eccleſia non viderūt. Nos aūt et ceteri litterales expoſitores apochalipſis ſecundū modū ꝓpriū littere loquimur. Preterea nos de capite huius ſepte loquimur. Illi ad vltimā eccleſie plagā referunt. que nōdū venit ſed a mēbris antichriſti futura eſt vt dicemus capitulo xx. Sed adhuc querit̄. Si antichriſtus mortuus eſt. quomō fulminabit̄ in monte oliueti. Reſpondemꝰ. ꝙ caput et mēbra in ſacra ſcriptura cōputant̄ ꝓ vna perſona. Ut iacob et deſcendētes eius vocant̄ iſrael. Sicut dicit deus exodi iiij. cap̄. Filius meus primogenitꝰ iſrael. vbi ad litterā iſrael nō dicit̄ iacob. ſed eius ſucceſſores. Sic et antichriſtus in perſona mortuus eſt. ſꝫ eius ſepta viuet quouſqꝫ miraculo ſe fulminabit̄ in exercitu magne tribulacōis vltime. de qua loquemur cap̄. xx. et ita nō eſt cōtradictio. Antichriſtus verus venit. Antichriſtus verus nō venit. Antichriſtus verus obijt Antichriſtus verus nō obijt. qꝛ hec referunt̄ ad ꝑſonā capitis et mēbra. Ad terciā rationē dicit. ꝙ nihil addimꝰ. ſꝫ quod eſt in textu littere fideliter expoſuimꝰ. quinimo ꝯtrariū ponere eſt de veritate littere minuere. Quod ꝙ̄ ſit aduertendū ipi viderint. Ad quartā rationē dicimꝰ. ꝙ ille aptationes auguſtini nō ſunt litterales. ſꝫ allegorice. in quo ſenſu preualuit.

vt ſupra diximus. Nam vt patet tam ꝑ catholicos q̄ hebreos
Jlle textus ad litterā intelligit̄ de Sampſone qui fuit de tri-
bu dan. Senſus aūt allegoricus eſt ꝙ ſicut dan fuit ex ancilla
iacob nō ex libera. Jta maumeth antichriſtus futurus erat
ex ancilla ſiue ydolatra genti nō fideli. Sicut ipſe in alchora-
no inducit deū ad ſe ita loquentē. Pauper inquit fuiſti et di-
taui te. ydolis ſeruiſti et vocaui te. Et ſimiliter patria eius eſt
babilon miſtica nō litteralis. quēadmodū iohānes dicit. Jn
fronte inquit eius ſcriptū eſt. Miſterium babilon mater illa
fornicationū. Nam de veteri ydolatra ortus eſt. qui primū ba
bilonie cepit. Chriſtus quoqꝫ ad litterā exprobat corozaim
et bethſaide. qꝛ noluerūt eū recipere. et ad ſenſum miſticū ibi
nutritur hereſis et ſepta maumeth fortius q̄ alibi. Senſus ta
men miſticus nō inducit argumētū. qꝛ vt ait dyoniſius. miſtica
theologia non eſt argumētatiua. et ita ſolutū eſt argumentū
quartū. quintū. et ſextū. Ad ſeptimā rationē dicim⁹. ꝙ di-
ctum danielis habet duas expoſitōes. Nam cōmuniter dicit̄.
ꝙ tempus et tēpora et dimidiū tēporis ſignificat tres annos
cum dimidio. Et ſcd̄m hoc dicim⁹ ꝙ ad litterā tantū durabit
bellum et ꝑſecutio vltima gog et magog que eſt gens ſarace-
nica ⁊ verus antichriſtus. de quo bello ſcd̄m catholicos ad lit
terā loquit̄ xx. capl'o. vt ibi exponem⁹. Et ita ſtat ꝙ antichri-
ſtus verus iam venit et vltima eius ꝑſecutio et interitus non
venit. Sed alij ꝓfundius dicūt. ꝙ daniel ad litterā loquit̄ de
duratione ſepte eius. et ita tempus et tēpora et dimidiū tēpo
ris nō accipit̄ ꝓ tēpore ſed ꝓ tēporali regno. Ad horū igit̄ in
telligentiā. ſciēdū eſt primo. ꝙ ſacra ſcriptura ſepe ponit tem
poris nomē ꝓ re tēporali. ſicut dauid accipit in pſalmo dicēs
Dies diei eructat verbū et nox nocti indicat ſciētiā. Et apo-
ſtolus dicit. dies mali ſunt. Nam dies accipiunt̄ nō ꝓ tēpore
ſꝫ tēporalibꝫ hominibꝫ qui dies ⁊ noctes viuūt. Scd̄o nota ꝙ
tres ſunt partes totius terre habitabilis ſcd̄m coſmigraphiā

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0020

Quarū prima eſt affrica. a nilo inchoās vſq₃ ad extremū occi dentis. Cui oppoſita eſt ſecūda pars orbis europa. a fluuio tanais vſq₃ ad extremū occidētis hyſpanie. Tercia ps orbis eſt aſia maior. et eſt dupla ad quālibȝ iſtaꝝ. Egyptus igit̄ eſt regnū mūdi vnū cōtinēs totā affricā. Babilonia eſt ſecūdū cōtinens totā aſiam. Roma eſt terciū cōtinēs totā europā. Jam in duo imperia partitū videlicȝ latinū ⁊ conſtantinopolitanū Dicūt igit̄ huiꝰ doctores. ꝙ cū daniel loquat̄ ad litterā de regnoꝝ ſucceſſiōe. patet ꝙ ibi tps accipit̄ ꝑ tpali magno regno Cū ergo daniel ibi dicit. tradent̄ in manū beſtie omīa regna per tps et tpa ⁊ dimidiū tpis. ſic exponēdū eſt. Manus antichriſti et mēbra ſunt eiꝰ ſepta. Jgit̄ nō maumeth in pſona. ſȝ manibꝫ et mēbris eiꝰ tradent̄ omīa regna que extendunt̄ per tps. id eſt tpale regnū affrice quod primo inuaſit. Jtē tpa ſiue tpale regnū aſie quod ſecūdo inuaſit. Et q2 eſt duplū ad affricam dicit in plurali tpa. Ultimo per dimidiū tpis eſt dimidiū imperium europe quod eſt conſtantinopolitanū reſeruato latino. Harū expoſitionū prima eſt miſtica et non litteralis. q2 ad lr̄am falſum eſt ⁊ impoſſibile. vt antixps in pſona tribꝫ annis cū dimidio ꝑcurrat vniuerſum orbē et capiat omīa regna etiā ſi volaret. Secūda eſt ad lr̄am. q2 ad lr̄am loquit̄ de ſucceſſione regnoꝝ maumeth et chriſtianoꝝ ⁊ de bello eoꝝ. Unde āgelus clare ſucceſſionē expoſuit dicēs. danielis vij. caplo. Cum omīa regna tradita fuerint in manu beſtie ꝑ tps ⁊ tpa ⁊ dimidiū tpis. tunc iudiciū dei ſedebit cōtra beſtiā. et duo libri ſiue due ſentēcie aperient̄. in quarū prima decretū eſt vt auferatur potētia a beſtia et cōterat̄ et diſpereat in eternū. Jn ſecūda vero eſt decretū. vt iſta magnitudo ⁊ monarchia regni q̄ eſt ſubter omē celū. detur pplo ſcōꝝ altiſſimi. Et ita ex hijs patet ꝙ cōmunis et prima expoſitio eſt vera in dicto ſenſu miſtico. Jſta vero vltima eſt litteralis ad mentē danielis et angeli. Ad octauā dicimꝰ. ꝙ minor eſt falſa. quia maumeth

ſatiſfacit om̄ibꝰ dictis deſiderijs. primo quidē ſpūalibꝰ. qꝛ ſtri
ctiſſime ordinauit elemoſinas. oratiōes. reuerēciā dei ac ſcti
nominis eius et tēpli et vſqꝫ hodie deuotius quā xp̄iani ſequū-
tur exteriores religionis actus. Deinde ſatiſfacit auaris. qꝛ
preteritis laudant̄ in ſalariando. donando. diuicias aſſequē-
do. quinimo om̄e lucrū eis cōceditur. Quod aūt ſint in cōcu-
piſcencijs feminarū non ſolū euidēcia facti. Sed alchoranus
oſtendit ſtatuēs. vt tot vxores habeāt quot nutrire poſſunt. ⁊
quater repudiare ⁊ reacceptare. laudātqꝫ miraculū illud mau
meth. ꝙ eis deꝰ in coeundo tribuit virtutē quadraginta viro
rum Hec ſunt ꝓdigia mendacia hijs qui pereūt ſcd̄m apl'm.
quibꝰ ſeducunt̄ ſi fieri poteſt. etiā electi xp̄iani. qui ad litterā
fidem negant vel moti libidine vel auaricia vel ſimulata reli-
gione. Ad nonā dicimꝰ. ꝙ in materia argumēti eſt triplex
defectus. Primus defectus eſt. quia incōgrua aptant teſtimo
nia littere. Nam ad litterā illi duo teſtes nō ſunt enoch et he
lias. Nam iſti non pugnāt cum beſtia antixp̄o habente cor-
nua ſimilia agno. ſed cū alia que hanc p̄cedit vt patet in lr̄a.
Et huiuſce falſitas clarius apparet in littera capl'i x. et xj. qꝛ
qui occidēdi erāt an̄ aduentū antixp̄i. ridiculū eſt dicere oc-
cidendos poſt eius aduentū. Sed illi occidēdi erāt ſub tuba
ſexta. Et beſtia oriunda erat ſub ſeptima. vt patet cap̄. xj. xij.
xiij. in cuius fine ponit̄ ortus beſtie ſimilis agno. Ergo ridicu
lum eſt dicere. ꝙ ad lr̄am intelligat̄ de enoch ⁊ helia. ſꝫ ad ſuā
voluntatē ſcripturā nituntur trahere repugnantē. Secūdus
defectus eſt. qꝛ ponūt ꝙ enoch ſit venturus cū helia. ꝙ nuſꝙ̄
apud ſacros canones inuenit̄. Tercius defectus eſt. qꝛ dicunt
ꝙ helias ſit venturus in perſona cū tamē hoc ſit magis iudai-
zare ꝙ̄ recte ſapere vt patebit. Pro quo nota ꝙ de helia ſunt
due opiniones. quarū ſecūda magis congrue veritati videt̄.
Prima eſt auguſtini. qui in xx. de ciuitate dei ponit eū in per
ſona venturū. et pro ſua opinione nil aliud adducit. niſi quia

communis opinio eſt.et quia tranſlatus eſt in paradiſum ter-
reſtrem. Et hanc recitat b̄ts aquinas noſter in iiij.ſentēciarꝫ
Et ſi hec opinio eſſet vera tūc ad rationē eſt dicendū. ꝙ he-
lias non pugnabit cū perſona antixp̄i.quia ipſius perſona di-
citur pſeudo ꝓpheta.ſed pugnabit cum beſtia ſiue ſepta eius.
que vltimis tp̄ibus veniet cū gog ⁊ magog. Littera tamē illa
apochalipſis non eſt de eo niſi forte miſtice.et ſub aliqua ſimi
litudine. Sed beatus hieronymus. Chriſtus et gabriel ar-
changelus.exponūt omnia de helia miſtico et non in perſona
Malachias em̄ vltimo fuit autor huius opinionis de aduē-
tu helie dicens. Ecce ego mittam vobis angelum meum. qui
preparabit viam ante faciem meā. Et cōcludit in fine. Ecce
ego mittam vobis heliam telbiten. qui cōuertat corda patrū
ad filios. Chriſtus igitur qui ad litterā diſputans cū iudeis.
a litterali ſenſu arguit.cum ſolum ſciret litteralem eſſe argu-
mentatiuum.ita dicit. Quid ex iſtis videre. ꝓphetam. Etiam
dico vobis pluſq̄ꝫ prophetam. Ipſe enim eſt de quo ſcriptum
eſt. Ecce ego mittam angelum meum qui preparabit viam an
te faciē meā. Gabriel quoqꝫ de iohāne ſimiliter exponit dictū
capitulum ita dicens ad zachariam. Ipſe precedet eum in ſpi
ritu et virtute helie.vt conuertat corda patrum ad filios. Si
militer hieronimus ſuper malachiam vocat iudaizantes eos.
qui putant heliam in perſona venturum.ita dicens. Iudei in
quit et iudaizantes heretici dicunt heliam venturū ante ſal-
uatoris aduentum. Unde diſcipuli in euangelio queſtionem
xp̄o ꝓponunt dicētes. Quid eſt quod pharisei dicūt ꝙ helias
venturus eſt.et reſtituturus eſt om̄ia. Quibꝫ dixit helias iam
venit. Et ſi vultis recipere. Iohānes ipſe eſt helias. Hec hie
ronimus lr̄alis doctor. Et ad auguſtinū eſt dicendū vt ibi ait
hieronimus. ꝙ illā opinionē de ꝑſona helie induxerūt phari-
ſei et primi iudaizantes xp̄iam. quorꝫ tūc magna erat copia.
Et id̄ ſequēs opinio fideliū. habuit radicē a vulgo iudaizāte

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0023

non ab apl̄is et chriſto ē̄t ſapiē̄tibꝫ euā̃gelij. Ad illud quoqꝫ
quare ſit in paradiſo terreſtri reſeruatꝰ. Reſpondet hieroni-
mus eodē̄ capl̄o malachie dicē̄s. reſeruatū̄ fuiſſe vt veniret cū̄
moyſe in montē̄ thaboꝛ ad chriſti trāſfigurationē̄ et redderet
diſcipl̄os credulos de exceſſu quē̄ cō̄pleturus erat in hierl̄m.
et qꝛ tunc fides nutrienda erat. In fine vero mū̄di nō̄ helias
in ꝑſone helie dabitur choꝛo p̄dicantiū̄ et cō̄foꝛtantiū̄ fideles
cō̄tra ſeptā̄ maumethi antichriſti. Legatᷣ igitᷣ hieronimꝰ ſuꝑ
vltimo capl̄o malachie ꝓphete. et concludet lectoꝛ id quod et
nos. Et ita ratio nona nihil valet. in qua quidā̄ robur poſue-
runt vulgaris opinionis. que tm̄ ex toto nō̄ eſt falſa. qꝛ Enoch
ceſar chriſtianiſſimꝰ. et Helias erit pontifex maximꝰ cū̄ p̄edi
catoꝛibꝫ pugnā̄tes cō̄tra exercitū̄ antixp̄i gog vt dicemꝰ capl̄o
xix. et xx. Ad decimā̄ rationē̄. negamꝰ ꝙ illa nō̄ ſint cō̄ple-
ta in maumeth. Unde nicolaus de lira et alij lr̄ales dicū̄t ꝙ
ignis ibi capitᷣ ꝓ angelo. iuxta illud pſalmi. Qui facit ange-
los ſuos ſpū̄s et miniſtros flamā̄ ignis. Maumeth aū̄t cadu
co moꝛbo laboꝛā̄s fingebat ſe cadere ex illuſtracō̄e angeli de
ſcendē̄tis de celo. et ſibi loquē̄tis. Et qꝛ hoc nō̄ erat verū̄ ideo
ſubdit euā̃geliſta. ꝙ hec ſigna fecit in cō̄ſpectu hoīm nō̄ dei.
Et apl̄us p̄ime ad theſſaloni. vltimo dicit. ꝙ aduentus eius
erit in omni virtute et ſignis et p̄odigijs mendacibꝫ nō̄ veris.
Magiſter tamē̄ Nicolaus oꝛdinis p̄dicatoꝝ qui peragra-
uit omnē̄ oꝛientē̄ et cō̄poſuit tractatū̄ illū̄ eximium contra al-
choꝛanū̄ qui incipit. Narrauerū̄t mihi iniqui fabulacō̄es ſed
nō̄ vt lex tua. dicit in ſuo itinerario. ꝙ cū̄ eſſet in niniue ⁊ ba-
bilonia. vidit in eis viros mire abſtinencie. nudos aſperrima
hyeme. et quidā̄ ex eis inquit nudis pedibꝫ calcant ignem et
extinguū̄t. Quomō̄ aū̄t dedit ſpiritū̄ ymagini ⁊ locuta eſt. Ex
ponit nicolaus de lira cū̄ beato auguſtino xx. de ciuitate dei
capl̄o viij. et ix. Beſtia inquit eſt ſepta impia cō̄traria ciuitati
et legi chriſtianoꝝ et ſunt ſaraceni. Pſeudo aū̄t eius ꝓpheta

eſt ipſe maumeth verus antichriſtus. ymago eſt ſimulata ei9
lex. que profitetur velut veram fidem et non eſt. Huic legi dedit
maumeth ſpiritū loquacē qui eſt effectus pmulgacōis et ob-
ſeruationis eius. ita vt maximis terroribꝫ et clamoribꝫ loqua
tur cōtra ſanctā ciuitatē xpi. Ad vndecimā rationē. patet
ex dictis reſponſio. q̄ omīa cōpletiſſima fuerūt in maumetho
qꝛ p ſe in pſona venit tm̄ in ſabea puincia arabie et p ſucceſſo
res vniuerſam deſtruxit eccleſiā. Et ſimilit ad duodecimā
rationē dicendū eſt. qꝛ vere aduerſat agno. et extollit ſupra
om̄e quod dicit deus aut quod colit. Extollit em̄ ſupra om̄e
quod dicit deus. qui ſunt ymagines ſctorū et crucifixi. quas
tanq̄ ſpurcicias extimat. E ſimiliter extollit ſupra id quod in
eis colit. dicēs xp̄m nō paſſum. mortuū. aut ſepultū. negās ei9
diuinitatē et trinitatē perſonaꝝ. Sedere aūt in ſcripturis ſan
ctis ſepe p imperare ponit. Juxta illud marci vltimo. Sedit
a dextris dei. Et maumeth ſedet in tēplo dei. qꝛ vniuerſis xp̄i
eccl'ys. aſie. affrice. et europe medietati imperat. Et oñdit ſe
tanq̄ ſit deus. id eſt nūcius dei. vt ait gloſa in lectura petri de
tarantaſia. Et ſaraceni nihil aliud clamāt niſi hoc. Deus eſt
de9. et maumeth ſolus verus nūcius ei9. Ideo hec rō ꝯcludit
p nobis. Ad terciādecimā dicim9. q̄ iam receperūt eū iu-
dei p dn̄o. vt euidēcia facti a principio oñdit. qꝛ ei adheſerūt.
q̄q̄ ſe deceptos inuenerint rem hāc a ſaracenis accepi. Nā
ferme quattuor annis elapſis ſaracenoꝝ ſacerdos ex granata
genuā veniēs. et cellam nr̄am viſitās. poſtq̄ negatiuā dedi de
recuperāda quadā ſaracena baptiſata ppter quā venerat. ſer-
mo de fide habit9 eſt. intulit tandē de iuſticia ſermonē. Nihil
habēs quod de fide rn̄deret. cepi eū a principio vrgere de ma-
xima iniuſticia eoꝝ. q̄ nulla ratiōe aut colore iuſto. ſed vt la-
trunculi om̄ia regna xp̄ianoꝝ vi armoꝝ ſurripuerūt in affri-
ca. egypto. aſia. paleſtina. et europa. Rn̄ſio hec fuit. Habēt
inquit nr̄i preceptū a maumeth. vt xp̄ianis ppetuum inferant

bellum. ꝙ vocati ab eo tributū dare renuerūt. Et ego cur iu-
deis eſtis ꝓpicij. Quia inquit eū volūtarie ꝓ dño ſuſceperūt.
Ecce impletū eſt ꝙ xp̄s ait. Ego inquit veni in noīe p̄ris mei
et nō ſuſcepiſtis me ꝓ dño. ſed dixiſtis nō habem⁹ regē niſi ce-
ſarem. Alius maumeth venit in noīe meo dicens ſe paraclitū
poſt me et nunciū dei illū ſuſcipietis. Quod etiā ꝙ̄ verum ſit
vidimus. quia capta conſtantinopoli a turcho. factus eſt iu-
deorum concurſus mari et terra dicentiū meſſiam aꝑparuiſſe
ſuum. Ad decimamquartā rationem dicimus. ꝙ hoc erit
poſtꝙ̄ eccleſia paciet̄ triumpho gog et magog. vt dicemus in
littera xx. capituli. Stant eñ hec duo ſimul vt diximus. ꝙ an
tichriſtus ſit mortuus in perſona. et antichriſtus viuat in ſua
ſepta. quia caput et membra ꝓ vna perſona cōputant̄ in ſacra
ſcriptura. Ad decimāquintā rationē dicimus. ꝙ ſpiritus
oris ieſu erit eius volūtas liberandi xp̄ianos. homo aūt pc̄ti
eſt gog et magog ſequēs inſtituta antixp̄i dicti maumeth quē
dñs ieſus interficiet. quia nō viribus xp̄ianoꝝ ſternetur tam
validus exercitus. ſed volūtate ieſu dñi nr̄i. vt dicem⁹ xviij. et
xix. et xx. capl'is. Ad decimāſextā rationē dicimus. ꝙ non
poteſt probari per ſcripturas ꝙ mors capitis ſit futura circa
finem mūdi. ſed totius corpis. vt patet ezechielis xxxviij. cap̄.
et xxxix. eiuſdē et xx. cap̄. hui⁹ apochalipſis. Nec tñ dicit̄ circa
finem mūdi. ꝙ ſtatim ſit futurū iudiciū ymo cōſonat dictis xp̄i
et lactancij. diu poſt victuros fore xp̄ianos in pace. qꝛ prima
reſurrectōe celebrata. que erit totius eccl'ie reformatio. Ho-
mines diu tranquille viuent ante vltimā reſurrectionē. Unde
matthei xxiiij. ait. Sicut fuit in dieb⁹ noe ante diluuiū quādo
erant bibentes et comedētes et nubentes ac nuptui tradētes
vſqꝫ in diē quā intrauit noe in archā ⁊ nō cognouerūt donec
venit diluuiū et tulit omnes ita erit aduentus filij hominis.
Non eñ dicitur illuſtratio aduentus ieſu finis ſubitus mun
di. ſed illuſtratio ac reformatio eccleſie. vt dicemus infra.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0026

Explicit primus tractatus declaratiuus quindecim capitulorum precedentium.

Incipit ſecūdus tractatus declaratiuꝰ a captione conſtantinopolitana vſqȝ ad finem mūdi. Cuius principiū eſt apochalipſis xvj. capl'm.

T audiui vocem magnam de templo dicentē ſeptem angelis ⁊c. Quiſquis vis vltimam noticiā et ſummā delectatōez huiꝰ ſcte apochalipſis cōſequi añ te habe apochalipſim. et poſtq̄ lr̄am ꝑ te legeris vide hāc explanatōz Igit̄ p̄ſuppoſitis cronicis. quas gracia breuitatis obmittimꝰ Tria in hoc cap̄. ſunt p̄mittēda. Primū eſt vt aiunt doctores ꝙ ſeptem ſigilla fuerūt ſeptē potiſſime pſecutōes tꝑe martyrū Deinde ſecute ſunt ſeptē tube. que fuerūt ſeptē magne hereſes poſt conſtantinū. Quarum vltima fuit hereſis maumethi. qui dicit̄ pſeudo ꝓpheta et beſtia et ſepta eius. Septē vero phiale vt hic ait iohānes ſunt ſeptem vltime plage eccl'ie illate ab hac beſtia. Et q2 ſcd̄m om̄es lr̄ales doctores hee plage ꝑtinēt ad tꝑa beſtie poſt ſeptē tubas. Patet quoſdā male exponere referēdo huiꝰ capl'i plagas aliquas ad ſaracenos. aliquas ad hereſes. q2 hereſum plage ꝑtinēt ad ſtatū tubaꝝ ⁊ nō phialaꝝ Scd̄o p̄mittendū eſt tam ſcd̄m lr̄ales expoſitores q̄ etiā b̄tm thomā. prima ꝑte q. c xiij. arti. vj. ꝙ āgeli ꝓpellant̄ principes et cuſtodes regnoꝝ et ꝓuinciaꝝ qui ꝓpter defectū ⁊ culpā hominū ꝑmittūt hoīes pati aduerſitates et mala. Tꝑe aūt maumethi venit vniuerſalis diſceſſio eccleſiarum et regnorum ab obediēcia tam romani imperij q̄ romane eccl'ie. Et idcirco merito talis rebellionis et hereſis iuſſit deus ſeptem angelis vt effunderēt ſuꝑ dictas eccl'ias et regna phialas ire ſue ſiue ſaracenos. quia ſicut in phiala continetur liquor ad voluntatem dei. Sic in ſaracenis cōtinent̄ flagella ad voluntatē dei.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0027

Ideo angeli dicunt̃ effundere phialas. quia permittũt effun-
di ſaracenos in chriſtianos et regna heretica. Tercio notan-
dum eſt. ꝙ ſeptē capitula ſequētia loquũtur de ſtatu eccleſie
deformate ſed reformãde. quia in preſente ſextodecimo capi-
tulo ponũtur ſeptem plage eccleſie que idcirco dicunt̃ vltime
quia nulla alia erit. ſed abſterget deus omnē lacrimã ſancto-
rum xp̃ianoꝝ. In capitulo vero xvij. ponit̃ tēpus damnacōis
et deſtructōis ſaracenoꝝ quo ad iniciũ. In xviij. ponit̃ prima
xp̃ianoꝝ victoria ꝑncipalit̃ cōtra turchos. In xix. ponit̃ ſecũ-
da victoria cōtra ſoldanũ ⁊ arabes ſabeos. In xx. vero ponit̃
vniuerſal' triũphus cōtra antixp̃i exercitũ gog et magog. In
xxj. ponit̃ reformacō eccl'ie quo ad vniuerſalē fidei et euãgelij
ſuſcepcōez. et anathematizacōez oīm hereſum. ⁊ opinionũ fal-
ſarũ. et quo ad religiōis ⁊ obediēcie ordinē. In xxij. ponit̃ ſta-
tus oīm fideliũ quo ad vite cōuerſacōez et expectacōez future
btitudinis. Hec igit̃ ſeptē vltima capl'a nobis exponēda reli-
querũt p̃res. iam expoſitis alijs quindecim capl'is p̄cedētibꝫ q̄
ad l'ram ſub eis cōpleta ſunt. Pñs igit̃ ſextũdecimũ cap̄. diui-
dit̃ in tres ꝑtes principales. Nã primo ponit̃ flagellacō eccl'e
affricane. Secũdo aſie maioris. Tercio medietas europe. Et
ideo claꝝ erit. qđ ait daniel vij. cap̄. Tradent̃ inquit in manu
beſtie oīa regna ꝑ tp̄s et tp̄a ⁊ dimidiũ tp̄is. Primo igit̃ ponit
affricã punitã ſub tribꝫ plagis triũ angeloꝝ. quoꝝ prim⁹ pu-
niuit arabiã. cuius metropolis eſt boſra. Pro quo nota ꝙ in
metropoli arabie cui p̄erat Berillus archiep̄s ceperũt here-
ſes circa tp̄a Origenis vt tradit̃ in eccl'iaſtica hyſtoria. Hec
eſt arabia ſabea in qua eſt mecha. in qua ortus eſt manmeth
pſeudo ꝓpheta. ⁊ qꝛ hoc regnũ fuit cũ ſuo p̃riarcha alexãdri-
no principalis cauſa oīm hereſum. ⁊ receſſiōis a ſc̄a romana
eccl'ia. idcirco ãgelus eius cuſtos effudit primã ire dei phialã
permittēs ibi naſci caput pc̄ti antixp̄m ⁊ pſeudo ꝓpham man-
meth qui cepit ibi cogere ad circũciſionē ⁊ blaſphemiã chriſti

et perſecutionē vniuerſalē fidei. et ſuſceptionē ſui caracteris
qui eſt circūciſio et alchoranū. ſicut caracter christi eſt baptiſ
mus ⁊ euāgeliū. Et ita littera prime partis legat̄. Ego inquit
iohānes audiui vocem magnā dei turbati de templo eccleſie
precipientē ſeptē angelis quibꝫ datū eſt in precedēte capitulo
inducere ſeptem plagas iſtas. Ite o angeli et effundite ſeptē
principales phialas et victorias ſaracenorū contra terrā ſciſ-
maticam chriſtianorū. Et quia preceptū factum eſt. Ideo ſe-
quitur executio dicēs. Et primus angelus qui erat cuſtos ec-
cleſie arabum ⁊ yſmaelitarū hereticoꝝ abijt ad exequēdū mā
datū ⁊ effudit phialā ſuā ⁊ vltionē in terrā ipoꝝ. ⁊ nato mau-
meth factū eſt ſeuū vulnus circūciſiōis ⁊ peſſimū abnegatiōis
euāgelij in illis agarenis qui ſuſceperūt caracterē circūciſiōis
et adorauerūt ymaginē beſtie que eſt alchoranū. O ꝙ̄ peſſimū
fuit vulnus. Nam abnegata fide ſuſceptoqꝫ alchorano et cir-
cūciſione. arabes mouerūt arma ceteris chriſti eccleſijs eaſqꝫ
vſqꝫ hodie deſtruxerunt multa cede ſanguinis chriſtiani. Et
hec eſt prima plaga affrice. Secūda plaga fuit vt aiunt hyſto-
rici. qꝛ Sergius ⁊ patriacha alexandrinus cū maumetho ſen
cientes dato ſaracenis dictis tranſitu. breui temporis ſpacio
egyptū et oīa maris litora obtinuerūt ab alexādria vſqꝫ ad
extremū occidētis auſtri. et mari tranſmiſſo hyſpanias in eu-
ropa ſubiecerūt. Et qꝛ patriarcha alexandrinus dedit viam ⁊
opinionē ſue hereſis a principio. idcirco in calce precedētis ca
pituli dicit̄. Unū ex quattuor animalibꝫ dediſſe ſeptē phialas.
qꝛ vt ait ariſtotiles in primo de celo et mundo. Principiū eſt
fere totū rei. Legat̄ igit̄ littera ſic. Et ſecūdus āgelus cuſtos
affricani et hyſpani litoris et egypti et inſularū eius. effudit
phialā ſuā ſiue ſaracenos in mare africanū. ⁊ factus eſt tanꝙ̄
ſanguis mortui. qꝛ multa cede chriſtianoꝝ ceperūt oēs eccle
ſias ⁊ regna eius. Et in dicto mari mortua eſt oīs anima vi
uens que eſt anima fidelis. Nam vt ait abacuch ij. capitulo.

Juſtus ex fide viuit. Ad litterã em̃ nullus remãſit ibi fidelis. Sz oẽs aut trucidati ſũt. aut alchoranũ et circũciſiõez ſuſce-pernut. Et hec fuit ſecũda plaga affrice. Tercia plaga affrice fuit. qꝛ ſaraceni habito vniuerſali litore eiꝰ collectis maximis copijs ad affrice interiora ſe ꝯtulerũt. ⁊ ceperũt maxia regna hereticoꝝ numidie. libie. mauritanie. tingintane. ⁊ hmõi. Hij affri heretici erãt tp̃e ſcĩ auguſtini. q̇ arrianã hereſim ſecuti et vuandalis adiũcti. oẽs catholicos trucidauerũt. Quare co rum ſanguinẽ deꝰ ꝑ phialas ſiue ſaracenos vltus eſt. Ideo ſic legat̃ littera huiꝰ plage. Et terciꝰ ãgelus q̇ eſt cuſtos ecc̃liaꝝ et regnoꝝ dictorũ effudit phialã ſuã ſiue exercitũ ſaracenoꝝ ſuꝑ flumia et fontes aquaꝝ interioris affrice. ⁊ factꝰ eſt in eis ſanguis ⁊ cedes. qꝛ ſaraceni trucidabãt hereticos ad talia lo ca occurſantes. et ſanguine rubricabant̃ aque. Et ne putes deũ crudelẽ. Jam quartꝰ ãgelus hoc laudat dicẽs. Tu dñe q̇ eras ab eterno et es immutabilis vtiqꝫ et iuſtus. qꝛ recta ſũt iudicia tua quibꝫ ſanxiſti vt q̇ gladiũ ſine miſericordia accipit gladio ſine miſericordia pereat. Iſti aũt numide feroces here tici vuandalis adiuncti. effuderũt ſine miſericordia ſanguinẽ catholicoꝝ ⁊ ꝓphetaꝝ ſiue ep̃oꝝ ⁊ doctoꝝ ꝓphetas ⁊ legẽ ex-ponẽtiũ. Ergo iuſte dediſti eis bibere ſanguinẽ ſub gladio ſa racenoꝝ vt digni ſũt. Et qꝛ iſte quartꝰ ãgelus collaudat tres p̃cedẽtes plagas affrice. vt intelligas ſuã q̇z plagã futurã in aſia iuſtã fore. Deĩn vt intelligas etiã oẽs ſeq̃ntes plagas iu-ſtas. idcirco etiã ſeq̃ntes ãgeli ad ip̃m ꝯfirmãt. dicit igit̃ textꝰ Et exiuit de altari celeſti vox alia q̃ ẽ laudacõ q̇nti ⁊ ſexti ⁊ ſe ptimi ãgeli ita dicẽs. Etiã dñe creator et deus gubernator ⁊ omp̃ns cui reſiſti nõ poteſt. iudicia tua ſũt vera ⁊ iuſta. Vera quidẽ et rõni ꝯgrua. qꝛ ꝯſonat rõni vt iudiciũ ſine miſericor-dia fiat illis q̇ volũt facere miſericordiã proxio ſuo iuſta autẽ qꝛ iuſtũ ẽ vt ſubdant̃ lupo maumeth. q̇ nolũt ſubici agno ⁊ eiꝰ vicario põtifici maxio. Hec em̃ ſola cauſa p̓ma ẽ quare deus

oēs eccl'ias tradidit antixp̄o ſiue maumetho. Hec de p̄ma ꝑte
capl'i ſint dicta. Nūc narrat ſecūdo quō aſia maioꝛ ꝑuenit ad
manus beſtie ſub tribꝰ angelis ſeq̄ntibꝰ. Hoꝝ āgelus cuſtos
p̄riarchatꝰ hieroſolimitani effudit ſarecenos in ſiriam et pa-
leſtinā. qꝛ ab obediēcia ſc̄te romane eccl'ie receſſit ⁊ grecis cō
ſenſit. Igit̄ ſic legat̄ lr̄a. Et quartꝰ āgelus q̇ eſt cuſtos p̄riar-
chatꝰ hieroſolimitani effudit phialā ſiue exercitū ſaracenoꝛū
in ſolē ſiue hierl'm in quo viget influxꝰ ſolis. et in quo oꝛtꝰ eſt
ſol iuſticie xp̄s et datū ē illi vt affligeret illos ſciſmaticos eſtu
et igne. ſiue ꝓpter eſtū ⁊ ignē. Nā hij ablatiui ꝯſtruunt̄ ex vi
cauſe obiectiue. qꝛ eſtus ſciſmatis. et ignis ardēter hereſis fue
rūt obiecta huiꝰ flagelli. illi aūt hoīes eſtuauerūt magno eſtu
ſciſmatis. receſſerūtq; ab vniōe romāe eccl'ie ⁊ blaſphemaue-
rūt nomē dn̄i ieſu hn̄tis ꝑtatē ſuꝑ has plagas derogātes noī
ſc̄to xp̄i q̇ ē petra. dicētes in ſucceſſoꝛe petri nō eſſe vicariatū
vniuerſalē xp̄i. Immo pꝰ admonicōꝫ eis factā nō egerūt penitē
ciā. vt darēt gl'iaꝫ deo agno q̇ oues oēs ꝯmiſit petro ⁊ ſuis ſuc
ceſſoꝛibꝰ. ſꝫ vſq; i hodiernū diē obſtinati ꝑmanēt. Et ita p̄ma
ꝑs aſie maioꝛis plagata ē. Alia plaga fuit. qꝛ karolꝰ magnꝰ in
victꝰ ceſar xp̄ianꝰ oēs hyſpanias excepta beldica granata. et
totā ſiriā reſtituit xp̄ianis. Sꝫ poſt eiꝰ moꝛtē hec victoꝛia fuit
occaſio q̇nti flagelli. Nā ſaraceni q̇ in hyſpanijs remāſerūt.
incurſiōibꝰ freq̄ntibꝰ ſanguinē xp̄ianū fuder̄t. Ceteri collectis
iterū viribꝰ ⁊ hierl'm ac ſiriā recuꝑantes. ferociꝰ ⁊ crudeliꝰ in
xp̄ianos debachati ſūt. Et id̄o hec lr̄a legit̄ ſic. Et q̇ntꝰ āgelꝰ
q̇ erat cuſtos karoli magni effudit phialā ſiue exercitū karo-
li ſuꝑ ſedē beſtie in ſiria ⁊ hyſpania. ⁊ factū eſt regnū eiꝰ tene
bꝛoſū. qꝛ vtrāq; ſedē karolꝰ tulit a beſtia. Et illi hoīes ſara-
ceni icitati mādūcauer̄t linguas ſuas p̄ furia ⁊ doloꝛe ꝑdicōis
regnoꝛū victoꝝ et ī hijs doloꝛibꝰ nō fuer̄t ꝯuerſi ad fidē ⁊ pe
nitēciā ſꝫ obſtinatiꝰ blaſphemauer̄t xp̄m ⁊ crudeliꝰ blaſphemi
ſiriā inuaſerūt. et ita redūdauit victoꝛia in q̇ntā plagā eccl'ie.

Sexta eccleſie plaga fuit deſtructio omniũ altarũ eccleſiarũ
maioris aſie. pro qua notandũ eſt. ꝙ tigris et eufrates cingũt
meſopotamiã et tutabãt omnes reges chriſtianos orientales
babilonie. niniue. ſuſis. et parthorũ. ac medorũ. hij cũ patriar
cha antihoceno hereſim neſtorij ſecuti tandem ſub beſtie im-
perio venerũt. et ſunt in eis ſaraceni obſtinatiſſimi ꝓpter tres
opiniões falſas. que ibi vigẽt. Quarũ prima eſt totius ſepte.
ꝙ alchoranũ ſit ſcriptũ in celo ⁊ ꝓpterea nulla lex alia eſt ve-
ra. ſed deceptoria. Secũda opinio eſt pſeudo ꝓphete maume-
thi. ꝙ ipſe nõ miſſus fuit in miraculis ſed gladio. ideo dicũt
omnẽ aliã defenſionẽ fidei vanã eſſe. niſi illã que eſt ꝑ gladiũ.
Tercia opinio fuit cuiuſdã hali regis perſidis. qui dixit ſe re
ſurrecturũ. Et tũc chriſtus qui adhuc viuit efficiet̃ ſaracenus
cũ omnibꝫ chriſtianis. et vt dicit Ricoldus in ſuo itinerario ſe
vidiſſe in baldaco ſiue babilonia. Rex perſidis omni anno pa
rat mulã expectãs cũ toto populo ſi hali reſurgat. et chriſtus
cũ chriſtianis efficiat̃ ſaracenꝰ. hijs tribꝫ opiniõibꝫ falſis ob-
ſtinatiſſimi ꝑmanẽt. Sic igĩt debet legi hec littera. Et ſextus
angelus cuſtos eccleſie anthiocene effudit ſuã phialã et ſara-
cenos in flumẽ illud magnũ eufrates et ceperũt anthiochiã ⁊
meſopotamiã. Et ita ſiccauit aquas illius fluminis. qꝛ cũ pri-
mo ꝓhiberẽt ſaracenis tranſitũ ad oriẽtales chriſtianos. tunc
meabiles facte ſunt eis. Et hoc fecit ãgelus vt regibꝫ ſarace-
norum ꝑpararet̃ via eundi ad reges chriſtianos ſciſmaticos ⁊
hereticos. qui ſunt ab ortu ſolis. Qua capta ego iohãnes vidi
tres ſpiritus ſiue tres immũdas et mendaces opiniones. que
exibant in modũ ranarum ſolo clamore illas defendentiũ. et
exibant ex triplici ore. Prima ꝙ chriſtus et chriſtiani efficiẽ-
tur ſaraceni exibat de ore draconis hali. Quia vt patet in ex
poſicõe Raymũdi et Nicolai de lira. Draco ſuperius ſigni
ficat regẽ perſidis coſdroe. Secũda vero de ore beſtie ſepte
ſaracenice. ꝙ nulla lex ſit vera ſcripta in celo niſi alchoranũ.

Tercia aūt de ore pſeudo ꝓphete mahmeth. ꝙ deus nō querit aliā opinionē legis q̄ ꝑ gladiū. Hec aūt tres ꝓbacões cū ad inſtigacões demonij ꝓceſſerint. Dicunt̄ tres ſpūs demonioꝝ qui faciūt ſigna ea ꝙ cōtinue q̄ſi miraculoſe creſcūt ⁊ ꝓſperā tur ꝯtra eccleſiā. ⁊ facile mouēt reges terre ſaracenoꝝ ad prelium ꝯtra xp̄ianos. vſqꜫ ad diē magne vltiōis cōplete ꝯtra ſciſmaticos et hereticos. Ego ieſus venio cito ꝯtra vos ſciſmaticos ſicut fur. Ad lr̄am em̄ ſaraceni ſicut fur inopinate irruētes. oīa ſunt ad votū ꝯſecuti. Et q2 inter hmōi fluctus p̄uidebat eccleſiā romanā nauiculā ſcti petri ſaluādā ideo ſubiūgit Btūs ꝑꝑl's latin⁹ qui vigilat in extirpacōe hereſum ꝑ inquiſitores heretice prauitatis ⁊ cuſtodit veſtimēta ſiue ꝑꝑl'os ſuos ſub fide. Ne denudet̄ eis a ſaracenis ſicut cetere eccl'ie hereticoꝝ. quoꝝ de⁹ turpitudinē hereſis vidit et vltus eſt ꝑ ſaracenos. Et de⁹ iam ſub ſeptiō āgelo ꝯgregabit illos ſaracenos ad vltimā vindictā in locū qui dicit̄ hebraice ermagedon. latine aūt ꝯſurrectō ſcd̄m hieronimū. Hec eſt grecoꝝ eccl'ia ad quā paulus de ꝯſurrectōe ſcripſit dicēs ad coloſſenſes. Si cōſurrexiſtis cū xp̄o q̄ ſurſū ſūt q̄rite. Et forte ad hāc inſulā vltimū impetū ⁊ conatū faciēt q̇ cauſa erit ꝯcitatōis latinoꝝ et deſtructōis ſaracenoꝝ. Hec de plagis ſex affrice ⁊ aſie dicunt̄ Nūc ad europā ſtilū vertit et phialā. Nota igit̄ ꝙ iniciū plage deſcribit nūc. finē vero ponit in ſeq̄nte capl'o. Pro quo reminiſcēdū eſt hyſtorie ep̄i thiri et ptolomaide. ꝙ anno ſalutis M. c. Gotfridus billon dux lotoringie cruce ſignatus maximis collectis viribꝫ ad recuꝑandā hi'rl'm profect⁹ eſt. In cui⁹ exercitu narrant̄ fuiſſe ſexies centena milia. qui tm̄ catholici ab imꝑatoribꝫ cōſtantinopolitano et trapeſuntino grecis dolo fuerūt ꝓ magna ꝑte enecati. dato pane cōfecto ex calce et farina. Et tūc oīs latin⁹ exercit⁹ diuiſus ē in tres ꝑtes. Nā vna remāſit egrota. Alia cū gotfrido ꝑfecta expedicōne terreſtri cepit armeniā ⁊ ſiriā paleſtinā. Tercia vecta cū balduino

claſſe maritima cepit litora et inſulas maris. Ultimo adiun-
ctus Gotfrido hierl'm victores reſtituerũt romane eccl'ie. Sz
nõ poſt m'ltos annos eiecti. cepit ſeptima et vltima plaga que
deſcribit' in ſequẽte capitulo. Sic igit' legat' l'ra. Et ſeptimus
ãgelus cuſtos romane eccl'ie effudit phialã ſuã ſiue miliciã in
aerem ſiue in conciliũ xpianũ quod dicit' aer a claritate fidei.
in quo Gotfridus petiuit cruce ſignari. Et exiuit vox et licẽ-
cia a tẽplo concilij et a throno ſiue autoritate ſedis ap'lice di-
cens. Factũ eſt ſiue fiat vt petit'. Et tũc facta ſunt fulgura ru-
bea que erãt cruces rubee in veſtimẽtis ⁊ vexillis. facte quoqz
ſunt voces p̄dicantiũ crucem. et tonitrua armoꝝ et apparat⁹
bellici. Et factus eſt magn⁹ motus terre latinoꝝ. qꝛ oĩs latini
tas eſt mota. Et cõgregatus fuit talis exercit⁹ qualis nõ fuit
ex quo ceperũt hoĩes xpiani habitare ſup terrã. Quia fuerũt
ſexies centenamilia. Et ciuitas que eſt ſocietas magna hui⁹
exercitus fracta eſt in tres ptes vt dixim⁹. Et ciuitates gen-
cium ſaracenoꝝ ceciderũt. qꝛ Gotfridus cepit antiochiã et ſy-
riam. Et omnes inſule fugerũt. Quia balduinus cepit eas.
Et montes nõ ſunt inuenti. qꝛ tandẽ hierl'm et oĩa preſidia
montana ceperũt. Et de celo ſiue celeſti iudicio occulto deſcẽ
dit in homies latinos grando ſicut talentũ. Quia ad l'ram illi
panes confecti ex calce ⁊ farina. Erant rotundi vt grando et
ponderoſi vt talentũ. Et hoĩes egroti blaſphemauerũt ſiue
murmurauerũt de deo ꝓpter plage dolorẽ. Quoniã magna
facta eſt vehementer tam magnitudine hoĩm qui obierunt q̃
acerbitate doloris. Hoc aũt ſc'ts euãgeliſte induxit. vt intel-
ligamus cauſam quare angelus europe qui latinos induxit.
tũc ad victoriã ex hoc indignatus deduxit grecos ad ruinam
vt nunc in ſequente capitulo dicetur.

Capitulum decimumſeptimũ. de plaga vltima
europe. et inicio deſtructionis turchorum.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0034

Ontinua ſunt ſcd̃m Ariſtotilē cuius partes copulā
tur ad vnū cōmunē terminū. Sed victoria latinorū
ſupradicta. et inchoatio deſtructōis eccleſie grecoꝝ
fuerūt ſibi immediate ſuccedētia. vt probabit̃. Idcirco copu
lata ſunt ſub eodē āgelo. At ille āgelus fuit ſeptimꝰ vt patuit
in calce p̄cedētis capituli. Et idcirco ſct̃s iohānes nūc eundē
ſeptimū inducit āgelū ita ad ſe loquentē. Et venit ad me vnꝰ
de ſeptē angelis. qui habebāt ſeptē phialas ⁊c̃. Pro intelle-
ctu igit̃ huius capl̃i ſunt hec notāda. Primo ꝙ poſt nona
ginta annos mortuo Gotfrido ſaraceni iterū inuaſerūt hieru
ſalem. ſiriam. et antiochiā. Et paulopoſt turchomānorū ce-
pit imperiū. qui exeuntes de latibulis ſuis paulatim ſeptimā
plagam europe intulerūt eccleſie. Et nunc ſeptem nobiliſſi-
ma quidem ſed ſciſmatica europe regna. ſub beſtia poſuerūt.
Quorū primū eſt ponticū ſiue trapeſuntinū. Secundū con-
ſtantinopolitanū. Terciū aſiaticum. Quartū albanum ſiue
macedonicum. Quintum boſinenſe. Sextū ſeruie. Septimū
atheniēſe maris eleſpontici. In hijs ſunt ille xp̄ianoꝝ decem
prouincie nominatiſſime. Frigia. Bithinia. Tracia. Grecia
Bizantina. Peloponeſſus. Philippica. Epirus. Theſſalo-
nica. et litus ſiticum. et pars magna valachie. que omnia ſub
ſunt imperio beſtie. Secundo eſt notandū vt hodie a ge-
nuenſibus accepi. Ita ſe habent turchomannoꝝ reges. ſalua
meliore declaracōe. Primꝰ dictꝰ eſt octoman vilis ꝓfecto de
villa octomangichi. qui primꝰ in aſia minore cepit Burſiam
et eam vi eripuit a dominio. Caracci qui nihil attentauit con
tra conſtantinopolim. eo ꝙ paruus erat dn̄s. Huic ſucceſſit fi
lius eius Baiazit rex ſecūdus. qui patris paruo imperio ad-
iecit prouinciam Aydin et Sarcan eripiens eam a potētatu
Caracci. qui adhuc exiguus nihil de conſtantinopolitano im
perio cogitauit. Succeſſit ei filius. cuius genuēſes nomis nō
recordant̃. Eſt tamē tercíꝰ in ordine et quē ſtolide imperator

cōſtantinopolitanꝰ in ſui auxiliū ꝯtra ſuos ſubditos euocauit
Qui ſꝫ pignore accepto p̄ſidio Galipolis p̃mꝰ auſus eſt ma
ris aſiatici termīos trāſire ⁊ aſpirare ad conſtantinopolitanū
imperiū. cepitq̧ primꝰ in grecia Andrinopolim et megalica-
ream. Quartꝰ rex fuit eius filiꝰ Jlorin. q̇ latina lingua toni-
truū interp̄tat̄. paucaq̧ grecoꝝ cepit caſtra. quē Tamburla-
nus ipſum captū ſecū duxit ergaſculo ferreo cluſum. Seruati
ſunt mlͥti de domo eiꝰ. et potiſſime filius eiꝰ monſulman. qui
conatꝰ cape ſeruiā decollatꝰ eſt a dn̄o ſeruie hic q̇ntus fuit rex
Cuius filiꝰ rex ſextus dictꝰ eſt Chiriſchi ogoly. qui etiā nihil
preualēs ꝯtra conſtantini imperiū obijt. relictis duobꝫ filijs
Hoꝝ alter noīe Morat trucidauit frēm noīe M. oſtafam ſu
ſceptoq̧ ſeptimꝰ regno cepit oram grecie circa litora ſcithica
et portionē quādā ex poloponeſſo ⁊ ſeruia ⁊ macedonia. quo
mortuo ſucceſſit ei octauꝰ rex filius eius. qui nūc impat noīe
Mehemeth. q̇ etate nr̄a conſtantinopolim et oīa reſidua re-
gna integra uſq̧ ad latios mira celeritate cepit. Uno eñ fere
impetu validiſſima regna cepit. Ex hijs octo duo primi nihil
de grecoꝝ impio cogitauerūt. Un̄ hic a iohāne nō cōputant̄.
ſꝫ ſolū reliqui ſex. videlicꝫ qui Galipolim p̄ſidiū cepit. ſecūdus
Jlorin. tercius Monſulman. quartus Chiriſchi ogoly. q̇n-
tus Morat. ſextus vero pn̄s Mehemeth. ſub cuius filio qui
nondū eſt coronatꝰ ceſſabit turchorū imperiū. Ultimo eſt
notādū ꝙ modus quo latini de ꝓpinquo recupabūt oīa regna
dicta erit triplex. Primꝰ ex pte dei q̇ hec p̄deſtinauit et cui nō
poteſt reſiſti. Secūdus ex pte hūanitatis xp̄i. q̇ ꝓ ſc̄ti petri na
uicula et latina eccl̄ia orauit ne deficeret fides eiꝰ. Et qꝛ orō
xp̄i fuit ſp exaudita. iō ſola eccl̄ia romana nō declinauit ad he
reſes. ſꝫ fidelis pmanet. Et hac de cauſa in hoc capl̄o vocat la
tinos fideles. Ampliꝰ elegit et p̄deſtinauit vt petrus cū ſua ec
cleſia romana lapſos et pditos reſtitueret dicēs. Et tu aliq̄n
cōuerſus ꝯfirma frēs tuos. Et iō a iohāne latini appellant̄ in

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0036

hoc capitulo electi et vocati ad bellādū ꝓ reſtitucōe fratrū ⁊
eccl'iaꝝ ꝑditaꝝ. Tercius modus eſt ex ꝑte hoim. Et duplex ſo
let poni. Primꝰ ponit͛ ab abbate ioachin ſup xlix. heremie.
vbi dicit͛. Deijciēt idumeos ꝑuuli mei. a voce ruine eoꝝ cōmo
ta eſt terra. Clamor in mari rubro auditꝰ eſt ſic dicēs Ecce q̄ſi
aquila aſcēdet et euolabit et expandet alas ſuas ſup boſram.
Et erit cor fortiū yſmaelitaꝝ q̄ſi mulieris parturiētis. vbi ait
ioachin. ꝙ ꝑuuli gregis xp̄i latini deſtruēt turchos. Et impa-
tor romanus vſq3 ad yſmaelitas penetrabit abſq3 reſiſtentia.
Et ꝯcludit. Ad futurū eſt inquit vt orietales exercitꝰ inter ſe
diſſideāt. et ſub romane reipublice ꝑncipe veniāt. Et allegat
Sibillā ꝓ ꝯfirmacōe ſupdictoꝝ. Et ita ſcđm ioachin. diſcor
dia erit occaſio vt veniāt ſub xp̄ianis. Scūs aūt norſeus p̄riar
cha anthiocenꝰ. de quo aiunt armeni. Qꝛ ꝓphetauit fere cir
ca inicia maumethi dicit clariſſime. ꝙ capta conſtantinopoli
et grecia a gente yſmaelitarum ſagittaria rex eorum mittet in
ytaliā et latinos quoſdā legatos. q̄ occulte baptiſati aperient
latinis modū capiēdi cōſtantinopolim. Latini vero collecto
exercitu mari ⁊ terra xp̄o reſtituēt omnē greciā. traciā. aſiam
ſiriam. et alias. Et ita ſcđm hunc ſcm̄ virū. illi q̄ ſubſunt tur-
cho dabūt viā victorie xp̄ianis. Ego aūt puto vtrūq3 verū eſſe
vt et in eis diſcordia futura ſit. et xp̄iani q̄ ſunt cū eis eoꝝ ma
nus diſſoluāt eis rebellādo et latinis ſe addēdo. Et hoc totū
cōſonat huic capl'o. In quo ſcūs euāgeliſta iohānes facit tria
In ꝑma ꝑte ponit ymaginē imperij turchie. In ſecūda ꝑte cū
dicit. Quare miraris. exponit plagā europe. In tercia po-
nit modū et viā deſtructōis turchoꝝ. ibi. Aque quas vidiſti.
Primū igit͛ ponit figurā turchie dicens. Ueni o iohānes et
oſtendam tibi deſtructionē turchie meretricis magne. Quia
xp̄o relicto mechat͛ cū maumetho. que ſedet ſiue imperat ſup
aquas multas cū qua ſimul in fide ſunt fornicati reges eiꝰ di-
cendi. et de vino ſiue ritu ꝓſtitutiōis ſue hereſis. Inebriati

ſunt ad litteram habitatores turchie. Et ſuſtulit me angelus
in ſpiritu in deſertū. Dicit in ſpū. qꝛ nō coꝛꝑe ſed mente oſten-
ſum eſt ei deſertum turchie. Et vidi ibi turchiā quaſi mulierē
ſedentē ſuꝑ beſtiam. qꝛ aderat ſepte maumethi. et coccineam
qꝛ vtitur ſola cede ac ſanguine chriſtianoꝝ. Eratqꝫ plena ma
nibus blaſphemie heretice prauitatis. qꝛ negat chriſtum cru-
cifixum mortuū et deū. Aſſerit circūciſionē. Negat baptiſmū
et trinitatē et multas alias blaſphemias. Et habebat capita
ſeptem et coꝛnua decem. Et ad litterā veſtitur purpura cocci-
no et inaurata eſt auro et lapidibꝫ precioſis et margarithis.
qꝛ ſunt effecti diuites ac delicati mercatu et predijs xpianoꝝ
Et habet in manu ſua ſiue religione poculū aureū. et eſt al-
choranum. quod quaſi diuinū venerant. Et licet ab eis exti-
metur aureū tñ in rei veritate eſt plenū abominacōibꝫ hereſis
et immūdicia foꝛnicationis et viciorū. Et in fronte habebat
ſcriptū hec eſt turchia. que eſt miſtica babilon illa mater foꝛ-
nicationū et abominationū terre ſaracenice. Ex quo patet er
rare predicatores illos. qui aſſerunt antixpm oriundū in babi
lonia coꝛporali. Sed in miſtica ſcdm hunc locū. Quia ſicut
coꝛporalis babilonia ydolatriā inducit. et dei populū capti-
uauit et tandē perijt. Sic hec ſecta. chriſti blaſphemiā indu-
xit. dei populū captiuat et tandem peribit. Et vidi hanc muli
erem turchiam ebriam de ſanguine ſanctoꝝ xpianoꝝ quo ad
voluntatē. et de ſanguine actualiū martyrū ieſu. quia ad litte
ram inebriat actu et volūtate ſanguine chriſtiano. Et mira-
tus ſum cum vidiſſem illam proſperari contra ſanctos admi-
ratione ac dolore magno. Hec igit eſt figura turchie. Nunc
angelus ſe cōuertit ad expoſitionē huius plage europe in hac
ſecunda parte capituli ita dicēs. Quare o iohānes miraris.
Ego exponā tibi ſacramētū ſiue ſignificatū. Primo mulieris
Et ſecūdo beſtie que poꝛtat mulierē habentē capita ſeptē et
coꝛnua decem. Igitur beſtia quā vidiſti fuit ꝓſona maumeth

qüe fuit et non eſt ipſe ſed ſua ſepta. Et hec ſepta eſt aſcenſura
et eleuãda ſup̲ om̃ia chriſtianoꝝ regna vſquequo veniat in vl
timã ſummã et abyſſum ꝓſperitatũ et tũc in interitũ ibit. quia
xp̃iani eã delebũt. Sed anteq̃ deleat̃ multi xp̃iani habitãtes
terrã eoꝝ. et alij quoꝝ noĩa ab eterno nõ ſunt ſcripta in libro
vite. videntes beſtiã ⁊ ſeptã maumethi. qui fuit et nõ eſt in tãto
culmine ꝓſperitatis. cũ tãta ignominia xp̃i admirabunt̃ con-
cludẽtes. Ergo maumethi lex vera eſt. quã deus tutat̃ et ele
uat cũ tãta xp̃i ignominia. Et ita q̃ plurimi negãt fidẽ vt eui
dencia facti oſtendit. cũ modo ſeducant̃ ſi fieri poteſt etiã ele-
cti. vt ait xp̃s. Et hoc de beſtia. Nunc tibi dicã ſignificatũ mu
lieris turchie ebriam de ſanguine martyrũ ieſu. Hic igit̃ o io
hannes eſt ſenſus et expoſitio mea que habet ſapienciã et cer
titudinẽ ſine errore. Septẽ capita ſunt ſeptẽ montes ſiue alta
regna ſeptẽ europe ſupra in principio narrata. que om̃ia con
ſequet̃ hec turchia in vltima plaga europe. Similiter ſignifi
cant ſeptẽ reges vltimos turchoꝝ qui conabunt̃ capere con-
ſtantinopolitanũ imperiũ cũ dictis regnis. Sed quinq; primi
videlicz auxiliator imperatoris Ilorin. monſulman. chiriſchi
ogoly. et morat. pater huius preſentis imp̲atoris ceciderũt a
propoſito. q2 parum conſecuti ſunt. Igitur quinq; iſti cecide
runt. Unus autẽ qui eſt preſens ſextus rex mehemeth. eſt fa-
moſus ille qui capiet conſtantinopolim et om̃ia regna nullo
audente reſiſtere. Alius autem ſeptimus rex ſucceſſor huius
nondũ eſt coronatus. Sed cũ venerit ad regnũ oportebit ip̃m
ex ordinatiõe diuina manere modicũ tempus in tanta gloria.
Ex quo ſequitur ꝙ ſub iſto finietur europe flagellum. Et ſub
eius ſucceſſore incipiet chriſtianorũ magna victoria. Et ſub-
dit iohãnes. Et beſtia ſiue ſepta maumethi qui fuit et nõ eſt.
portat hanc mulierẽ. quia ſub eius religione ſunt turchi. Et
ipſa eſt octaua quo ad ritum. et tamen eſt de ſeptem regibus.
quia non ſunt diſtincti ab illa lege cũ om̃es ſint maumethiſte.

Hec beſtia poſt ſeptimū regē vadit in interitū. q2 xpiani eam
omino totaliter extinguēt. Et decem cornua que vidiſti ſunt
decē ſub reguli ponēdi in decē dictis ꝓuincijs. Hij ſub iſto ſex
to rege turchie nōdū acceperūt p̄fecturā ſ3 ſub ſeptio rege pro
xime futuro accipiēt actionē et ptatē tanq̄ reges poſt beſtiā
ſiue vicariū beſtie ſoldanū. Hij habēt vnū conſiliū ⁊ volūtatē
diſcordādi a ſeptimo rege et virtutē ſuā ⁊ ptatē a pncipio tra
dent beſtie. q2 adherebūt ſoldano. Et ita ſcdm ioachin exer-
citus orietales inter ſe diſſidebūt. Pugnabūt tamē cum agno
ſiue latino exercitu qui ſoli ſubſunt agno. Et agnus exiſtens
in exercitu latino vincet illos turchos. qm agnus ipe eſt rex
regū et nō turchus. Et dn̄s dn̄antiū ipe eſt et nō ſoldanus et
decē p̄dicti p̄fecti. Milites quoq3 latini qui ſunt cū agno ha
bent tres p̄rogatiuas. Prima. q2 ipi ſoli ſunt vocati ad hoc
belli et triūphi decus. Et ideo nō potuerūt reijci a turchis ſi-
cut p̄decessores affrici. aſiani greci tanq̄ nō vocati ad trium-
phum ſed ad plagā. Secūda eſt. q2 latini ſoli ſunt electi ad re-
migandū ꝑ hac nauicula ſcti petri toto orbe agitata. Et ideo
turchi tanq̄ tyrāni cedent eis ſicut electis canonice ad domi
niū. Tercia eſt. q2 qui plagādi erāt a beſtia ſolū ſunt heretici ⁊
ſciſmatici. S3 latini ſp fuerūt fideles in euāgelio et nō hereti
ci. et ideo nō potuerūt ſubijci a beſtia que ſolū ad flagellādas
hereſes miſſa eſt. Si ergo queriť cauſa victorie. rn̄det iohā-
nes dicēs. Quia monarchia mūdi eſt agni et non beſtie. et q2
latini milites qui ſunt cū eo ſunt vocati. ſunt electi. ſūt fideles.
Hoc igiť dictū ſit de vltima plaga. Nunc ad terciā capli
partē accedam9. in qua tangit victoriā ex parte humana que
erit diſcordia tuchoꝝ et rebellio xpianoꝝ exiſtentiū ſub eis vt
ſupra poſuim9. Et idcirco littera ſic legať. Et angelus mihi
dixit damnationē mulieris in hunc modum. Aque quas vidi-
ſti ſuper quas ſedet turchia meretrix ſunt populi et lingue et
gentes quib9 imperat. Et decem cornua ſunt decē reges ſiue

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0040

prefecti futuri illorũ ſub ſeptimo rege. Hij omnes odient be-
ſtiam fornicariã ſeptam ſuam. Prefecti quidem. quia potius
eligẽt chriſtianos eam delere ꝙ̃ manere ſub ſeptimo rege. chri
ſtiani vero licet heretici. tamẽ beſtiã naturaliter odio habẽt
Et ideo facient beſtialẽ illam ſeptam deſolatã ab imperio et
nudam a dñis et manducabũt ſiue dilacerabunt et delebunt
carnes ac ſectatores eius et ipſam ſeptam concremabũt igne
et homines et ciuitates ſubijciendo. Et quia iohãnes mira-
batur de tanta proſperitate eorũ cõtra chriſtianos. Idcirco
angelus ei reſpondet dicẽs. Hoc deus ꝑmiſit o iohannes. vt
caſtigata hereſi orientaliũ hereticoꝝ. facile latinis conſenti-
rent et tandẽ turchis et ſaracenis rebellando. facilẽ chriſtia-
nis victoriã miniſtrarẽt. Et idcirco ſic legat̃ littera. Deus in
ſpirauit in corda eorũ oriẽtaliũ vt ſuũ imperiũ dent beſtie. Et
ſubijciãt ſe ei ſine reſiſtentia. ⁊ faciẽt quod beſtie placet ſtatim
tradendo ciuitates et regna. vt cõſummẽtur et cõpleant̃ ver-
ba et ordinatio dei de caſtigandis hereſibus vſqꝫ ad ſeptimũ
turchie regem. Et mulier quã vidiſti. ipſa eſt ciuitas ſiue ſo-
cietas turchomãnoꝝ que habet regnũ et imperiũ ſuꝑ reges ⁊
prefectos dictos europe. Hec de littera capituli.

Dubiũ de monarchia pontificis maximi.

Ubitat̃. An agnus et vicarius eius põtifex maxim⁹
ſit iure diuino rex regũ ſiue monarcha tꝑalis huius
mũdi. Et videt̃ ꝙ nõ. hijs ratõibꝰ. Primo quia om̃is
monarcha tꝑalis defenſat ſuã monarchiã. Sed chriſtus eum
tꝑaliter nõ defenſat. ymo vt euidẽcia declarat. potius flagellat
et minuit. Ergo non habet monarchiã in hoc mũdo tẽporalẽ
Et confirmat̃ dicto chriſti iohãnis xix. capitulo dicẽtis ad pi
latum. Regnũ inquit meũ non eſt de hoc mũdo. Sed monar
chia tꝑalis eſt de hoc mũdo. Ergo ius monarchie chriſti non

eſt in hoc mundo ſed expectat̃ in alio. Ad hoc firmiſſime te-
nentes reſpondemꝰ. ꝙ nedum in futuro ſeculo ſed etiã in pre
ſente chriſtus ſolus habet monarchiã iuridicam. Et hoc pri-
mo declaratur ex ſecũdo capitulo danielis ubi dicitur. Q la
pis abſciſus de monte ſine manibꝰ qui eſt chriſtus confregit
ſtatuam. et ipſe factus eſt mons magnus et impleuit vniuer-
ſam terrã. Sed ibi ad litterã loquitur angelus de ſucceſſione
monarchiaꝝ mũdi. et lapis replet celũ ⁊ terrã vniuerſam. Er
go monarchia chriſti vniuerſalis eſt nedũ celeſtis ſed tempo-
ralis. Et cõfirmat̃ per exponendi danielis modũ ſic ibi dicen
tis. In diebus aũt regnoꝝ illorũ ſcilicet ſubiectoꝝ romanis.
ſuſcitabit deus celi regnum videlicet chriſtianoꝝ. vt omnes
catholici exponũt de quo regno ſic dicit ſtatim. Regnũ illud
non diſſipabit̃ et alteri populo non tradetur. ſed cõminuet et
conſumet vniuerſa regna. ipſum aũt ſtabit in eternũ. Ex qua
autoritate hoc colligit̃. Omne regnũ quod poteſt impugna-
ri et affligi temporaliter. ſed non deleri. eſt regnũ temporale.
Quia regnũ in alia vita nec impugnari poteſt nec affligi. Sꝫ
regnũ chriſti poteſt affligi temporaliter et impugnari a beſtia
ſed nõ deleri vt patet ex dicta autoritate. ⁊ ex ſeptimo capitulo
eiuſdẽ danielis et in toto libro huiꝰ apocalipſis. Ergo xp̃i
monarchia eſt etiã temporalis. que licet ſit impugnata et affli
cta ſub ſeptẽ ſigillis. et ſeptẽ tubis. et ſeptẽ phialis. tamẽ eius
iuriſdicio non tradet̃ a deo alteri populo. vt ait daniel ij. ca-
pitulo. ſed tandẽ auferet a beſtia omne regnũ quod eſt ſubter
oĩe celũ et dabit populo xp̃iano. vt ait idem vij. capitulo. Et
ita regnum temporale chriſti diſſipabit omnia alia regna et
ipſum ſtabit in eternũ. quia omnia terminabũtur regna. So-
lum aũt chriſtianoꝝ regnũ ſtabit. Quia neqꝫ in preſenti neqꝫ
in futuro huius regni erit finis. vt dixit angelus ad mariam.
Luce primo capitulo. Et confirmat̃ quia daniel vij. capitulo
vt ibi declarabimꝰ circa finem capituli ad litterã loquitur de

maumeth. Qui loquitur contra excelſum ſermones. et puta-
uit poſſe mutare leges chriſti in alchoranū et tempora ab an
no ſalutis voluit mutari ab annis maumethi et ſibi intitulari
Ubi duo habem⁹. Primū. ꝙ auferatur regnū a beſtia et da-
bitur populo ſanctoꝝ. Sed regnū quod iudiciū dei auferet a
beſtia eſt temporalis eius monarchia. Ergo chriſtus et vica
rius eius pontifex maxim⁹ ſunt diuino iure tpales monarche
Aliud dicit̄. ꝙ populo xpiano dabit̄ magnitudo regni que eſt
ſubter om̄e celū. Sed ſubter om̄e celum nō eſt niſi tps. Ergo
xp̄i monarchia eſt tpalis etiā in hoc ſeculo. Et conſonat huic
dictū xp̄i. Matthei vltimo. Data eſt inquit mihi omnis pote
ſtas in celo et in terra. Sed om̄is poteſtas eſt vniuerſalis mo
narchia. Quia ſacramētoꝝ nō eſt om̄is poteſtas. Ergo xp̄o ⁊
vicario eius data eſt monarhia. Nedū celeſtis ſed etiā terre-
ſtris. Atq; ita agnus cū populo latino vt ait hic iohānes pu-
gnabit temporaliter cum beſtia et ſaracenis. et agnus vincet
illos. quia iure diuino ſoli ſibi eſt tradita vniuerſalis monar
chia. et eſt ſolus rex regū et dn̄s dominaciū. Et latini qui ſunt
cum eo ſunt vocati ad bellandum. et electi ad regnandū vni-
uerſaliter. et fideles ad cōſeruandā euāgelij monarchiā. O
quāta erit gloria latinoꝝ. Certe ip̄i ſoli ſunt enoch et helias
reſeruati ad pugnandū contra antixp̄um et felices victores.
Ad rationē dicim⁹. ꝙ aliud eſt nō defenſare ⁊ minuere. aliud
emendare et corrigere. Negam⁹ igitur. ꝙ chriſtus nō defen-
ſauerit eccleſiā ſuam. aut diminuerit. ſed bene in hijs flagellis
permiſit partes eccleſie leproſas et hereticas atq; ſciſmaticas
flagellari. Hoc aūt nō eſt ius ſuū nō defenſare aut de iure ſue
monarchie minuere. ſ; ſolū languide parti occurrere atq; me
deri ꝑ illas medicinas et media tyrānica beſtie que ſua ſapiē-
cia nouit melius expedire. Ad ſecūdā rationē dicim⁹ cū augu
ſtino ſuꝑ illo v̄bo xp̄i. Ego nō ſum de hoc mūdo. Aliud inquit
eſt eſſe de hoc mūdo et hinc. aliud aūt eſſe in hoc mūdo et hic

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0043

Eſſe eñ de hoc mūdo. eſt habere iura ſua a mūdo et more mū-
di At xp̄s nō habuit ius ſui regni a mūdo ſz a deo ꝑmittēte ꝑ
ſcripturas danielis et āgeli. Qꝛ ſue monarchie nō erit finis
ſicut p̄cedētes. Similiter nō acq̄ſiuit eā more mūdi militum
m̄ltitudine et armis. ſed miraculis ⁊ morte vicit vt expoſuim⁹
ſuꝑ ſcd̄o Iſaie ꝓphete dicētis de meſſie militib⁹. Conuertent
gladios ſuos in vomeres et lāceas ſuas in falces. Nō leuabit
vltra gens apoſtolica ꝯtra gentē gladiū. Et hoc eſt ꝙ xp̄s ne-
gat pilato regnū ſuū eſſe hic et in hoc mūdo ſed nō eſſe hinc
et de hoc mūdo dicens. Si regnū meū eſſet de hoc mūdo. mi-
niſtri mei vtiqꝫ armis more mūdi decertarēt vt non traderer
iudeis. Nūc autē regnū meum non eſt hinc. Hoc loci ſurgit
dubitatio. Si regnū xp̄i nō armis acquirit̄. Quomō iohan-
nes euangeliſta in ſequētib⁹ capitulis ponit latinos acquiſi-
turos vniuerſalē beſtie monarchiam pugnis bellis et armis
Et reſpondemus ꝙ latinus exercitus licet vſurus ſit armis.
tamē magis erunt pro ſigno q̄ effectu. quia illa arma nihil va-
lebunt contra tantā ſaracenoꝝ potentiā et exercitus. Sicut
nec arma petri nihil valuerūt niſi ad abſciſionē auricule. Sz
accident multa miracula ⁊ diuine virtutes. quibus territi in-
fideles ſubiugabūtur. Nam vt ait apoſtolus prime. ad theſſa-
lonicenſes vltimo. Dominus ieſus interficiet impium ſpiritu
oris ſui. Et hoc idem aſſerit Iſaias xj. capitulo. vbi ibi ad lit-
terā expoſuim⁹. Ergo in armis latinorū non operabit̄ vis ar-
morum quā turchi non trepidāt ſed ſpirit⁹ ieſu miraculoſus.
Et ideo iohannes cum hic dicit ꝙ vocati electi ac fideles la-
tini pugnabūt. Non dicit arma eorū ſed agnus vincet illos.
quoniā rex regum eſt. Et hec de littera capituli. Ex hijs mul-
ta digniſſima memoratu occurrunt. Primum eſt. ꝙ ius
omniū monarchiarū a ſolo deo eſt. Hoc patet danielis iiij.
capl̄o. quādo nabuchodonoſor dictum eſt. Scias ꝙ excelſus
dominat̄ in regno hominū et cuicunqꝫ voluerit dabit illud.

Secūdū eſt ꝙ ſole q̄nqꝫ monarchie ſunt a iure diuino ſci
licꝫ. caldea. perſa. greca. romana. xp̄iana. quaꝝ q̄ttuoꝛ pꝛime
ad tp̄s cōceſſe fuerūt a deo. vltima vero ſtabit in eternū. et ius
ei⁹ alteri ꝑplo nō tradet̄. Hoc ꝓbat̄ danielis ij. et vij. cap̄lis ⁊
luce j. Terciū eſt. ꝙ oēs alie dn̄acōes hijs nō ſubiecte tyrā
nice erāt ⁊ ꝑmiſſiue. Et rō eſt iob. qꝛ de⁹ nō facit regnare ypo
critā ſiue tyrānū ꝯtra inſtituta ad ſe dn̄ia. niſi ꝑpter pc̄ta ꝑpl'i
Quartū eſt. ꝙ verus monarcha eſt pōtifex maxim⁹. Racō
qꝛ ei ſoli delegata eſt vniuerſalis xp̄i p̄tas nō ſolū ligādi ⁊ ſol
uendi. ſꝫ et in fide ꝯfirmādi et oēs oues et agnos tp̄aliter pa-
ſcendi vt patet ex euāgelijs. Quintū eſt. ꝙ ꝓbacōes duas
xp̄s in paſſione reuocauit et in reſurrectiōe. Pꝛima ꝓhibitio
fuit ne irent ad p̄dicādū ſamaritanis ⁊ paganis. Sꝫ ſolū oui
bus iſrl' in reſurrectōe hāc relaxauit ꝑpter ꝓmulgacōeꝫ euā
gelij dicens. Euntes in mundū vniuerſum p̄dicate euāgeliū
om̄i creature. Secūda ꝓhibitio fuit de pecunijs nō poꝛtādis
et gladijs. Quia cū iudeis p̄dicarēt ab eis recipiebant̄. Sꝫ qꝛ
futurū erat dominiū mūdi in eis ⁊ ſucceſſoꝛibꝰ. Jdcirco in paſ
ſione ius illud abrogauit et aliud ꝓ futura monarchia cōdi-
dit dicēs. Quādo miſi vos ſine ſacculo et pera ⁊ calciamētis
nihil vobis defuit. Sꝫ nūc qui habet ſacculū tollat ſil'r et perā
Et qui nō habet arma vendat tunicā et emat gladiū. Sex
tum eſt. ꝙ abſqꝫ volūtate ſenat⁹ et ꝑpl'i romani conſtantin⁹ de
buit reſignare imperiū ſilueſtro. Hoc patet. qꝛ iā ad xp̄m erat
deuoluta monarchia iure diuino Quod aūt eſt de iure diuino
abſqꝫ ſenatuſconſulto debuit fieri. Septimū eſt. ꝙ ſilueſter
imperij gloꝛiā ſuſcipe potuit a conſtantino. et bt̄s ſixtus po-
tuit theſauros imperij a philippo impatoꝛe ſuſcipe et theſau-
ros eccl'ie appellare. Ratio qui poteſt monarchiā ſuſcipe iu-
re diuino. poteſt et eius annexa ſuſcipe eodē iure potiſſime cū
xp̄us relaxauerit ius nō vtendi pecunijs ⁊ armis. Octauū
eſt. ꝙ btūs laurencius martyr inuito impatoꝛe decio dictos

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0045

theſauros potuit dare pauperibꝫ. Ratio theſauri nõ erāt ty-
ranni ſʒ monarche veri. At verus monarcha erat ſextus põti
fex vrbis iure diuino. et decius erat ex cõſequēti tyrānus. Et
idcirco btūs laurencius nec dici nec eſſe potuit fur ⁊ raptor.

Nonū eſt. ꝙ ceſar et ꝑmogenitꝰ eccl'ie impator ille eſt quē
vicarius agni ceſarē inſtituit defenſiõʒ monarchie. Ultimo
ſequit̄. ꝙ qui xp̄i vicario ꝯtradicūt. ſiue ceſares. ſiue reges ac
principes et potētatꝰ ſtatim iure diuino tyrāni efficiunt̄ ſūtqꝫ
magis ſub beſtie maumethane tyrānide ꝙ̄ ſub iuridica diuina
monarchia immaculati agni. Hec igit̄ hactenꝰ dicta ſunt.

Capitulū decimūoctauū. ꝙ oīa ſupradicta
regna et prouincias et plura alia conſequent̄
latini in prima victoria.

Post hec vidi alium angelum deſcendentē de celo ⁊c.
Notandū eſt in primis. ꝙ quidē referūt hanc victo-
riam ad tēpus Gotfridi. Sed vt dicit nicolaus de
lira ſup xx. capitulo ea que dicunt̄ in hoc capl'o vſqꝫ ad finem
libri nondū ſunt completa. Et hoc eſt verū. Nam que ſequū-
tur ſunt futura poſt vltimam europe plagam et ad damnatio-
nem turchie. vt patet ex duobus precedētibus capitulis. Et
in principio huius ponitur nota temporalis ordinis dicens.
Poſt hec vidi. Sed victoria gotfridi non fuit poſt vltimam
plagam ſeptē regnorū europe et deſtructionē turchie. quia ab
illa victoria vſqꝫ nunc turchia ſua inicia habuit et crementū
vt videmꝰ. Igit̄ hoc capitulū tractat nõ de Gotfridi victoria
preterita. ſed de proxime futura chriſtianoꝝ milicia ſub ſepti
mo rege turchie ſupradicto. Secūdo eſt ſciendū ꝙ angeli ſcti
incitant eos quos cuſtodiūt ad bonū ſꝑ vt dicit btus thomas
in ꝑma pte ſue ſumme. Et incitāt ad tria bona. Primo ad mū
das et ſctas cogitatiões. Secūdo ad ſcta opa. Tercio ꝓhibēt

iuxta poſſe ne illudant̃ a demonibꝰ. Cunqꝫ creuerint iniqui-
tates hoīm vt nō audiāt angelos. tūc hoīes ſunt pleni maloꝝ
cogitationū. maloꝝ operū et habitacōis demonioꝝ. et tūc di-
cuntur iniquitates cōplete. Derelicta vero cuſtodia angelica
fiunt punicōes inſtantanee qualis narrat̃ punicio monarchie
caldaice ſub Balthaſar. danielis v. capitulo. Unde de ſubito
eius iudicio dixerūt angeli. Hieremie lj. capitulo. Curauimꝰ
babilonem et nō eſt curata derelinquamꝰ ergo eam. quoniā
peruenit vſqꝫ ad celū iudiciū eius. Btūs em̄ hieronimus hoc
totū de cuſtodia exponit angelica. Iubet inquit deus angelis
vt reſinam et medicinā hominibꝰ et regnis afferant. voluntqꝫ
ea curare. Quoꝝ conſilijs ſi nō acquieſcimꝰ. aiunt. Quod in
nobis eſt fecimꝰ. Curauimꝰ babilonē et nō eſt ſanata. qꝛ con-
tumax eſt. Derelinquamꝰ ergo eā et abeamus in terrā nr̄am
ad referēdum deo. Tunc iſta diſceſſio vtiqꝫ eſt irreuocabilis
condēnatio. Ultimo ſciendū eſt. ꝙ ſicut babilon corpalis ſta-
tim condēnata eſt ſub Balthaſar eius glorioſo pacifico et vlti
mo rege. condēnente dei vaſa et captiuāte dei pp̄lm ita miſti-
ca babilon turchorū et ſaracenorū ſubito iuſtoqꝫ dei iudicio
corruet ſub proxime futuro ſeptimo et vltimo glioſo eoꝝ rege
tenente chriſtianos et eorum regna captiua. et prophanante
dei et chriſti ſacra. Que om̄ia ſanctus iohānes euāgeliſta in
hoc capitulo explicat. In quo principaliter facit duo. Pri-
mo innuit victoriā terreſtrem et maritimā contra turchos et
ſiros. Secundo ponit victoriā maritimā contra paleſtinos et
ſoldanum. ibi. Et ſuſtulit vnus angelus fortis. Circa primum
ponit electionē principis milicie prime. et ſecundo ponit con-
tra ſaracenos et turchos tres ſententias ſcilicet. diuinam hu
manam et executiuā. Partes patebunt in legendo. Primo
igit̃ dicit ꝙ facta vltima plaga europe. et coronato ſeptimo
vltimoqꝫ turchoꝝ rege ꝑ diſcordiā eligetur ab eccl'ia latinus
princeps pro terreſtri ac maritima expedicōe cōtra turchos.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0047

Sic igit̃ legat̃ lr̃a. Poſt hec que p̃dixi de vltima europe plaga
et diſcidio turchoꝝ ſub ſeptimo rege futuro. vidi aliũ angelũ
qui erit princeps latinꝰ deſcẽdẽtẽ de celo eccl̃ie. Quia ab ec-
cleſia iuridice inſtituet̃ impator conſtantinopolitanꝰ. Ideo ſe
quit̃. Habẽtẽ p̃tatẽ magnã imperij oriẽtis. Et terra europe
obſcurata ⁊ captiuata a turchis illumĩata eſt a gl̃ia eiꝰ. qꝛ vo
lante fama ꝙ conſtantinopolitanꝰ impator eſt inſtitutꝰ oẽs
oriẽtales xp̃iani vires et lumẽ recipiẽt ip̃m auidiſſime vt meſ-
ſiam expectãtes. Puto ꝙ latia eccl̃ia inſtituẽte impatorẽ oriẽ
tis. oẽs p̃parabunt̃ ad ſubiectõẽ romane eccl̃ie q̃ p̊mo diſceſ
ſerũt ab ea. Deiñ ponunt̃ ꝯtra eos tres dicte ſentẽtie. Quaꝝ
p̊ma eſt diuina. Nam ãgelus cuſtos huiꝰ impatoris iubebit
ãgelis turchoꝝ vt relicta cuſtodia eoꝝ. liberũ xp̃iano impato
ri dominiũ donẽt. Angeli eñ ſancti pugnãt ꝓ dominio eorũ
quos cuſtodiũt vt patet danielis x. cap̃. Dicunt̃ aũt pugnare
in q̃ntũ diuino iudicio et examini referũt merita hoĩm repu-
gnãcia. vt ait bt̃s thomas p̊ma p̃te q. c. xiij. Et qꝛ ſb̃ p̃dicto ſe
ptĩo rege. erit turchoꝝ cõpleta iniq̃tas. idcirco ãgelus latioꝝ
explicabit cuſtodie turchorũ diuinã ſentẽtiã ſic dicẽs in lr̃a.
Et ãgelus latini p̊ncipis clamauit alijs ãgelis turchoꝝ dicẽs
De relinquitate turchoꝝ defenſionẽ. qꝛ a deo exit hec ſentẽ-
tia. Cecidit id eſt cadit babilon miſtica a ꝯſuetis victorijs. ca
dat a dominio et ãgeloꝝ cuſtodia q̃ fauebat eis. Et ſubdit ꝙ
diſcedẽte ãgeloꝝ cuſtodia facta eſt habitatio demoniorũ eos
deludẽtiũ. facta eſt cuſtodia oĩs ſpũs ſiue cogitacõis immũde.
Tercio facta eſt habitio oĩs volucris ſiue opatiõis immũde et
odibilis. qꝛ oẽs gentes ſaracenice biberũt ⁊ opati ſunt immũ
da ꝯtra deũ ⁊ naturã ⁊ inebriati ſunt vicijs. ⁊ fornicatõis eiꝰ
lege. contra quã eſt ira dei. Reges quoqꝫ eorũ qui naturali
ratõe debuiſſent illã legẽ habere ſuſpectã ip̃i ecõtra cũ illa li
cẽcioſe fornicati ſunt in omi genere vicij. Et ſub p̃textu ip̃ius
ſpurciſſime legis facti ſunt diuites mercatores de v̊tute ſiue

iniuſta rapina diuiciarū eius ablatarū ab imperio agni. Hec
igitur eſt prima ſentēcia vt qm̄ cōplete ſunt turchorū iniqui-
tates, angeli cuſtodes eos relinquēt ſubijciēdos a xp̄ianis. et
illudēdos a demonibꝰ. Et hec ſentēcia erit inuiſibilis ſiue in-
audibilis. Secūda erit humana audibilis. qꝛ videbitˀ xp̄ianis
mercatoribꝰ ab eis diſcedere. et ceteris remanētibꝰ inſpira-
bitur rebellare. et latinis ſe adiūgere. vt turchi ſtatim territi
et attoniti. fugam potius q̄ꝫ reſiſtenciā meditentˀ. Ergo ita le
gatur littera. Et audiui aliā vocem dicentē de celo eccl'ie. qꝛ
pontifex et princeps futurus. inducēt xp̄ianos exiſtentes ſub
turchis ad rebellionē. et mercatoribꝰ prohibebūt commercia
cū eis dicētes. exite de turchie obediēcia popule meus xp̄ia-
ne. et ne de plagis eius accipiatis a nobis ſi participes eorum
vos inueniamꝰ. Sciatis q̄ꝫ deus vltor eſt nobiſcū. qꝛ pctā infi
delitatis et blaſphemie. Sodomie. fornicatiōis ⁊ homicidiorꝝ
turchorꝝ puenerūt vſqꝫ ad celū añ deū. qui nō diſſimulare ſꝫ vl
ciſci pergit ꝯtra oēs turchorꝝ iniq̄tates. Et hec eſt ſecūda ſen
tencia. Tercia eſt executiua. Nā ꝓſpere agētibꝰ xp̄ianis ita
inſpirabitˀ a deo cōtra turchos ac ita faciēt. O xp̄iani exequa
mini cōtra turchos ſicut et ipſi. vt pro ſanguine et inſidijs. ſic
reddatis illis ſanguinē et inſidias. Reddite illi ac duplicate
mala. ſcd̄m quod ipſi vobis fecerūt. Quia ſi a vobis tulerūt ſe
ptem regna. vos afferte ab eis quattuordecim. Si vobis tule
runt decē ꝓuincias. vos in hac prima victoria auferte viginti
ab aſia et armenia vſqꝫ paleſtinā. et qꝛ cōputādo ab conſtan-
tinopoli vſqꝫ hieroſolimā ſunt viginti ꝓuincie et quattuorde
cim regna. Videtˀ q̄ꝫ in hac prima victoria latini cōtinue ꝓſe-
quantˀ vſqꝫ hieroſolimā et terminos egypti. Sequitˀ lr̄a. In
poculo quo miſcuit vobis. miſcete illi duplum. qꝛ ſi illi a vobis
abſtulerūt ſolū feminas vos ſine diſcrimine capite feminas et
viros. Quantū in templis et cerimonijs ſe glorificauit et fuit
in feminarū delicijs tantum date ei tormentū et luctum. non

permittẽdo ꝙ in vr̄is ciuitatibꝫ poſſint ꝯtrahere cõnubia. aut
habere tẽpla et mulieres niſi ſint xp̄iani. quod erit eis ad ma-
ximū tormentū et luctū. Et hec eſt tercia ſentẽcia cõtra eos.
Nunc quarto loco q̄ꝛ facile ruat om̄is turchia. et alie ſarace
nice nationes dicte. Ita exprimit dicẽs. hec primū quod ſicut
olim Balthaſar monarcha babilonicus ſupbia elatꝰ nō dubi
tauit de Ciro et Dario obſidẽtibꝫ babiloniā. Sed deſpiciẽs
eos vacabat diuine iniurie ac cõuiuijs. vt habet̃ danielis v.
caplo. Ita ſeptimꝰ rex turchie ſupbia potẽcie elatꝰ nō dubita
bit de exercitu xp̄ianorū. ſed ſtudebit ſuis delicijs cū iniuria
xp̄i. Et ſicut Balthaſar eadẽ nocte interfectꝰ eſt. et monar-
chia trãſlata eſt ad perſas. Ita ille breui ceſſabit et eiꝰ impe-
ria veniẽt in manus xp̄ianiſſimi principis. Et tercio ſicut ille
nullū habuit adiutorẽ. ſic iſte nullū reperiet ſuffragatorẽ Et
hec tangit bt̄s iohãnes primo de ſua temeraria et elata ſecu-
ritate ſic ait. Quia turchia dicit in corde ſuo elato. Ego tur-
chia ſedeo regina et dña imperij romani cõſtantinopolitani
Nec ſum vidua principibꝫ et exercitibꝫ ad mei ſecuritatem. et
nō videbo luctū depoſicōis mee. cū me nemo ſit fortior. Et id-
circo ſecūdo loco reſpondit de ſubita eius ruina dicẽs. ymo eo
fortior eſt xp̄s. a quo in vno die ſiue in vno breui tp̄e venient
eius plage. qꝛ deponet̃ a tanto imperio et ita luctum videbit.
Similiter plaga ei dabit̃ a xp̄o famis ſiue ſeruitutis. qꝛ a re-
gni ſolio cadet ad ſeruitutis opprobriū. Plaga quoqꝫ erit ei
mors totius exercitꝰ et preſidia eius igni comburent̃. Tercio
ꝙ ex tam ſubita xp̄ianoꝝ victoria. Alij ſaraceni territi luge-
bunt. nec audebūt ei auxilia ferre. Et qꝛ lr̄a eſt planiſſima. id-
circo eã ſub breuitate legemꝰ. Primo reges ſaracenoꝝ vidẽ-
tes fumū ſiue nūcios incendij turchie. nō auxiliari audebūt.
ſꝫ ſtabūt alõge ꝓpter timorẽ exercituū flentes ⁊ dicẽtes Ve ve
babilon illa ſiue turchia magna et fortis. qm̄ vna hora venit
ſentẽcia et iudiciū dei contra te. Silr̄ mercatores ſaracenoꝝ.

qui a diuerſis partibus orbis ferunt aromata. et alia venalia in aſiam et conſtantinoplim pro chriſtianis cum quib9 modo lucrãtur. non audebũt eis ſuccurere. ſed ſtabunt alonge ter-riti ſicut predicti reges lugẽtes ac dicẽtes. Ve ve ciuitas illa magna imperij turchorũ. que amicta erat noſtra mercatura byſſo et purpura et lapidibus precioſis. quoniã vna hora de-ſtitute ſunt tante diuicie. Ultimo non poterit habere auxiliũ per mare. quia oĩes inſtitores qui mare nauigãt videtes lo-cum et exercitum incendẽtes turchiam ſtabunt alonge. ſicut et reges et mercatores ſaraceni lugentes et dicẽtes. Ve ve ci-uitas ſiue dominatio illa magna turchorũ in qua naute locu-pletabantur. quoniã vna hora deſolata eſt. Et ſicut dolor ac terror maximus inuadet ſaracenos ſic omnes xp̄ianos com-plebit leticia et audacia. Et ideo ſubdit noſter euangeliſta. Celi qui ſunt prelati eccleſie et principes chriſtiani exultẽt cõ-tra turchiam. quia ipſi preſidebũt ei. Et exultent ſancti apo-ſtoli ſiue epiſcopi et predicatores. ſimiliter et ſancti prophete ſiue doctores qui prophetas exponũt dicentes chriſti monar-chiam impleturam vniuerſam terram deuicta beſtia. quoniã deus vindictã fecit de illa ſcd̄m iudicium ſiue ſententiã veram predictã a daniele in fine vij. capituli. Et hec eſt prima pars huius capituli de victoria terreſtri. Sequit̃ apoſtolus dicens in ſecunda parte. Et ſuſtulit 7c̃. In qua ponit quomõ capta grecia aſia et huius expeditionẽ maritimã contra egyptum inſtituent et vincẽt chriſtiani et nõ permittẽt ſaracenos habe-re connubia. templa. miliciam et artes. Sed ſolum ſeruire. Et ſic legitur littera. Et vnus angelus ſiue princeps chriſtia-nus ſuſtulit lapidem molarem. id eſt exercitum durum fortem maritimũ cuius nauigia ad modũ mole vndiq3 voluent̃ et mi-ſit illũ exercitũ in mare ſiue claſſem maritimã dicẽs. Hoc im-petu maritimo mittet̃ babilon ſiue egyptus que eſt alia babi-lon miſtica in mare. q2 a maritima claſſe capiet̃ et ſuffocabit̃

Et nō inuenieť vltra in eā vox leticie ſaracenoꝝ. qꝛ nō ꝑmittē
tur aliqua leto habere. ſicut fuit factū ſub Gotfrido. Et xp̄ia
ni deponēt ꝑpetuo officiales et dn̄os qui vtunť muſicis. cytha
ra. tibia. muſica. et tuba. Silr̄ nō ꝑmittenť exercere alia libe-
rorū opera. Et ita nō inuenieť in ea amplius artifex ſaracenꝰ
Et nō ꝑmittēt xp̄iani ꝙ habeāt templa. in quibꝫ mola eorum
ſiue ſacerdos ad modū mole circūuoluať vociferās noctu vt
coeant et mľtiplicēt ꝓpl'm maumethi. Nec ꝙ accendāt lucer-
nas in templis vt mō faciūt. qꝛ xp̄iani nedū nomē maumethi
ſed religionē extirpabūt de locis illis ac memoriā delebunt.
Silr̄ ſponſi et ſponſe nō audienť. qꝛ in hijs locis nō ꝑmittent
ſaracenos cōtrahere. Si vero queris cauſam tam ſubite de-
ſtructōis. r̄ndit dicēs. Quia principes ſaraceni erāt mercato-
res xp̄ianoꝝ. et cōra ius eos vendebāt ⁊ emebāt. Itē qꝛ oēs
ſaracenice gētes errauerūt in veneficijs ⁊ erroribꝫ egypti ſiue
ſoldani qui eſt papa eoꝝ. Poſtremo ſoldanus incitat ſarace-
nos cōtra xp̄ianos. Et ideo in egypto principaliter inuēta eſt
cauſa ſanguinis ꝓphetaꝝ ſiue doctoꝝ ⁊ ſcto̅ꝝ xp̄ianoꝝ qui in-
terfecti fuerūt. Qui ſcd̄m iohannē cōtinue clamāt. Uindica
ſanguinē nr̄m deus noſter. hijs reſponſum eſt. Adhuc expecta
te modicū tp̄s donec ſub vltima plaga impleať numerus fra-
trum xp̄ianoꝝ p̄deſtinatꝰ. Et qꝛ nūc impleť ſub vltima plaga
Ergo ſequiť ſanguinis totius xp̄ianitatis diuina vlcio vt im-
pleatur ꝓmiſſio xp̄iani et vniuerſalis imperij deuicta beſtia.

Capitulū xix. ꝙ egyptus et arabia cū mecha ⁊
oſſibus maledicti maumethi capienda ſunt a
chriſtianis. Et eccleſia omnis reunienda.

Oſt hec audiui ⁊c̄. Pro expoſicōe capituli p̄mittēda
ſunt aliqua. Primū eſt ſcd̄m Nicolaū de lira ꝙ hoc
capitulū non poteſt intelligi de balduino ſucceſſore

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0052

Gotfridi vt quidã exponũt. Ratio eſt. qꝛ homo purus nõ eſt verbũ dei. Sed capitaneus huiꝰ milicie eſt verbũ dei. vt dicit̃ in littera. Unde nõ poteſt intelligi de Balduino. Hic bene dicit. ꝙ nõ intelligit̃ de Balduino. Non tñ ratio dicta cõuincit qꝛ licet hoĩes nõ dicant̃ in ſcriptura deus et verbũ eſſencialiter. dicunt̃ tñ nuncupatiue in quantũ ſunt deputati ad opera diuina. Unde exodi vij. capitulo. dixit deus ad moyſen. Ego dedi te deũ pharaoni. Et ſilr̃ in hoc capitulo. Princeps future huiꝰ victorie magne dicit̃ verbũ dei. et rex regũ nũcupatiue. qꝛ deputabit̃ ad opus verbũ dei. et reſtitutionẽ manarchie ipſius. et in iſto relucebit efficatius hoc opus ꝙ̃ in p̃cedẽtibꝫ principibꝫ. Ratio vero que cõuincit. ꝙ nõ intelligat̃ de Balduino eſt. qꝛ vt ipſe poſt dicit om̃es illi fuerũt ante vltimã plagam europe. Hec aũt ſunt futura poſt vltimã plagam et primas victorias. Secũdo notandũ eſt. quod diximꝰ ſup̱ capitulo xxxiiij. et lxiij. Iſaie. De mente catholicorũ et hebreorũ. Quia illa duo capitula et ſi miſtice et allegorice poſſunt aliter exponi. tñ ad litterã nõ intelligunt̃ niſi de cede maxima ſarecenorũ fienda in arabia. De qua loquit̃ capitulũ xxxiiij. dicens. Victima em̃ dñi in boſra. et interfectio magna in terra edom. Et qꝛ ſanguis eorũ aſperget veſtiméta chriſtianoꝝ et principis nr̃i. ideo in lxiij. capitulo ait. Quis eſt iſte qui venit de edom tinctis veſtibus de boſra. Hec em̃ nõ poſſunt ad litterã intelligi de alia re ꝙ̃ futuro meſſie triũpho. vt diffuſe atqꝫ clariſſime ſcripſimꝰ in expoſicõe nr̃a magna ſup̱ Iſaiam prophetam. quã appellamꝰ ſenſum lr̃alem viterbiẽſem. ſecuti doctores hebreos. et ꝙ̃ plurimos catholicos. Et hanc cedem atqꝫ victoriã ſcẽs euãgeliſta deſcribit atqꝫ p̃dicit in caplõ iſto. in quo facit duo. qꝛ in prima parte capli ponit vnionẽ futurã omniũ eccliaꝝ mũdi ſub romano pontifice. Secũdo exprimit̃ triũphus maximꝰ ecclie vnite. qui fiet cũ maxima ſaracenoꝝ cede in boſra ibi. Et vidi celũ apertum. In prima capli parte

ponit nuncios et vnionē vniuerſalē. Secūdo feſtum vnionis Tercio bt̄itudo et felicitas illius tp̄is deſcribit̄. Partes patebunt in legēdo. ꝙ xp̄iani ſc̄ti habita victoria p̄cedētis capituli. mittent ad om̄es xp̄ianos orbis catholicos ac hereticos et ſciſmaticos ſuadentes vt velint eccleſiā vniri ſub vno paſtore xp̄o et pōtifice romano. cui deus tantā victoriā dedit. Qui a deo inſpirati vnanimes ſubſcribēt vnionē et obedienciā. ſiue hoc fiat per ſimplicē intimationē ſiue ꝑ conuentū ad conciliū aliqđ oriētale poſt victoriā primā. Et lr̄a ita eſt legēda. Poſt ſupradictos triūphos audiui vocē ſuaſiuā nō imperatiuā tubarum ſiue nunciorū multorū in celo eccl̄ie diſcurrentiū. Et ſciſmaticis hereticiſq; oriētalibꝫ dicentiū alleluia. Quod in latino ſonat. ſit laus deo noſtro. Ideo ſubdit quaſi exponēs. Laus deo de tanta victoria. ſit deo gloria de vnione fienda. Sit virtus de vnita non diuiſa eccl̄ia. quaſi dicēt. O qui iam flagellati fuiſtis ob hereſes vnanimi nobiſcū. Nam vidiſtis iudicia eius vera de meretrice magna ſepta turchorū et ſaracenorum. que corrupit mundū in proſtitutiōibꝫ ſuis. et vindicauit ſanguinē ſanctoꝝ xp̄ianoꝝ de manibꝫ eius. Et iterum dixerūt vt ſupra alleluia. Forte ꝙ pigritantibꝫ orientalibꝫ eccleſijs. iterum ac ſepe latini repetēt. Nam in euāgelio de nupcijs filij regis. primo inuitati neglexerūt venire. Sed compulſi aſſidua monitiōe latinorū reiterantiū alleluia intrabūt ad nupcias. Ad litterā em̄ hoc euāgeliū nupciarū ſic exponi debet et non aliter vt probabimꝰ. ſi quandoq; chriſtus conceſſerit exponere euangelia ad litterā. relictis alijs ſenſibus miſticis. Et cum intrabūt om̄es eccleſie ad hoc vnionis conuiuium. fumus iſte atq; effectus vnionis aſcendet atq; augebitur continue vſq; ad finem mundi. et non redibūt ad vomitum vt olim greci ſub eugenio quarto fecerūt poſt concilium florentinū. Et quia tūc nō ſolū greci ſed totus orbis reunietur. Ideo iohānes ſubdit. Et quattuor animalia et viginti

quattuor ſeniores qui vniuerſam eccleſiã ſignificãt vt decla-
rauimus primo cap̃lo primi tractat⁹. Om̃es in q̃ ceciderũt ad
faciendã reuerẽciã romano pontifici. et adorauerũt deũ reco
gnoſcẽtes ipſum ſedere ſup thronũ ſancti petri. cui ſoli dictũ
eſt. Paſce oues meas. Et dicẽt alleluia. Amẽ. id eſt fiat vnio
De qua gracias deo. Hoc eſt igit̃ primũ quod fiet poſt dictas
victorias. Secundũ eſt. q2 ſicut ſub pijſſimo eraclio imperato
re fuit inſtitutũ feſtum exaltacõis ſancte crucis ob deuictum
coſdroem et crucem recuperatã. Ita tũc inſtituet̃ feſtum vnio
nis. Et dicet̃ feſtum nupciarũ agni. in quo vt dicet̃ infra occi
ſa erũt tauri et altilia et diſcumbẽt om̃es chriſtiani nullo re-
iecto. niſi ſaraceno non habẽte veſtem nupcialẽ fidei. Et hoc
modo videt̃ exprimẽda littera. Et vox ſiue inſtitutio feſti exi-
uit de throno romano. dicẽs ſic vniuerſis eccleſijs vnitis. Fa
cite ꝓceſſiones ac feſtum. et laudẽ dicite deo nr̃o. qui timetis
deũ chriſtiani puſilli et magni de hac vnione. Et audiui vocẽ
quaſi tube. q2 publico edicto fiet feſtum. et vocẽ aquarũ mul-
tarum. Quia populi ſtatim conſenciẽt letabũdi. Et ſicut vo-
cem tonitruorũ multoꝝ. q2 p̃dicatores publice adhortabunt̃
fideles tam ad feſtum q̃ ſequentẽ expeditionẽ in boſra contra
oſſa pſeudo ꝓphete. et eius ſeptam et dicẽt alleluia ſiue laus
deo. quoniã om̃ipotẽs dñs noſter ieſus qui videbat̃ oppreſſus
a beſtia. regnauit ꝑ vnionẽ factã ⁊ inchoatas victorias. Gau
deamus intus de vnione et exultem⁹ extra de feſto ꝑ ſolẽnita
tem et ꝓceſſiones et iterũ demus ei gloriã. colligendo ex om̃i
gente vnita exercitũ et diſſipãdo beſtiam. quia venerũt agni
nupcie. In quibus in boſra oportet occidere tauros et alti-
lia et hircos ſaracenos. ſicut tam chriſtus in euãgelio nupcia
rum q̃ Iſaias capitulo xxxiiij. exprimit. et ſimiliter ſcribit io-
hannes in hoc capitulo. Et vxor agni eccl'ia vnita iam prepa
rauit ſe ac diſpoſuit extirpare ex toto hereſes ac ſeptam beſtie
Et data eſt ſpõſe autoritas vt cooperiat ſe byſſo ſplẽdido et

candido.id eſt vita iuſta.vt hic ipſe iohãnes exponit.Sicut em̃
deus tũc cõcedet oĩm eccliarꝫ mutuã vnionẽ ad ſe. ita vnionẽ
mentis ad deum et proximũ.que due ſunt iuſticie ſctorꝫ.qꝛ in
hijs duobꝫ mãdatis tota lex pendet et ꝓphete. vt dicit xp̃s in
euãgelio.O quis viuet qñ iſta faciet deus.Que qꝛ fere viden
tur incredibilia. ſed felicia. idcirco angelus terciũ adijcit.ꝙ
illi erũt beati. et ꝙ hec vera ſunt. Primo nota.ꝙ btos dicit
hoĩes illius etatis.Quia ſicut veritas eſt felicitas intellect9.
ita falſitas eſt eius miſeria. Et qꝛ om̃es eccl'ie a romana diui
ſe.tũc relinquẽt errores et herebũt veritati fidei ideo erũt bt̃i
Et idcirco ſic legat̃ lr̃a.Et dixit mihi angelus.Scribe hoc ꝓ
magno munere.Om̃es vniti vocati ad hanc cenã agni erunt
bt̃i et felices. ſicut xp̃s ꝓmiſit dicẽs. Beati qui nõ viderũt et
crediderũt.Item ne putes impoſſibilia hec.ſcias o iohãnes.
ꝙ hec verba et ꝓmiſſiones dei ſunt vera. et ideo infallibilia.
Et qꝛ ſcto iohãni viſa eſt leta eccl'ie reuelatio. ideo letabun-
dus procidit volẽs angelũ adorare. nõ quidẽ adoracõe latrie
ſed iperdulie.Sed angelus ꝓhibuit.qꝛ angelus in reuelacõe
hac par erat iohãni et nõ maior.qꝛ neuter ꝓprio ingenio hec
didicit.ſed ꝑ reuelationẽ ieſu xp̃i.licet ordine quodã.Et pro-
pterea ſic legat̃ littera. O iohannes vide ne gratias habeas
mihi ex hoc. qꝛ ego nõ ſum magiſter et auctor huius reuela-
tionis.ſed ſolũ inſtrumentũ ⁊ ſeruus ſicut tu.⁊ alij fratres tui
ꝓphete habẽtes teſtimoniũ meſſie ieſu ſicut iſaias hieremias
et alij qui ꝓpheciã teſtificãtur de ieſu.qꝛ teſtimoniũ de ieſu eſt
ſpiritus ꝓphecie. qui eſt in te et me et alijs nõ tanꝙ in magi-
ſtris ſed ſicut inſtrumẽtis.et ideo ſumus conſerui et condiſci-
puli ꝓphecie de ieſu. et ſolus deus eſt magiſter. Ego non me
tibi in hoc parem.ſꝫ deũ adoro autorẽ.me aũt ſociũ in hoc re
puta.Et iſta eſt prima pars principalis capl'i.Secũdo cũ dicit
Vidi celũ apertũ.tractat de magno triũpho poſt dictã vnio-
nẽ. In qua parte primo ponit̃ diſpoſitio exercitus xp̃ianorꝫ.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0056

et diſpoſitio exercitus ſaracenoꝛū ſecundo. et tercio ponitur
deſtructio eoꝛū.ac ſepte et oſſium maumeth. Primo ſcias.ꝙ
ſi vis illuminari ad integrū de ſequētibꝫ.lege ſupꝛadicta duo
capl'a yſaie ꝓphete ſcd̃m lr̃alem viterbiēſem expoſitionē nr̃am
Que ſi nō habeẗ ab aliquibꝫ ꝑſuꝓponaẗ ſaltē.ꝙ ad litterā in
illis capl'is ꝓnunciaẗ hec victoꝛia. igiẗ cū xp̃i eccl'ia fuerit vni
ta.et potita ſupꝛadictis triūphis. Tunc colligeẗ exercitꝰ lati
noꝛū.iudeoꝝ. ethiopum.et aliaꝝ nationū xp̃ianoꝝ.et ꝓpera
bunt cōtra oſſa nephandiſſima maumethi. vt diſperſo capite
et mēbꝛis.xp̃o ſeruiāt in pace. At ſoldanꝰ beſtie vicariꝰ occur
ret in boſra cū immēſo exercitu ſaracenoꝝ regū nobiliū occur
rent ad defenſionē patrie et pſeudo ꝓphete.quo tauris et victi
mia cōpletis atqꝫ occiſis cōpꝛehēdeẗ ſoldanꝰ.⁊ oſſa maumeth
comburenẗ.De diſpoſicōe igiẗ xp̃iani exercitꝰ.Sic legaẗ lr̃a
Et vidi celū et eccleſiā apertā. Quia via a latinis ad oꝛiēta-
les clauſa.tūc apieẗ vt libere xp̃iani cōueniāt.Et ecce equus
albus. Supꝛa in capl'o v.mgr̃i nr̃i dixerūt equos imꝑatoꝛes
eſſe. Erit igiẗ imꝑatoꝛ xp̃ianus albus baptiſmo.Quia xp̃ia-
ni lauāt ſtolas ſuas in ſanguine agni qui eſt baptiſmꝰ.Et qui
regit hunc imꝑatoꝛē.erit xp̄s.qui vocaẗ fidelis ⁊ verax in pro
miſſo illo euāgelio. In mūdo preſſurā habebitis.ſed cōfidite
qꝛ ego vici mundū.Et reſponſum.nolite timere puſillus grex
qꝛ cōplacuit pr̃i meo dare vobis regnū.Et pugnat cōtra ſara
cenos.et iudicat eos cū iuſta ſentēcia tanꝙ̃ ſui honoꝛis et ſc̃ti
nois violatoꝛes.oculi eius.hec eſt intentio eiꝰ.ex toto eſt inci
tata ꝯtra eos.ſicut flāma ignis.Et in capite eiꝰ ſunt diadema
ta multa.qꝛ iure diuino data ſunt xp̃o oīa regna mūdi.vt te-
ſtaẗ daniel vij.capl'o dicēs.Deus dedit ei honoꝛē et imperiū.
et oēs gētes et tribꝫ ⁊ lingue ſeruiēt ei.et habet nomē ſcriptū
quod nemo nouit noticia cōpꝛehenſionis niſi ipſe.qꝛ eſt deus
quod eſt nomē ſuꝑ oīe nomē.vt ait apl's ad philippēſ.ij.cap̄.
Et veſtitus erat veſte ſperſa ſanguīe.vn̄ yſaie lxiij.interrogaẗ.

Quare rubꝛũ eſt indumentũ tuũ. Et reſpondet dicẽs. Calca
ui gentes in ira mea. et aſperſus eſt ſanguis eoꝛũ ſuꝑ veſtimẽ
ta mea. Tanta eñ erit ſaracenoꝝ cedes. vt veſtimẽta xp̃i que
ſunt xp̃ianus exercitꝰ. tingãtur eoꝛũ ſanguine. Unde de hijs
veſtimẽtis ſiue xp̃ianis veſtit̃ xp̃s. Sicut ei ꝓmiſſum eſt iſaie
capl'o xlix. Uiuo ego dicit dñs. qꝛ hijs om̃ibꝫ velut indumẽto
veſtieris. Nomẽ aũt huius gubernãtis imꝑatoꝛẽ et exercitũ
xp̃ianoꝝ vocat̃ verbũ dei et exercitus xp̃ianoꝝ in celo eccl'ie
vnitoꝝ. ſequebat̃ eũ in equis et capitaneis albis ⁊ baptiſatis
qꝛ non miſcebit̃ cũ eis vt olim factũ eſt. quiſq̈ꝫ capitaneus aut
miles infidelis. ſed om̃es erũt veſtiti byſſino mũdo ꝑ puritatẽ
et albo ꝑ baptiſmũ. Et de oꝛe xp̃i ꝓcedit gladius ſiue punitio
bis acuta. vna qua deleant̃ oſſa ⁊ memoꝛia pſeudo ꝓphete. alia
qua capiet̃ et captiuabit̃ eius ſepta vt ligatis manibꝫ et pedi
bus teſte ſaluatoꝛe eijciant̃ a cõuiuio. et in tenebꝛas exterio-
res moꝛtis et ſeruitutis. Cum hoc gladio ꝑcuciet om̃es gen-
tes ſaracenicas et reget ac ſubijciet eos in virga ferrea que eſt
exercitꝰ ferreus xp̃ianus. Et vt cognoſcas quod hoc etiã te-
ſtatur iſaias. idcirco ſubdit dicẽs. Et ipſe eſt de quo ꝓphete et
maxime iſaias lxiij. dicit. q̈ calcat toꝛcular vini ire furoꝛis dei
om̃ipotẽtis. Et habet in veſtimẽto ſiue exercitu xp̃iano et in
femoꝛe ſiue ceſare ac pontifice ſuſtentate hunc exercitũ ita ſcri
ptum. Rex regũ et dñs dominãciũ. qꝛ erit vniuerſalis monar
cha. vt dicit̃ danielis vij. capl'o. Et vidi vnũ angelũ qui eſt rex
hierusalẽ qui regnabit in ſole ſiue in loco ſolis xp̃i. et voce at-
q̈ꝫ hoꝛtacõe magna inuitauit om̃es pꝛincipes ac milites xp̃ia
nos latinos qui volãt ꝑ mediũ celũ eccl'ie. Eccleſia eñ roma-
na eſt coꝛ ⁊ mediũ celi eccl'iaſtici. Inuitat aũt ad victimã. quã
ad litterã ꝑdixit iſaias cap̃. xxxiiij. Et legat̃ lr̃a ſic. Uenite et
cõgregamini ꝑ mare ac terrã ad dei magnã cenã et cedem ſa
racenoꝝ vt mãducetis ſiue gladio occidatis et igne combura
tis carnes regum ſaracenoꝝ arabie. aſſirie. egypti. et carnes

tribunorū ipſorū. et fortiū militū eorū. et liberorū nobiliū. et ſeruorū vilium. magnoꝝ paruorū. ⁊ equoꝝ. O q̄ pingue conuiuium. Hec eſt igit̄ diſpoſitio diſcumbētiū xpianoꝝ. Et ideo ſequit̄ diſpoſitio veniētiū ſine veſte nupciali ſaracenorū occidendorū. Et legit̄ lr̄a ſic. Et vidi beſtiā ſiue vicariū beſtie ſoldanum. et reges terre ſaracenoꝝ et exercitꝰ eorū cōgregatos circa boſra ad p̄liandū cū xp̄o qui ſedebit ſup impatore xpiano cū ſuo exercitu ſc̄toꝝ. Et vltio ponit̄ victima dn̄i in boſra. Quia beſtia ſoldanus et pſeudo ꝓpheta maumeth ſiue oſſa de templo maumeth erūt a xpianis cōprehenſa. et miſſi ſunt viui ſiue actu potentes ac nominati in ſtagnum igni et ſulphuris. quia comburent̄ a xpianis. Et hic pſeudo ꝓpheta eſt ille qui fecit ſigna mēdacia corā ip̄a gēte ſtulta. quibꝫ ſeduxit eos qui acceperūt huiꝰ ſepte caracterē circūciſiōis et adorauerūt ymaginem que eſt oſſa et alchoranū eius. Et ceteri reges et exercitus eorū occidētur gladio virtutis ieſu et aues celi. qui ſunt milites xpiani ſaturabūtur et ditabūtur de carnibꝫ ac predijs eorū. Acceptis em̄ ſpolijs et occiſis exercitibꝫ illis. inuadent reliqua regna arabie. affrice. aſie. ac omnia regna exceptis quibuſdā fugientibꝫ vltra montes caſpios ⁊ exteros angulos orbis qui tutabunt ſe ibi. Et poſt mille annos multiplicati cū ſuo calipha. dicētur gog et magog vt in ſequēte cap̄lo dicemus. Pro complemēto huius cap̄li. querit̄ primū. An iſta victoria ſit intelligēda ad litterā de temporali monarchia xpi. Et videt̄ ꝙ nō. Quia hec victoria cōtra beſtiam dabit̄ exercitui ſc̄toꝝ. qn̄ filius hominis veniet in nubibus celi et iudiciū dei ſedebit. et libri iudicij aperiētur. vt clare dicit daniel vij. capitulo. Sed iudiciū ſedebit. et libri conſcientiarū aperiētur et chriſtus veniet in nubibus celi in reſurrectiōe in nouiſſimo die. Ergo de illa intelligēda eſt. Et confirmat̄ ꝙ nubes ꝓ vltimo iudicio accipiat̄. quia actuum. primo apoſtolis dictū eſt Quēadmodū in nube vidiſtis eū aſcendētē in celū ita veniet

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0059

ad iudicandū. Euangeliū quoqꝫ luce quod de iudicio vltimo legit᷑. eadē locucōe vtitur. qua et daniel dicēs. Videbūt filiū hominis venietē in nube cū poteſtate magna ⁊ maieſtate. Sic xp̄s in paſſione ſua reſpondit pontifici dicēs. Amodo videbitis filiū hominis ſedentē a dextris dei. et venientē in nubibꝫ celi. Ad hoc firmiter reſpondem⁹ ꝙ hoc capl'm nō poteſt de alio ſtatu ad litteram in telligi q̄ꝫ de tpali monarchia eccleſie Primo qꝛ totus iſte liber ad lr̄am eſt de ſtatibꝫ eccleſie militantis in terra nō triumphātis in celo. Ergo de milicia tpali intelligit᷑. Secūda ratio eſt. qꝛ poſt monarchiā iudicij vltimi religabit᷑ diabolus in ſempiternū. nec erūt homīes ſeducendi aut ſancti tribulādi. Sed poſt hanc victoriā diabolus religabitur ſolū ꝑ mille annos. et poſtea ſoluet᷑. et ſeducet gentes ⁊ tribulabit ſc̄tos vt dicit᷑ in ſequēte capl'o. Ergo intelligit᷑ de monarchia que erit ante iudiciū. Ad primā rationē dicim⁹. ꝙ nubes aliqn̄ accipit᷑ ꝓ nube materiali et corꝑali. Sꝫ aliqn̄ accipit᷑ methaphorice ꝓ milicia impatoꝝ. ſic iſaie xix. dicit᷑. Ecce dn̄s aſcendet ſuꝑ nubem leuem. id eſt miliciā agilem aſſiriorum vt exponunt omnes lr̄ales catholici et hebrei. Et ita daniel vidit ieſum venientē ad hanc monarchiā nō in ꝑſona. ſed in nubibus celi ſiue milicia celica eccleſie. Judiciū quoqꝫ illud non eſt vniuerſale vltimū. ſed ſolum cōtra beſtiam vt ipſe angelus exponit danieli in fine capituli. Et libri non ſunt conſciencie. ſed duo ſecreta vt ait ibi. Vnum eſt vt auferatur regnū a beſtia. Aliud eſt vt magnitudo illa imperij que eſt ſubter omne celum detur xp̄ianis. Nubes etiam quam ꝓpoſuit chriſtus pōtifici. ac etiā in euāgilio luce. accipit᷑ ꝓ milicia romana in qua xp̄s venit vltor ſanguinis ſui. vt patet tam ꝑ noſtrā lr̄alem q̄ꝫ alioꝝ expoſitionē ſuꝑ iſaiam ꝓphetā. ac ſuꝑ euāgelia. Verum eſt. quia puto ad litterā accipi dictum angelicū actuum primo. pro nube materiali et pro milicia celeſti quādo venit iudicare in gloria patris ſui. et ſanctorū angelorū.

De equiuocacõe igiẽ nubium diſtinguẽdo patet. ꝙ ad litterã
daniel et iohãnes loquunẽ de tꝑali victoria xp̃ianoꝝ. Euan-
gelium vero luce loquiẽ de iudicio in ſenſu miſtico nõ littera
li. vt in noſtris et alioꝝ expoſitiõib9 ad litterã clare conſtat.
Et per hec patet reſponſio ad obiecta.

Capitulũ viceſimũ. ꝙ vltimo triũpho habito
cõtra antichriſtum intrabit plenitudo gentiũ
ad fidem et omnis iſrahel ſaluus fiet.

Et vidi angelũ deſcendẽtẽ de celo ꝛc̃. Pro intellectu
huius capituli ſciẽdũ eſt. Quid ſit gog ꝛ magog. Et
inueni quoſdã opinari eſſe iudeos religatos ab ale-
xandro vltra montes caſpios. Sed hoc eſt falſum tam ſcd̃m
hebreos ꝙ̃ ſcd̃m catholicos lr̃ales. Nam hebrei dicũt gog et
magog eſſe cõtrarios exercit9 meſſie damnãdos et deuincen
dos ꝑ regẽ meſſiam. Sed iudeoꝝ duodecim tribus erãt redu
cende ꝑ meſſiam nõ debellãde vt ꝓbauim9 ſuꝑ Iſaia. hiere-
mia. ꝛ ezechiele. Ergo gog ꝛ magog nõ ſunt iudei. religati ꝑ
ſcripturã quoqꝫ ſacrã patet duodecim tribus ↄuerſas ad xp̃m
tꝑe apl̃oꝝ. ad quas poſt lapidationẽ ſtephani apl̃i iuerunt
quib9 apl̃s iacobus prime hieroſolime pr̃iarcha. et primũ ex
quattuor animalib9 epl̃am canonicã ſcribit dicẽs. Jacobus
dei et dñi nr̃i ih̃u xp̃i ſeruus duodecim trib9 que ſunt indiſper
ſione salutẽ. Ecce duodecim trib9 ↄuerſe. Si qui aũt in mũdo
repiunẽ iudei ſunt feces ex captiuitate romana. Johãnes q̃ꝫ
in hoc capl̃o dicit eſſe gentes collectas ex quattuor orbis an-
gulis. Illi aũt quos iſti dicunt incluſos iudeos ſunt tantũ in
vna pte orbis. Igiẽ gog ꝛ magog nõ ſunt illi iudei. Ex quo pa
tet nõ eſſe principes ſcitas et tartaros qm̃ illi ſunt in vno or-
bis angulo. Vñ bt̃s hieronimus ſuꝑ xxxviij. capl̃o ezechielis
ita dicit. Putãt iudei et iudaizãtes nr̃i gog et magog gẽtes

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0061

ſciticás eſſe innũerabiles et inmanes que tranſcaucaſum mõ
tem et meotidem paludẽ et ꝓpe caſpium mare ad indiam vſqꝫ
tendunt̃. et has poſt mille annoꝝ regnũ a dyabolo cõmouẽ-
das et in terrã iſrael venturas gentibꝫ ibi multis adiunctis.
Primũ quidẽ moſoch quos ioſephus capadoces dicit. deinde
tubal quos idẽ hyberos atqꝫ hyſpanos. hebrei ytalos ſuſpi-
cant̃ habẽtes ſecũ perſas. ethiopes. tarſos. et cartaginenſes.
dicẽtes hoc intelligi a iohãne cũ dicit. et poſt mille annos ſol
uetur ſathanas vt ſeducat gentes in quattuoꝛ angulis terre
gog et magog. et nõ intelligũt totũ librũ iohãnis qui reuela-
tionis titulo prenotat̃ eſſe miſticũ. Hec hieronimus. Ex qui-
bus verbis patet. ꝙ ſicut in toto libro apochalipſis celũ. thro
nus. angelus. equus nõ ad litterã. ſꝫ miſtice accipiunt̃ ꝓ eccle
ſia ſede romana principibꝫ et huiuſmõi. Ita in hac parte li-
cet gog ⁊ magog ad litterã ſint ſcite et tartari. et moſoch ſint
capadoces et ſic de alijs. tamẽ nõ hij ſunt ad litterã accipiẽdi
ſed omnes aperte ꝑſecutores miſtice ſignant̃. Sed querũtur
duo. Primũ. quia in hoc libro miſtica ſignificatio ſumit̃ a rei
proprietate. Puta eccleſia dicit̃ celũ. qꝛ celo regit̃. Princi-
pes appellant̃ angeli. qꝛ adminiſtrationẽ angelicã viſibiliter
exequũtur. Romana ſedes appellat̃ thronus dei. qꝛ in ea eſt
plenitudo diuine poteſtatis. Sed iſti exercitꝰ vocant̃ gog et
magog. Ergo ex aliqua ꝓprietate illius gentis ſic vocant̃ Et
nos concedimꝰ totũ argumentũ. qꝛ collectio illius exercitꝰ et
vniuerſo orbe fiet circa illas partes. nõ ꝙ ſint ſolũ hoĩes illa-
rum patriarũ. qꝛ omẽs patrie ille erũt chriſtiane. Erunt enĩ
ex omni angulo mũdi occidente. oriente. ſeptentrione. et me-
ridie. Sed tunc ſecũdo querit̃. Si ex omni orbis angulo ſunt
venture. Ergo hieronimꝰ male improbat iudeos dicẽtes ven
tura. cũ moſoch. tubal et alijs gentibꝫ. Et reſpondemꝰ. ꝙ be-
ne improbat. qꝛ putãt iudei venturos populos illos ad litterã
qꝛ illi populi nõ veniẽt. ſed ex angulo oppoſito illis populis.

Unde hyſpania et ytalia accipit̃ pro extremo angulo occidē-
tis. Pars vero oppoſita ei orientalis capadocia. accipit̃ pro
extremo angulo orientis. Similiter carthago accipit̃ pro an
gulo meridionali. quia eſt ad meridiē. ſicut gog accipitur pro
ſeptentrionali angulo. quia eſt ad ſeptentrionē. Ideo ſcd̃m
hieronimum in apochalipſi ſane ſunt accipienda vocabula.
Quia non ſunt accipiēda hic pro illis gentibꝫ. ſed pro quat-
tuor angulis extremis mundi correſpondētibꝫ illis gētibus.
ad quos angulos ſaraceni fugient diſperſi in ſupradicta vi-
ctoria. Secundo nota. ꝙ daniel vltimo capitulo viſionū ait.
Beatus qui expectat ad dies mille trecentos trigintaquinqꝫ
hoc loco dies accipit̃ ꝑ anno. ſicut ipſe deus expoſuit ezechie
li iiij. capitulo dicēs. Diem ꝑ anno dedi tibi. Nam obtenta
prima vniuerſali victoria fugient reſidui ſaraceni. aut captiui
ducētur ad dictas extremitates mundi. quorū maximus cali-
pha aget vitam apud gog ſiue ſcitas. Atqꝫ ita obtinebūt chri
ſtiani monarchiā pacificā mille annis. Poſt hec diuina diſpo
ſitione per trecentos ſequētes annos incipiēt ſaraceni multi-
plicari in extremitatibꝫ dictis. Poſtremo iā multiplicati col
ligentur paulatim ad ſuū caliphā in gog ſpaciū annorū tri-
gintaunius cū dimidio. Et ſtatim poſt tres annos cū dimidio
infinita illa multitudo bellabūt cōtra xpianos. qꝛ vt ait fra-
ter Nicolaus de lira vltimo capitulo viſionū danielis iſti tres
anni vltimi cū dimidio non ſunt accipiēdi a tempore collectio
nis exercitꝰ antichriſti. ſed quādo erit effectus potēs ex tāta
multitudine. et tūc tranſibit a gog in hieruſalē deſtruens ec-
cleſias quas repperiet. Et interficiēs chriſtianos et prohibēs
iuge ſacrificiū. et obſidebit hieroſolimā. cuius miraculoſam
liberationē ſi quis querit. legat noſtrā expoſitionē ad litterā
ſup vltimo capl̃o zacharie. Ubi tam ſcd̃m catholicos q̃ꝫ he-
breos ꝑdicit̃ hec vltima victoria. licꝫ hebrei dicāt futurā ſub
venturo ficticio meſſia. Nos vero ſub ieſu vero triumphāte.

preſtolamur. iohāne hoc p̄dicēte in hoc capl'o. Ultimo nota ꝙ hoc capl'm fuit quibuſdā errādi occaſio. eo ꝙ hic nominat̃ reſurrectio mortuoꝝ. et milenariū xp̄i regnū. Et dicūt vt nar rat bt̄s hieronimus. ꝙ poſt reſurrectionē corporū glorioſoꝝ xp̄s cū ſc̄tis regnabit in hoc mūdo comedētes ⁊ bibētes. et fi lios ꝓcreātes quod hereſis eſt. qꝛ in reſurrectōe corporū nō nubent neqꝫ nubent̃ ſed erūt ſicut angeli dei in celo vt ait xp̄s cōtra ſaduceos. Et quidā qui ꝑ lactancio firmiano xp̄ianiſſi mo multa impoſuerūt errata. aſſerūt hoc ip̄m ſentire. Sed vt ait hieronimꝰ. Sic opinati erāt. putātes hanc reſurrectionē que hic ſcribit̃ eſſe corporū. cum magis miſtica hic deſcribat̃. Dicamꝰ igit̃ ſcd̄m ſentēciā et diſtinctionē ſc̄ti euāgeliſte. ꝙ re ſurrectio vniuerſal' eſt duplex vicꝫ pͥma ⁊ ſcd̄a. Prima reſur rectio eſt totiꝰ eccl'ie ad vniuerſalē vnionē ſb̄ vno paſtore xp̄o in qua a morte fidei et miſeria errorū et oppreſſione ſaraceni ca reſurget ad vnionē oīm eccl'iaꝝ et victoriā cōtra beſtiā. et pſeudo ꝓphetā. Et de hac loquit̃ hoc capl'm et lactancius. vt patebit in defenſioe nr̄a cōtra accuſatores lactācij cū deus no bis tp̄s cōceſſerit. Scd̄a aūt reſurrectio erit corpoꝝ. Et hac equiuocacōe antiqui chiliarche decepti ꝑlapſi ſunt in errorē. Et quidā moderni falſo accuſant lactāciū. Hoc igit̃ capl'm lo quit̃ de pͥma reſurrectōe vniuerſali eccl'ie. Ad vltimā victoriā in quo ſc̄ts iohānes facit tria. Primo determinat tp̄s dura tiōis pacis Secūdo denūciat vltimā deſtructionē antixp̄i Ter cio p̄dicit vniuerſalē obediēciā fidei. Primo ſummarie dicit ꝙ inſtituet̃ eccl'ie princeps qui muniet oēs cōfines ſarace norū qui aufugerūt. et p̄cludet viam magno eorū caliphe ex iſtenti in gog. ne collecto exercitu ſaracenoꝝ diſperſoꝝ poſſit iterū eccleſia plagare. In oīm quoqꝫ regno ordinabit reges catholicos et eccl'ias patriarchales. Itaqꝫ ſic religatis occi ſoribus nr̄is. vlciſcemur in occiſores ſanctoꝝ. Hec vocat̃ hic prima eccl'ie reſurrectio a ruina ad victoriā vniuerſalē. cōtra

quam ſecūda mors ſiue mortalis ꝑſecutio antichriſti nō preua
lebit. Et ita legat̃ littera. Ego iohānes vidi angelū vnū de ce
lo deſcendētē. id eſt vnū principē ab eccl'ia inſtitutū habentē
clauē ſiue ordinariā autoritatē et delegationē cōtra gog qui
eſt ſpiritualis abyſſus infidelitatis et habeat catenā magnā in
manu ſua. Quia potēter catenabit et muniet cōfines xp̄iano
rum et apprehēdet draconē ſerpentē antiquū caliphā ſarace-
norum qui dicit̃ dyabolus et ſathanas. Nam ſicut principes
xp̄iani dicūtur angeli eo ꝙ exequunt̃ volūtatē angelicā. Sic
ille antiquus ſerpēs dicet̃ dyabolus. quia exequet̃ ad integrū
omnē dyaboli volūtatē. Et ligabit̃ ꝑ mille annos ne poſſit no
cere. tum diuina virtute. tum diligēcia principū Et ſubdit Et
miſit ſiue fugauit eū in abyſſum que ſunt extremitates gog. et
ſignauit ꝑ cuſtodias et munitiōes vt amplius nō poſſit libere
ſeducere ac p̄dicare ſaracenis diſperſis et recolligere eos. do
nec cōpleant̃ mille anni pacis. poſt quos xp̄ianis negligēter ſe
habētibꝫ ex diuina pace. ſoluet̃ modico tp̄e. q2 ꝑ trecentos ſe-
quētes annos incipiēt ſibi mutuo nūcios mittere. Sed inte-
rim in hijs mille annis vidi ſedes ordinarias regias et patri-
archales et ſedebūt ſuꝑ eas pacifice ac iuſte. Et iudicatū eſt
de illis. ſcilicȝ vt detur eis regnū pacificū. Et ſil'r vidi animas
martyrū xp̄i et occiſoꝝ xp̄ianoꝝ ꝓpter fidem. q2 noluerūt cō-
ſentire alchorano et beſtie. nec accipere caracterē circūciſiōis
in fronte. id eſt in aperto cōſenſu. Neqꝫ in manu ſiue in facto
et opere et rogabāt ꝓ vltione ſanguinis effuſi. vt ſupra dictū
eſt in principio libri. Et q2 oracōes eorū merent̃ audiri. Ideo
merito martyrū. ſedes et prelati vixerūt ac regnauerūt mille
annis cū chriſto ſiue cū vera fide xp̄i. Ceteri aūt ſaracenoꝝ in
fide xp̄i mortuorū non habebūt regnū donec cōpleant̃ mille
anni. Hec eſt reſurrectio prima eccl'ie nō vltima. In qua pri
ma reſurrectōe btūs et felix erit qui habebit partē. ſcȝ xp̄iani
illius etatis. Ratio eſt. Quia in hijs mille annis non habet

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0065

poteſtatē mors ſecūda. ſicut habuit prima. Nam prima mors ſiue mortalis perſecutio maumeth que durat vſquemō habet poteſtatē ſubiugandi. ſeducēdi. interficiēdi xpianos. Sed ſecunda mortalis pſecutio. De qua nunc agemus. nō habebit poteſtatē vt dicem⁹. Quia non pualebit et hoc de prima parte. In secūda parte ponit̄ ſecūda mors ſiue mortalis pſecutio et erit hoc interitus antixpi. Licet aūt prima pſecutio capitis ſit diuturnior. vniuerſalior. peior. et periculoſior q̄ vltima hec. Tamē hec vocat̄ deſtructio antixpi. q2 vſq3 ad hoc tpus viuet lex maumeth et error iudeorū cōtra xpm. Et q2 tūc ceſſabit ex toto. Ideo tūc dicet̄ interfici antixps. vt in queſtione nr̄a primi tractatus dixim⁹. Legat̄ ergo hec littera. Poſtq̄ perlectū fuerit xxxviij. capl'in ezechielis. et exponat̄ ſic. Completis mille annis pacificis deo permittēte ſoluet̄ ſathanas. qui erit vltimus calipha ſaracenorū cum predeceſſoribꝰ. et exibunt de carcere ſuo gog et magog ſiue ſaraceni gog. Et predicabunt per trecentos annos paulatim alijs ſaracenis qui ſunt diſperſi in quattuor angulis mūdi. Poſt quos trecentos annos vltimus calipha eorum cōgregabit eos ad ſe in gog per annos trigintaunū cum dimidio. in prelium cōtra xpianos. quorum numerus erit ſicut arena maris. Et per tres annos cum dimidio ſequētes aſcendēt ſup latitudinē terre. Quam elegāter exprimat iohānes viam eius. Patet ex hoc quod dicit ſup latitudinē terre. Longitudo eīn terre dicit̄ ab aſtronimis ab oriente in occidentē. Sed latitudo eſt a ſeptentrione in meridiem. Et q2 gog eſt in ſeptentrione. et hieruſalē reſpectu eius eſt in meridie. idcirco tranſitus huius exercitus erit ſolum a gog in hieruſalē. Et ideo ſubdit. Et obſiderūt ibi caſtra xpianorū et hieruſalē ciuitatē dilectā. Et tunc deſcendet ignis de celo. id eſt miraculū euidens celeſte. quod dicit̄ ſpiritus oris ieſu. et deuorabit eos. id eſt diſſipabit. Quod aūt ſit illud miraculū futurū expreſſe ponit zacharias vltimo caplo.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0066

Sup̄ quo legas nr̄am expoſitionē ad litterā. qꝛ hic breuitati
ſtudem⁹. Et diabolus ſiue diabolicus calipha et exercit⁹ app̄
benſus eſt a xp̄ianis et occiſus. et miſſus eſt in ſtagnū ignis et
ſulphuris. qꝛ combureť a xp̄ianis in hoc mūdo. et a deo in alio
vbi cū beſtiali lege ac pſeudo ꝓpheta cōburenť. Dignū eſt em̄
vt ibi ſint mēbra vbi eſt caput. Ex hoc patet ꝙ iſte vltim⁹ ca-
lipha qui diciť antixp̄us vltim⁹ erit ſaracenus. qꝛ ponit ip̄m
in eodē loco cū beſtia et pſeudo ꝓpheta. Et hec eſt ſecūda pars
capl'i. Tercio iohānes oſtendit. ꝙ occiſo dictis gog ⁊ magog
miraculoſe. intrabit ad fidē plenitudo gentiū. et om̄is iſrael ſal
uus fiet. Et legať lr̄a ſic. Et mortuo dicto antixp̄o. vidi thro-
num magnū ſiue magnū imperiū xp̄i. Ad cui⁹ cōſpectū et pre
ſenciā fugit terra ſiue terrena ſaracenoꝝ lex. qꝛ cōuertenť ad
xp̄i euāgeliū. et celum ſiue celeſtis vetus lex nō inuenieť a iu-
deis. Quia et ipſi cōuertenť licet ad veſperā. Et qꝛ iohānes
ſubdit ꝓpheciā danielis vij. capl'o ad cōfirmationē ſui. Ideo
eodē mō ibi et hic legať lr̄a ſic. Et vidi mortuos infideles. qꝛ
hic loquiť iohānes de morte fidei et reſurrectōe eius. Quia ſi
cut iuſtus ex fide viuit. vt diciť abachuc ij. capl'o. Ita infideli-
tate mortuus eſt quis. Ac ſi diceret. Vidi infideles magnos ⁊
puſillos in conſpectu throni paratos ad baptiſmum. Et libri
aperti ſunt. Qui ſcd̄m danielē ſunt duo decreta. Vnum vt be
ſtia intereat in eternū. Aliud vt monarchia ſubter om̄e celum
detur ꝑpl'o xp̄iano. Tercium de conuerſione omniū iohānes
exprimit dicens. Et alius liber apertus eſt qui eſt vite. id eſt
fidei. quia iuſtus ex fide viuit. Et mortui ſiue infideles ſaraceni
et iudei iudicati ſunt ſcd̄m merita. ſcripta in libro fidei. Quia
quos preuidit non conuertendos. permiſit mori in bello ſu-
pradicto. Quos vero preſciuit conformandos ymagini filij
ſui. hos preſeruauit. vocauit. et per fidem iuſtificauit. Et ma-
re. id eſt inſule maris dederunt mortuos ſiue ſuos ſaracenos
ac iudeos baptiſandos. Et mors et infernus. id eſt mortales

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0067

perſecutores ſaraceni aliȷ̃ et infernus iudaiſmi dederũt mortuos ſiue infideles ſuos vt baptiſent̃. Et mors et infernus qui nolũt baptiſari mittent̃ in ſtagnũ ignis. ꝑ decem facta cũ antichriſto. Et cõcludit iohãnes. Hec mors ſiue mortalis pſecutio antixp̄i eſt ſecũda. Nam prima incepit ſub maumeth vſqꝫ ad millenariũ dictũ futurũ. Secunda erit hec vltima. in qua qui nõ fuerit inuentus ſcriptus in libro vite vt ſit futurus fidelis, interficiet̃ in bello cũ antixp̄o et mittet̃ ad ſtagnũ ignis. Si quis aũt ſcire velit locũ et miraculũ et ordinẽ belli. et cedis huiꝰ magnitudinẽ legat vt dixinꝰ expoſitionẽ nr̃am. quã ex mente catholicoꝝ et hebreoꝝ fecimus ſuꝑ ezechielẽ ac zachariã. Quã ſi nõ habet. legat capl'm xxxviij. ezechielis et vltimũ zacharie et facile intelliget que dixinꝰ. Que hic ideo nõ inſerimꝰ. qꝛ breuitati ſtudemꝰ. que ꝙ̃ gratiſſima eſſe ſolet pontificibus regibꝫ ac principibꝫ reipublice occupatis negocijs.

Capitulũ xxj. de reformacõe eccl'ie ſub alia forma ꝙ̃ prima ſub quattuor animalibꝫ et xxiiij. ſenioribꝫ. ac etiã de reformacõe principũ laicoꝝ.

T vidi celũ nouũ ac terrã nouã ꝛc̃. Hoc capl'm diuiditur in duas partes. In prima parte ponit reformationẽ eccl'ie in vniuerſali. Secũdo magis in ſpeciali ibi. Et venit ad me ꝛc̃. In prima parte ſic dicit. Facta vniuerſali monarchia. et poſito vexillo crucis fiet alia forma eccleſie ꝙ̃ prima eſſet. Ego em̃ iohãnes vidi nouũ celũ. id eſt nouum ſtatũ eccl'ie. et terrã nouã ſiue nouũ ſtatũ laicorũ. Quia iam abijt celũ primũ eccl'iaſticũ in quo erãt quattuor animalia et vigintiquattuor ſeniores et tercia laicalis ordinis, iam nõ eſt vt prius. Qualis aũt ſit futurus. ſic in generali exprimit ſtatũ eius dicens. Vidi ouilis xp̄i ſocietatẽ et ſanctã ciuitatẽ hieruſalẽ nouã. id eſt ſub alia forma deſcendẽtẽ de celo. id eſt

eccleſiaſtico decreto. a deo paratam varijs virtutibus et ordi
nibus. vt inferius exprimet̃ quaſi ſi ſponſa ornaret̃ viro ſuo.
Et audiui vocem de throno. quia magno preconio promulga
bitur reformatio infra dicenda. Et dicet ſic. Hec reformatio
nihil aliud eſt q̃ꝫ tabarnaculū dei cū hominibꝰ. Nam ipſi erūt
populus dei non viciorū. et ipſe deus erit eorū deus. et cū eis
perſeuerabit. Et quia nō erūt vicia hereſum. idcirco nō erūt
amplius futura flagella. Sed ſicut mater caſtigatū filiū con-
ſolatur et abſtergit lacrimas et deoſculat̃. ſic chriſtus caſtiga
tos chriſtianos conſolabit̃ et abſterget lacrimas tribulatio-
num et non erit vltra timor hoſtis aut luctus captiuitatis. et
mortalis gladius infideliū. neqꝫ clamor de perdicōe charorū
aut dolor amiſſi imperij. quia iſta terminata ſunt cū flagellis
Et ſi queris. Unde o chriſte tanta bona. Reſpondit dicens.
A me. Ecce eīn noua facio oīa tam in eccleſiaſticis q̃ꝫ laicis
Et dixit mihi. Scribe qꝛ hec veriſſima ſunt. licet videant̃ ſu-
preme difficilia. Et dixit mihi factū eſt. hoc eſt. irreuocabili-
ter decretū eſt hoc donū. Nam ego ſum alpha et o. primus et
nouiſſimus. iniciū et finis. Hoc loco reuocādū eſt parumper
ad memoriā. quod expoſuimꝰ ſup iſaiam de dictis hebreorū.
Aiunt eīn. qꝛ deus non ſtatuit niſi decē magna regna in hoc
mūdo. de quibꝰ ſicut primū in creacōe fuit ſolius dei. Sic vlti
mum erit ſolius meſſie. Sic igit̃ legat̃ hec lr̃a. Si queris mei
conditionē qui noua ſum facturus. ego ſum alpha et o. id eſt
primus rex et nouiſſimꝰ rex. Ego ſum iniciū creacōis mūdi ex
nihilo. et finis reformacōis mūdi ex gr̃a. Ego ſum cuiꝰ pfecta
ſunt opera. Et finem cōiungā principio. vt ſicut in principio
vt oēs eſſent innocētes creati ſunt. ſic in fine vt fiant innocē
tes ac pſeuerarēt baptiſabunt̃. vt ſit ſponſa mihi parata. Si
queris nomē meū. Ego ſum ſtella et radix dauid. vt dicet̃ in
ſequēte caplo. Si officiū meū queris. Ego illud iam expreſſi
euāgelio iohānis. Ut ſi quis ſitit veniat et bibat. qꝛ ego dabo

ei gratis de aqua vite ac ſancte innocēcie. Qui vicerit volūta
tem ꝓpriam poſſidebit hec que ſequunt̄. Nam xp̄ianus bene
inſtitutꝰ incipit guſtare et poſſidere bona infra ſcripta que ei
donāda ſunt eccl'ie reformate. Et nō ſolū poſſidebit illa. ſed
ego ero illi deus. habēs de eo ſpecialē curā. qꝛ vt ait auguſtinꝰ
Deus diligit magis eos qui ſunt mēbra vnigeniti ſui. Et ipe
erit mihi filius obediēs in oībꝫ. Et cōcludit dicēs. ꝙ in ſta
tu futuro reformato nō erūt vicia que mō ſunt. videlicet timor
mūdi. quo quis timēs perdere mūdū negat xp̄m ac virtutes.
Non erūt incredulitas hereticorū. execratio ſaracenorū. et
xp̄ianorū homicidia. fornicacōes ac veneficia. et mendaciū. et
ydolatria magica. Nam pars horū futura eſt in ſtagno ignis
et ſulphuris. qꝛ vt ſupra diximꝰ occumbēt cū antixp̄o. quod eſt
mors ſecūda qꝛ vt diximꝰ. Illa eſt ꝑſecutio ſecūda et vltima.
Et hoc dictū eſt in generali in prima huiꝰ capl'i parte. Pro in
tellectu igit̄ particulari ſequētis partis hec ſunt notāda. Pri
mum ꝙ fere oīa hec ſunt ad litterā deſcriptā ab ezechiele a
xl. capl'o vſq; ad finem ſue ꝓphecie. et fere eiuſdē vocabulis.
Sicut in xxxviij. et xxxix. eius capl'o p̄ceſſit mentio de gog et
magog. Ex quo patet. ꝙ hec ꝓphecia de ſtatibꝫ eccl'ie nō eſt
noua. ſed bene denuo angelus reuelauit iohāni ſecreta anti-
quorū ꝓphetaꝝ. Sicut de ſtatu noui tabernaculi ſiue eccl'ie de
perſecucōe beſtie cōtra xp̄m vt ait daniel vij. cap̄. et de iudicio
et apertura librorū. Similiter de gog et magog expreſſis ab
ezechiele et iſaia et de babilonia dicta ab eis miſtice. et de ve
ſtimēto xp̄i rubro aſperſo ſanguine. Et ideo hic liber eſt ag-
gregatio ꝓpheciarū antiquarū de ſtatibꝫ eccl'ie. Et hoc aſſe-
ruit iohānes. ſupra cū ait. Spiritus ꝓphecie qui fuit in ꝓphe-
tis eſt teſtimoniū hoc de ieſu. Et infra dicit ꝙ deus ſibi miſit
ſpiritū ꝓphetarū antiquorū. Et ideo exponēda ſunt in hoc ca
pitulo vocabula. ſicut in dictis ꝓphetis. Pro quo ſecūdo no-
ta ſicut expoſuimꝰ in ezechiele ꝙ in deſcripcōe illius ac huius

tabernaculi. mons altus ſignificat xp̄m. qui eſt mons domus
dn̄i eleuatus ſup̄ vertice montiū. vt ait iſaias ij. capl̄o. Super
hoc monte eſt ciuitas eccl̄ie edificata. Unde ſe petram xp̄us
demonſtrans. Mathei xvj. ait. Super hanc petram edifica
bo eccleſiā meā. que in hoc capitulo dicit̄ ciuitas hieruſalē.
Murus accipit̄ pro ſpeciali diuina cuſtodia muniēs eccleſiā
de qua iſaias xxvj. ait. Saluator ponetur in ea murus et ante
murale. Muri in plurali ſunt angeli. exequentes miniſteria
hui⁹ cuſtodie. ſicut dicit iſaias. Sup̄ muros tuos hieruſalē po
ſui cuſtodes. Duodecim aūt porte. ſunt duodecim partes mū-
di ſicut ſunt duodecim venti. ſicut accipit ezechiel xxxvij. dicēs
A quattuor ventis celi veni ſpūs. Nam quattuor ſunt venti
principales. quorū quilibet habet duos collaterales. a quib⁊
veniet ſpūs ſanctus reſuſcitās et reformās eccleſiā mortuā et
diuiſam. Illud em̄ capl̄m ad litterā nō intelligit̄ de reſurre-
ctione corporū vltima. vt ibi oſtendim⁹ ex mente hebreorū et
catholicoꝝ. licet exponi poſſit de vltima in ſenſu miſtico. Ce-
terū fundamēta duodecim erūt vigintiduo ſucceſſores apl̄oꝝ
qui ſunt montes ſc̄ti. ſc̄dm ꝙ dicit̄ pſalmo lxxxvj. tam de duo-
decim portis ꝙ̄ duodecim fundamētis. Fundamēta eccl̄ie in
montib⁊ ſc̄tis diligit dn̄s portas ſyon. ſup̄ om̄ia tabernacula
veteris teſtimēti iacob. Diſpoſitio autē horum erit talis. Ab
om̄i vento principali ſunt tres porte. q2 erūt tres patriarcha
tus. Arundo vero aurea. eſt imitatio auree paupertatis chriſti.
Uacuitas em̄ arundinis paupertatē ſignificat chriſti dicentis.
Uulpes foueas habēt. et volucres celi nidos. Filius aūt ho-
minis non habet vbi caput ſuū reclinet. Sed eſt aurea ex ar-
dore meritorio illius bt̄itudinis de qua chriſtus dicit. Beati
pauperes ſpiritu quoniā ipſorū eſt regnū celorū. Quod autē
ciuitas eſt in quadro. ſignificat eam inſtitutā fore illa felicita
te quā de bono viro philoſophus ait primo ethicorū. Q2 ci-
uilis ac moralis felicitas conſiſtit in duob⁊ maxime. videlicet

ſapiēcia et fortitudine. que habēt ſe moraliter in duobꝫ exerce
re. ſcilicet in aduerſitate et proſperitate. vt in aduerſis ac pro
ſperis ſemꝑ recte ſapiat et fortiter agat. Igit̄ longitudo ciuita
tis dicitur eſſe ꝫ ipſa ſapiēcia que attingit a fine vſqꝫ ad finem
fortiter. et diſponit oīa ſuauiter. Latitudo vero eſt fortitu-
do ciuium et xpianoꝝ huius ciuitatis. Quadrū huius ciuita-
tis erit aduerſitas et proſperitas bis replicata. Duo enim bis
replicata faciunt quattuor. Unde philoſophus ponit ibi pro-
uerbiū ſapientū dicentiū. Qui fortunā fert optime ac ꝑ om-
nia decēter. Hic eſt vere bonus ⁊ quadrāgulus ſine vituperа
tione. Quod ita exponit btūs thomas. Uir bonus et perfe-
ctus. eſt ſapiēs et fortis. Et quo ad ſapienciā habet duos an
gulos. qui ſunt aduerſa et proſpera. Quia ſi ſapiēti ſuꝑueniūt
aduerſa. iudicat ea non eſſe magnifaciēda. Si bona vero et
proſpera acciduūt. iudicat ea ad bonū virtutis vtenda. Simi-
liter quo ad fortudinē habet reliquos duos angulos. qꝛ ſi for
tis ſentit proſpera. exequit̄ ea vt dictauit ſapiēcia. vt eis vta-
tur et nō abutatur. Et ſi ſentit aduerſa. exequit̄ quod ſapiēcia
dictauit. vt eis nō frangat̄. ſed potius contēnat. Ideo dicit̄ q
latitudo fortitudinis eſt tanta quanta eſt longitudo ſapiēcie.
Quia quantū ſapiēcia iudicat de aduerſis ac proſperis. tantū
fortitudo exequit̄ in opere et obiecta quot ſunt longitudinis.
tot ſunt et latitudinis. Quia duo anguli aduerſitas et proſpe
tas ſunt vtriuſqꝫ mēſura. Centū vero quadragintaquattuor
milia ſtadia ſunt homīes ꝑcipui in pauꝑtate. qꝛ licet tūc inci-
tabunt̄ xpiani ad amorē pauꝑtatis. que cōtemnit oīa pro-
ſpera et aduerſa ſapiēter et fortiter. tamē mēſurati in ſummo
gradu ꝑfectiōis illius. nō erūt niſi in dicto numero. Pro quo
nota hoc egregiū. Qꝫ deus ꝑ triplici periculoſo ſtatu eccłie
elegit ſemꝑ centum quadragintaquattuor milia precipuos in
ſtatu ſumme ꝑfecte imitationis xpi in pauꝑtate vel obediēcia
vel virginitate. que ſunt tria vota religioſe imitationis chriſti

virginis pauperis et obedientis. Etem̃ pace reddita per con-
ſtantinum vſqꝫ ad ortum beſtie maumeth. ſtatus eccleſie peri
clitatus eſt ab Arrio et ceteris hereticis. qui euangeliũ et ſci-
entiam chriſti maculauerũt. nolentes ſubijci fidei ſed proprie
opinioni. Sed in hoc decurſu licet iohannes viderit turbam
magnã ſubiugantẽ ſe xp̄o ex om̄i populo et lingua nõ ſequẽ-
tem hereſes. tamẽ ad repugnandũ hereſibꝰ et captiuandũ in-
tellectũ ad obedienciã euangelicã. non elegit niſi centũ qua-
dragintaquattuor milia ſignatos euãgelica veritate. ex om̄i
tribu filiorũ iſrabel. ſiue iudeis ſiue gentilibꝰ. vt patet vij. ca-
pitulo. qui obediẽcia euãgelica precipui captiuauerũt intel-
lectum ſuum in obedienciã chriſti. deſtruentes omnẽ ſcienciã
et altitudinẽ. extollentẽ ſe aduerſus ſciẽciã chriſti. Succeſſit
alius ſtatus libidinoſiſſimi maumethi duraturus vſqꝫ ad fu-
turas victorias ſupradictas gog ⁊ magog. In quo ne pericli
tetur virginitatis gradus elegit centũ quadragintaquattuor
milia. Qui empti de terrena cõtagione cũ mulieribꝰ nõ ſunt
coinquinati ſed virgines ꝑmanẽtes et in vtero ſc̄tificati mira-
bili ſuo exemplo ceteros inuitãt ad integritatis amorẽ. qua-
les fuerũt ſacer hieronimus. dominicus. thomas acquinas.
clara virgo. et catherina ſenẽſis. et reliqui futuri nobis inco-
gniti. deo aũt ſoli notiſſimi. Sequet̃ ergo tercꝰ ſtatus in refor
macõe eccl'ie. quo ꝓpter pecunias ⁊ vniuerſale dominiũ ꝙ plu
res auaricie ſtuderẽt. niſi iam agnus illi ſtatui ꝓuidiſſet. et ſi
gnaſſet ac metitus eſſet centũ quadragintaquattuor milia du
ces illuſtres. qui tam p̄claro exemplo paupꝛtatis fulgebũt. vt ce
teri fideles ꝓuocati. facile diuicias ſint ꝯtẽpturi. Et hoc ſigni
ficat arundinis mẽſura. Lapides vero p̄cioſi ſunt ꝑticulares
duodecim angeli cuſtodientes ꝑticulariter duodecim dictos
patriarchas. Duodecim aũt margarithe in duodecim portis
ſunt duodecim reges precipui catholici in ſingulis duodecim
partibꝰ mũdi. qꝛ ſicut in qualibꝫ ꝑte mũdi erit vnus p̃riarha.

et vnus angelus. ita vnus rex. Et ita forma celi noui erit mũ-
dus ſectus in duodecim partes. Et in qualibꝫ parte erit vnus
pr̃iarcha. vnus rex et vn⁹ cuſtos ãgelus. Et hec dicunt̃ duode
cim tribus ſuſcitate a xp̃o iſraelita vero. et nõ ꝓpagate a iacob
ſcõm diſtinctionẽ probatã a nobis ſup iſaia ꝓpheta. Cetera
vocabula explanabim⁹ in lr̃a. Et hec ſufficiãt ꝑ ſecũdo notã
do. Tercio nota. ꝙ hec ſecũda pars huius capl'i explanat for
mam futurã eccl'ie. qꝛ nõ erit celũ cũ quattuor animalibꝫ. et vi
gintiquattuor ſenioribꝫ. ſed alio mõ ſicut lr̃a exprimit ſic di-
cẽs. Et venit ad me vnus de ſeptem angelis habẽtibꝫ ſeptem
phialas plenas plagis nouiſſimis. Hic fuit ãgelus europe vt
ſupra dixim⁹. et forte ipſe eſt michael. qui primo apparuit in
apulia in monte gargano. Deinde apud tumbas. Et hic locu
tus eſt mecũ dicẽs. Tu vidiſti alonge hieruſalẽ xp̃ianoꝝ ſed
mõ veni et oſtendã tibi magis in particulari eccleſiã ſponſam
vxorem agni. Et ſuſtulit me in montẽ magnũ et altum qui eſt
xp̃us ſup quẽ fundata erat ciuitas que eſt eccl'ia reformanda.
Et hoc mihi videbat̃ in ſpiritu. qꝛ corpe eram in pathmos. vt
patet in primo capitulo. Et oſtendit mihi ciuitatẽ ſanctã hie-
ruſalem. id eſt eccleſiam deſcendentẽ de celo. quia tanta refor
matio terreſtris a celo veniet. Et habebat claritatẽ dei. que
eſt diuina illuminatio in credendis et agendis. Et lumẽ illius
ſimile lapidi precioſo tanꝗ̃ lapidi iaſpidi tanꝗ̃ criſtallo. quia
vita illius eccleſie erit precioſa in bonis moribus aperta ſicut
criſtallus in exemplo. et vera ſine ypocriſi ſicut iaſpis. Et ha-
bebat murum magnũ et altum. qꝛ cuſtodiet̃ a magna dei boni
tate. et eius alta dilectõe. Et habebit portas duodecim. que
ſunt duodecim partes orbis ad duodecim ventos celi Et in ſin
gulis portis duodecim nõia ſcripta et p̃deſtinata. que ſunt no-
mina duodecim tribuum iſrael ſuſcitatoꝝ a xp̃o iſraelita et nõ
propagatarũ a iacob. Nam quia xp̃us eſt verus iſraelita et
iſrael idcirco omnes conuerſi ad ipſum dicunt̃ filij iſrael. ſicut

clare ꝓbauimꝰ ſuꝑ iſaia ꝓpheta. Tota igit̄ chriſti eccl̄ia erit
contēta in hys duodecim portis. Nam in oriēte erūt tres por
te que erunt ſubſolana pars. et euri et vulturni. Et ita dicito
ab occidente et auſtro. et ſeptentrione. Atqꝫ ita tota eccleſia
implebit duodecim partes mundi. Et iſta ſic erit diſpoſita. qꝛ
murus eccl̄ie huiꝰ. que eſt diuina cuſtodia. habebit duodecim
fundamēta. qꝛ erūt duodecim pr̄archatꝰ nobiliſſimi equales.
inſingula parte vnꝰ. Et in hys erūt duodecim noīa apl̄oꝝ et
agni. Quia oēs erūt ſub titulo alicuiꝰ apl̄i. et romanus pon
tifex ſub titulo agni. et ita erit vnū ouile et vnus paſtor. Et an
gelus qui loquebat̄ mecū habebat menſurā. Quia angelus
metit̄ merita hoīm. et preſentat ea ante deū. Et eſt arundinea
aurea. qꝛ tūc erūt merita imitatiōis auree paupṫatis xp̄i. Et
menſurat murum et muros. eo qꝫ ille angelus vniuerſalem et
particularē eccl̄ie habet adminiſtrationē. Eſt eñ michael pre
poſitus paradiſi. quē honorificāt angeloꝝ ciues. Et tota ciui
tas eſt poſita in quadro. et erit fundata in ſapiēcia et fortitu-
dine in aduerſis et proſperis bis replicatis vt ſupra expoſui-
mus. Et longitudo eſt tanta. quāta eſt latitudo. tam quo ad
quātitatē cōtinuā qꝫ diſcretā vt ibidē dixim⁹. Et menſus eſt ci
uitatē a porta ad portā ꝑ ſtadia duodecim. Et replicat. qꝫ in
oībꝫ inuenit tantā lōgitudinē quātā latitudinē. et addit̄ al
titudo. qꝛ fides ſapiēcia et fortitudo erūt equalia. Ex quo cō-
cludit̄. qꝫ ſi a porta ad portā. ſunt duodecim milia ſtadia. por-
te aūt duodecim. ergo totꝰ ambitꝰ ciuitatis ſunt centū quadra-
gintaquattuor milia ſtadia. ſiue centū quadragintaquattuor
milia pr̄iarche vel hoīes ſupremi principales imitatores pau
pertatis xp̄i. Et mēſura hoīs electi ad hūc ſupremū gradū. eſt
mēſura āgeli ſiue xp̄i qui eſt āgelus cōſilij. Et ſtructura huiꝰ
muri ſiue hoīs huiꝰ electōis. erat ex lapide iaſpide vero nō ſo-
phico. qꝛ ſine ypocriſi bonis moribꝫ fundabunt̄. Ipſa quoqꝫ ci
uitas laicoꝝ erit ſīlis vitro mūdo. Quia vita eoꝝ clara erit.

Et erit ſimilis auro mũdo ꝑ veram charitatẽ. et nõ fictam mo
dernã ſimulatã. Et dicta duodecim fundamẽta. qui ſunt duo
decim pr̃iarche. erũt ornati om̃i lapide p̃cioſo. qꝛ ſicut dignita
te ita p̃cioſis exẽplis alios excellẽt. Et nota ꝙ iſti lapides pre
cioſi ſignificãt p̃rogatiuas ꝑticulares. qꝛ licet om̃es patriar-
che ſint fundati om̃i virtute. quilibꝫ tamẽ precellet in vna ꝑti-
ta. Jn primo patriarchatu a premordinio vigebit iaſpis qui
acuit viſum. et ſignificat ꝙ p̃cellet alios in dono ſpũs ſancti.
quod eſt ſapiẽcia circa cognitionẽ diuinorũ. Jn ſecũdo p̃do-
minabitur zaphirus. qui aufert ſordes oculorũ. et eſt donum
intellectus. ad intelligendũ humana ordinata ad diuina. Jn
tercio vigebit calcedonius. qui fugat demones. et eſt donũ ti
moris. Jn quarto p̃cellet donũ caſtitatis. ſignificate p̃ ſma-
ragdum. cuius eſt cõtinenciã cõferre. ſcd̃m albertũ in minera
bilibꝫ. Jn quinto excellet humilitas. qꝛ sardonix humilẽ facit
et placitũ. Jn ſexto excedet eterne dulcedinis iterata guſta-
tio. qꝛ ſardius gignit gaudiũ. Jn ſeptimo ſuperabit criſoli-
tus. qui valet contra timores nocturnos. et eſt donũ fortitu-
dinis dicẽs. Si cõſiſtant aduerſum me caſtra. nõ timebit cor
meum. Jn octauo tranſcendet donũ pietatis. que promiſſio-
nem habet vite. que nũc eſt pariter et future. facit em̃ victorẽ
berillus. Jn nono patriarchatu lucebit topaſius. qui pugnat
contra lunaticam paſſionẽ et p̃cipitationẽ. et eſt donum con
ſilij. Jn decimo erit criſopaſſus. qui valet contra lepras er-
rorum. et erit donũ ſciencie. Vndecimus patriarchatus ex-
cellet alios in roborando membra et quietando. quia iacin-
ctus hec habet. Et eſt illa beatitudo in hoc mũdo de qua chri
ſtus ait. Beati pacifici. quoniã filij dei vocabuntẽ. Jn duode
cimo amatiſtus eſt. qui facit vigilem ſuper gregem ſum. Er-
go bene dicit ꝙ om̃es erunt ornati omni virtute. Sed vnus
alium excellet in aliqua. que per ſuum lapidem particula-
rem ſignificatur. quia ſicut in celo manſiones multe erunt.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0076

ita in eccl'ia preparata ad ſponſum poſt morte̅ magog erit re
gina in veſtitu quide̅ deaurato. ſed circu̅data varietate. Et qꝛ
porte orbis eua̅gelici ſunt duodecim. Idcirco etia̅ ip̄e eru̅t or
nate duodecim margarithis. qui erunt duodecim reges xp̄ia
niſſimi in ſingula parte ſingulus. et platee ciuitatis que ſunt
reliquus pp̄l's erit auru̅ mundu̅ et vitru̅ lucidu̅. Quia vigebu̅t
vere charitatis perfecto̅e. et lucidis operibꝫ ac exemplis. Et
templu̅ no̅ vidi in ea ſcilicet ad incitandu̅ ad deuotione̅. qꝛ ſp̄
eru̅t incitati. Quia templu̅ incitans erit deus om̄ipote̅s quo
ad diuinitate̅. Et agnus quo ad humanitate̅. Erunt t̄n tem-
pla materialia ad co̅ueniendu̅ co̅muniter vt laude̅t et adore̅t
ibi in ſpiritu et veritate. Et ſil'r no̅ egebit ſole et luna. hoc eſt
doctoribꝫ ad remoue̅das tenebras erroru̅. Quia claritas dei
ſiue fidei illuminabit ea̅. et lucerna eius in agibilibꝫ erit eua̅-
geliu̅ agni. Veru̅tame̅ ſicut tu̅c no̅ eru̅t templa ad excitandu̅
frigidos. ſed ad co̅muniter co̅ueniendu̅. Ita tu̅c doctores no̅
eru̅t neceſſarij ad fugandas hereſes que no̅ eru̅t. Sed ſolu̅ ad
illuminandu̅ et expone̅du̅ ſcripturas ſc̄d'm ꝙ agnꝰ immediate
dabit doctoribꝫ lucem vere fidei ac ſcie̅cie. ꝑ qua̅ luce̅ ambula
bunt om̄es reges terre et afferent omne̅ gloria̅ ſua̅ et honore̅
in audie̅dis doctoribꝫ et recipie̅dis illuminaco̅ibꝫ. quas agnꝰ
per illos doctores effundet. Et porte huius eccl'ie no̅ claude̅-
tur ꝑ diem ſiue tp̄s aliquod. qꝛ nox erroru̅. ſciſmatu̅. et tribu-
lationu̅ vltra no̅ erit. Ratio. qꝛ ibi no̅ flagellat deus vbi non
eſt hereſis et malicia. Sꝫ deſtructo gog. nullus inquinatꝰ ſciſ-
mate erit in eccl'ia reformata. neqꝫ facie̅s abominatione̅ mau
methana̅. aut loque̅s me̅dacia iudaica. Quia oe̅s eru̅t ꝯuerſi
qui ſcripti ſunt in libro fidei. ceteris cu̅ magog occiſis vt ſupra
dictu̅ eſt. Et ita ſequit̄. ꝙ vltima eccl'ie reformatio quo ad mo
res. erit inſtar primitiue tp̄e miſſionis ſp̄u̅s ſc̄ti. quinimo me-
lior extenſiue. Quia non erit in ea ſimon magus et facie̅s ini-
quitate̅. Et ideo reducet̄ ad co̅formitate̅ ſtatus innocencie. vt

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0077

vni viro exhibeatur ſponſa virgo non habens maculam neqꝫ
rugam. Et ita finis huius vite cõiunget̃ ſuo principio. ſtatui
videlicet innocẽcie. Et nõ loquor de fine huius vite extrinſe-
co ſcilicet futura beatitudine. Sed de fine huius mundi ante
illum. Nam cũ iſti duo fines differãt pluſq̃ genere. ſicut cor-
ruptibile et incorruptibile. idcirco nõ poſſunt cõparari reſpe-
ctu eiuſdẽ circuli. Et idcirco ad litterã exponũt ſolũ illi. qui
dicunt finem mortalis vite cõiungi principio vite eiuſdẽ mor-
talis. Sicut ſupra intelligũt lr̃ales cũ dicit. Ego ſum alpha
et o principiũ et finis effectiue. De fine vero incorruptibili ex
ponitur in ſenſu anagogico nõ lr̃ali. Querit̃. Utrũ in iſto
vltimo ſtatu omnes ſint futuri equales. ſicut quidã litterales
dixerũt. Et videtur q̃ ſic. Nam apoſtolus dicit ad epheſios.
Q2 ipſe deus fecit inequales. et quoſdã fecit apoſtolos. alios
doctores ad edificandũ corpus xp̃iane eccl̃ie. donec in fine
omnes occurramꝰ in vnitatẽ fidei et agnitionis filij dei. Sed
mortuo antichriſto om̃es occurremꝰ in vnitatẽ fidei et agni-
tionis filij. Quia tunc intrabit plenitudo gentium. et omnis
iſrael ſaluus fiet. vt idem apoſtolus predixit. quia ſcd̃m chri-
ſtum tunc in toto orbe predicabit̃ euangeliũ. Et fiet vnum
ouile et vnus paſtor. Ergo tunc edificato corpore chriſti mi-
ſtico. non erit diuerſitas doctorũ et paſtorũ. ſed omnes erunt
laici et equales. Et confirmat̃. quia vt dicitur in littera. tunc
nõ egebũt ſole et luna. ſed illuminacõe agni. Ergo agnus im-
mediate reget. paſcet. docebitqꝫ fideles. Ad hoc ſine du-
bio dicimꝰ. q̃ in illo vno ouili futuro. erit diuerſitas ſtatuum.
dignitatum. et perfectionũ. Primo. quia vt dicit̃ in littera
chriſtus erit ei finis. ſicut fuit principiũ. Sed primitiue eccl̃ie
chriſtus fuit principiũ dando quoſdã doctores. alios apoſto
los. alios paſtores. alios euangeliſtas. vt patet ex toto nouo
teſtamẽto. Igit̃ talis erit finis eccleſie ſancte. cũ diuerſitate
graduũ et dignitatũ. Secũdo. q2 ipſe deus ſicut huius vite

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0078

fuit primus inſtitutoꝛ. ita nouiſſimus emendatoꝛ vt in littera
expoſitũ fuit. Sed inſtitute prime innocẽcie nõ fuiſſent oẽs
equales. vt cõmuniter tenent theologi. maxime noſter acqui-
nas in prima parte. q. xcvj. arti. iij. Ergo in nouiſſima reducti
one ad cõſimilẽ ſtatũ nõ oẽs erũt equales. Tercio. eccl'ia
militans in terrã imitatur eccleſiã triũphantẽ in celis. vt ait
bt̃s dyoniſius de eccleſiaſtica hierarchia. Sȝ vna magna per
fectio triũphantis eſt. qꝛ in ea ſunt manſiones multe inequa-
les. Ergo ita erit in vltimo ſtatu eccl'ie militãtis. Et cõfirmat̃
quia fundamẽta illius eccl'ie erũt duodecim lapides. qui duo-
decim dignitates et gradus ſignificãt. Sed illi ſunt diſtincti
coloꝛib9 et p̃cioſitatib9. Ergo illa vnita eccl'ia erit vna in ve-
ſtitu de aurato fidei. ſed circũamicta varietatib9 donoꝝ et gra
duum. Ad primum dicendũ. q̃ hec dictio donec ſignificat
ceſſationẽ. vt dicebat eluidius. Sed vt dicit hieronim9 cõtra
eum ceſſatio eſt duplex. Vna a toto. Alia ab eſſe incõpleto ad
perfectius. Exemplũ de ceſſacõe a toto eſſe. ſicut dicẽdo. Ego
ieiunaui donec ad nonam pulſaret̃. ſignificauit. q̃ aduenĩete
nona ceſſaui a toto ieiunio ad cõmeſtionẽ. Exemplũ de ceſſa-
tione ab eſſe incõpleto. eſt illud. Sede a dextris meis donec
perdam inimicos tuos. Non eñ ſignificat. impera mecũ do-
nec perdam gog et magog. et tũc ceſſa ab imperio. qꝛ eſſet he-
reſis. Sed ſic exponit̃. impera mecũ imperio afflicto incõpleto
bellando quouſqȝ ponã inimicos tuos gog et magog ſcabel-
lum pedum tuoꝝ. et deinde complete ac pacifice imperabis
mecũ. Similiter exponit̃ illud Factus eſt obediẽs vſqȝ ad moꝛ
tem. vbi nõ intelligit̃ q̃ poſt moꝛtẽ ceſſauerit eius obediẽcia.
et ſit effectus rebellis. ſed q̃ vſqȝ ad moꝛtẽ obediẽcia fuit mi-
xta laboꝛib9 a qua ad maioꝛẽ obedienciã eſt deductus premij
et gloꝛie. Similiter expone illud. Ioſeph nõ cognouit eam
donec peperit. erga cognouit eam poſtq̃ peperit. ſed dicito an
te nõ cognouit eam cũ admixtione cognoſcendi poſt partum.

ſed poſt etiam non cognouit eam perfectius nō audēs ei commiſceri. quā matrē dei cognoſcebat. Et ita expone autoritatē apoſtoli ꝙ paſtores et doctores dati ſunt in edificationē corporis xp̄i tribulati. et diuiſi ſub forma quattuor animaliū et vigintiquattuor ſeniorū. cōtra beſtiam bellantiū. et hoc durabit ſub hoc eſſe imꝑfecto. donec occurramꝰ oēs vnitatē fidei. et celū primū abibit. et terra iam nō erit ſub hoc triſti eſſe. ſed ad meliorē formā ꝑueniet ſub forma duodecim portaꝝ et duodecim fundamētorū et duodecim margarithaꝝ. et eorū que ſupra ſcripta ſunt. Alia ratio ſoluta eſt in littera. qꝛ nō egebūt ad fugationū errorū. ſed ad illuminatorū profectū et augmentum. Quia in illo ſtatu erunt incipiētes. proficiētes. perfecti. non tamē recidiuantes. Et hec ſufficiāt pro preſente caplo.

Capitulū vltimū. De vita et moribus eccleſie iam reformate.

Et oſtendit mihi flumē aque vite ⁊c̄. Ordinatis iam regnis et pontificatibꝰ p̄cipuis duodecim in vniuerſo mūdo. qui ſunt duodecim tribus iſraelite chriſti. Nunc in hoc vltimo capitulo facit tria. Primo ponit mores illius eccl'ie. Secūdo replicat quedā ſupradicta ibi. Et dixit mihi. Tercio ponit eccl'ie preparate deſideriū tam primitiue q̄ intermedie et vltime ibi. Et ſpiritus et ſponſa. Primo igit̄ ponit mores eccl'ie vltime ad ſimilitudinē ſtatus innocencie. Ubi nota ſcđm doctores. ꝙ in ſtatu innocēcie fuit gracia iuſticie originalis. qua volūtas hoīs fuiſſet deo ſemꝑ inherēs per charitatē. et proximo ꝑ dilectionē. Et ideo opera eiꝰ fuiſſent meritoria et edificatoria et ſtabilia. Et ſilr̄ in illa eccl'ia erit baptiſatis hoc donum. Et ita mores eius erunt cōpoſiti beate. tam in contēplatiuis q̄ actiuis. Et ſic legatur littera. Et angelus oſtendit mihi flumē aque vite. que eſt baptiſmus

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0080

procedentẽ a throno dei. cuius virtute remittit̃ pc̄tm origina-
le. et a throno agni cui⁹ ſanguinis virtute ac paſſionis habet
iſtitutionẽ et efficaciã vt dicunt doctores ſup. iiij. ſentẽciaꝝ.
Et eſt ſplendidũ tanꝙ criſtallus. Quia corpus tangit. et cor
abluit vt ibidẽ dicit̃. Hic eſt impetus illius fluminis qui totã
ciuitatẽ eccl'ie letificat vt ait dauid pſalmo xlv. Et lignũ vite
quod eſt charitas infuſa: eſt in medio platee eccl'ie. qꝛ erit in-
delibiliter impreſſa corda fideliũ. Et eſt ex vtraqꝫ parte flumi-
nis. quia ex vna parte erit aqua amoris dei ſalientis in vitam
eternã. ex alia parte erit amor proximi. quem diliget tanꝙ ſe-
ipm̄. Iſte due partes vere aque. de quibꝫ xp̄s teſtimoniũ per-
hibet dicẽs. In hijs duobꝫ mãdatis. tota lex pendet et ꝓphe-
te. Et facit fructus duodecim ꝑ ſingulos menſes. qꝛ omni tp̄e
cõſequent̃ duodecim fructus charitatis. quos apl'us ad gala-
thas v. capl'o enumerat. qui ſunt. Gaudium. amor. pax. paci-
encia. benignitas. bonitas. longanimitas. manſuetudo. fides.
modeſtia. cõtinẽcia. caſtitas. Et folia eius que ſunt aperta ex-
empla charitatis. erũt ad ſanitatẽ gentiũ. cũ alter accendet. et
inflamabit alterũ. Sicut carbo carbonẽ. Et ita nõ erit vltra
maledictũ et pronitas ad malũ. ſed ad bonũ. Erit merum im-
perium et ſedes agni. nõ commixtũ vicijs. qꝛ ſemꝑ videbũt fa-
ciem dei. qꝛ videbũt et ſtudebũt ſemꝑ ſcripturis quibꝫ relucet
facies et volũtas dei. Et habebũt ſcriptũ in frontibꝫ ſuis no-
men eius. qꝛ ſemꝑ ſtudebũt aperte quomõ placeãt creatori. Et
nõ erit vltra nox erroris. neqꝫ egebunt lumine lucerne huma
no indito. neqꝫ lumine ſolis acquiſito per ſtudiũ philoſphie.
Quia dñs deus illuminabit illos lumine infuſe fidei ac docto
rum. et regnabũt in ſecula ſeculoꝝ. Quia in hoc mũdo et in
alio. Hec eſt igit̃ prima pars capl'i ꝙ om̃es mores eorũ bene
ac beate a ſpiritu ſancto inſtituti erũt. In ſecũda parte epi
logat multa que ſupra dixit. Primũ eſt ꝙ angelus ſibi di-
xit. O iohãnes hec verba ſiue decreta a deo ſunt tam fidelia

q̃ vera. Fideliſſima quidē. quia fideliter a me tibi recitata vt
deus me docuit. Vera aūt. qꝛ implebunt̄ ſine diminucōe ali-
qua ſucceſſiue nō ſimul. Secundū eſt. ꝙ dn̄s deus miſit in
hoc libro ſpiritū ꝓphetarū veteris teſtamēti. Quia deus vo-
luit hic colligere que ſparſa erāt in veteri teſtamēto. de ſtatu
eccleſie meſſie. et miſit angelū ſuū oſtendere ſeruis ſuis chri-
ſtianis. quoniā illa oportet cito inchoare. qꝛ ego iohānes ve-
nio cito ad inchoandū. Quia ſub ſancto iohāne ceperūt here
ſes et ſciſmata eccleſie. vt patet tam in epiſtolis canonicis q̃
cronicis. Tercio replicat. ꝙ beatus eſt qui legit et qui au
dit verba ꝓphecie huius. Et rationē aſſignauimꝰ in ꝓhemio
huius editionis. Quarto replicat. ꝙ volūt exhibere reue
renciā angelo. quod prohibuit. Et exponat̄ vt ſupra. Capitu
lo xix. Quinto. quia iam preuidebat iminere eccleſie ſcan-
dala et perſecucōes. Idcirco ne horū euentu ſcandaliſarent̄.
ſed preſcirēt p̄ordinata a bono gubernatore deo ait. O iohā
nes caue ne occultaueris verba huius ſancte ꝓphecie. qꝛ cito
inchoabunt̄ oīa. Interim vero ſciāt duo. Primū quidē. ꝙ
in eccleſia ante reformationē erit zizania mixta tritico vt qui
nocet modo per hereſes et perſecucōes. nocebit etiā in poſte-
rum. Et qui ſordeſcit modo vicijs et ſciſmate etiā in poſterū
ſordeſcet. quia a tempore ſancti iohānis perſecucōes et ſciſma
ta creuerūt et creſcent vſq; ad reformationē vltimā poſt occa
ſum magog. Et ne putes ꝙ zizania ſuffocet triticū. ait. Et qui
modo eſt iuſtus et fidelis latinus. etiā in poſterū fidem ſerua
bit qui modo eſt ſanctus ꝑ verā ſacerdocij ſanctā in vnctionē
etiā in poſterū vero ac ſcto pōtificatu ſanctificabit̄. Sexto
ait. ꝙ cū viderint hec mala et bona mixta. non dubitēt eccle-
ſiam diu agitatā ad ſummū leuandā. et zizaniā euellendā ex
toto. Ideo ſic legat̄ littera. Ego ſum alpha et o. id eſt primus
qui creaui adam et vltimū electum. Ego ſum primus mundi
rex ſine cōtradictore. Ita ero nouiſſimꝰ eccleſie rex pacificus

Ego fui inicium innocencie. Ita ero finis reducendo eccle-
ſiam ad innocēciā. Ideo beati erūt homines illius temporis
qui lauant pro lauabūt et dealbabūt ſtolas ſuas in ſanguine
agni. id eſt in baptiſmo habente efficaciam in ſanguine agni.
Quia habebūt poteſtatē ligni vite. eo ꝙ erūt pleni charitate
ſine vicijs. Et item intrabūt in monarchiā vniuerſalē per om
nes partes mūdi. eo ꝙ oīes erūt chriſtiani boni. pre occiſis
et eiectis cum gog omnibꝫ perſecutoribꝫ. Et ita granum col-
ligetur in horreum eccleſie chriſti. et a meſſoribꝫ colligetr̄ ziza
nia ad comburendū cum magog. et eijcientur foras eccleſiam
turchi et infideles oīes. qui ſunt canes cōtra chriſtianos. Et
ad litterā ſunt veneficij. impudici. homicide. et ydolatre. blaſ-
phemantes chriſti diuinitatē. et faciētes mendaciū alchorani
Et ne vos o chriſtiani ſcandaliſemini futuris malis. Idcir-
co ego ſponſus veſter. ante tempus miſi angelum prenūciare
hec eccleſijs oībꝫ. Similiter ne dubitetis de tanta luce poſt
diuturnas tenebras. reminiſcamini. qꝛ ego ſum de genere ac
radice dauid. ac ꝑ hoc ſicut ille nō venit ad regni pacificū ſta-
tuum. niſi expulſus ſepta ſaule et filio ꝑprio et longa cōcerta-
tione laceſſitus. Ita ego vobiſcū non veniā ad vniuerſalē mo
narchiā. niſi primo eccleſia ſit martyriſata ab hereticis diſciſ-
ſa et a ſaracenis longa cōcertacōe laceſſita et tūc ponā inimi
cos meos ſcabellū pedū meoꝝ. Reminiſcamini quoqꝫ. qꝛ ego
ſum ſtella ſplendida matutina. qui mane Conſtantini ꝑſecu-
tores ſtraui. Ita veſperi oēs ſternā inimicos. Ego ſum ſtella
illa de qua numeri libro ſcriptū eſt. Orietr̄ ſtella ex iacob. et ex
urget virga de iſrael et ꝑcuciet duces alienigenaꝝ tam turcho
rum et ſaracenoꝝ ꝙ oīm ecclīe mee hoſtium. Et hoc de ſecū-
da pte capli. In tercia pte ponit deſideriū xp̄ianoꝝ. Et pri
mo eoꝝ qui tūc erūt reformati. qui deſiderabūt futurā vitā pre
dulcedie dei dicēs. Et ſpūs ſiue affectio et ſpōſa illa reformata
dicat pro dicet. Veni dn̄e ieſu ad iudiciū. qꝛ nihil aliud reſtat.

Deinde exprimit deſideriū noſtrū. qū̄i quā̄to deſiderio expec-
tamus vitorias futuras et reformationē ipſi nobis teſtes ſu-
mus. Et de hijs ait. Et qui audiet tam preclaras futuras vi-
ctorias. decet xp̄o. O dn̄e ieſu veni cito cum exercitu ſancto.
Tercio ponit deſideriū eorū qui erant futuri ſub conſtantino
qꝛ iam habētes totū orbem deſiderabāt cōſeruari in gracia.
Et hoc eſt quod ait. Et qui ſitit graciā veniat ad xp̄m. et acci
piat aquā vite gratis. qꝛ nō precio emitur. ſed ſola voluntate
bona. Ceterū qꝛ iam ſuo tempore erant heretici qui corrūpe-
bant apoſtolicos codices vt patet ex euāgelijs et epiſtolis eis
attributis. Idcirco ſubdit in precationē cōtra eos. qui hanc
ſanctā ꝓpheciā corrupturi eſſent dicēs. Ego iohānes conte-
ſtor om̄ib⁹ huius ſancte ꝓphecie corruptorib⁹ hoc modo. Si
quis appoſuerit contrariū ad hec falſificando ea. apponet illi
deus plagas. que ſunt ſcripte in libro hoc. Et ſi quis diminue
rit malicioſe ſubtrahendo aliquid de ſignificato littere. vel ne
gando. vel occultando ipſam que facta eſt ad cōſolationē fide
lium ne ſcandaliſent̄ in ꝑturbato ſtatu eccl̄ie. auferet ei deus
partē de ciuitate ſancta ne computet̄ xp̄ianus. et de libro vite
fidei vt computet̄ infidelis. et de hijs que ſunt ſcripta in libro
iſto bona anime et corpis abſcidet̄. Et ieſus qui eſt horū iu-
dex et teſtis cōfirmat hanc ſentenciā dicēs. Etiam volo et ita
fiat. Vltimo exprimit deſideriū totius eccl̄ie ponēs primo xp̄m
ita eam allicientē. O eccl̄ie mee. ecce venio nūc ad inchoanda
flagella veſtra. vt vltimo tp̄e vos emendatos exaltem in mo-
narchiā vltimā orbis. Cui iohānes in ꝑſona totius eccl̄ie re-
ſpondit dicēs. O dn̄e ieſu veni et inchoa media. termina que
decreuiſti bona eccl̄ie tue ſancte. Et cōcludit iohānes epiſto-
lam dicēs. Gracia dn̄i noſtri ieſu xp̄i. ſit cū om̄ib⁹ vobis amē.
que vos ꝑueniat cōcomitet̄ et ꝓſequat̄ ad dei volūtatē exe-
quendā qui de proximo inimicos ſuos ſcabellū pedū ſuoꝝ poſi
turus eſt. triūphaturuſqꝫ in ſctis xp̄ianis in ſcl'a ſcl'oꝝ. Amē.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0084

Explicit ſecūdus tractatus. qui eſt de futuris triumphis ſcđm litteras diuinas. Nunc incipit ſcđm aſtronomos.

Incipit vltimus tractatus. qui eſt de imperio turchorum ſcđm aſtronomos. eiuſdē magiſtri Johannis qui ſupra.

Ere octo anni elapſi ſunt. quibus legi Genue tractatum ſequentē. quē dedicauerā domino Nicolao piſtorienſi ſancte romane eccleſie cardinali theano vulgariter nuncupato. diſtinctum per ſequētes concluſiones.

Prima concluſio.

Ei prouidēcia. de lege cōmuni gubernat hec inferiora corpora mediāte ſyderū influxu. Hec cōcluſio ſic probat̄. Omne multipliciter variatū et difforme reducitur ad ſimpliciter inuariabile et vniforme per media minus variabilia et magis vniformia. ſcđm Ariſtotilem. Cum non ſit tranſitus de extremo ad extremū niſi per media de lege cōmuni. Sed hec corpora inferiora ſunt ſimpliciter mutabilia et difformia. Deus aūt ſimpliciter immutabilis et vniformis. Corpora vero celeſtia neqꝫ ſimpliciter mutabilia. neqꝫ ſimpliciter difformia. Quare corpora inferiora de lege cōmuni regunt̄ a deo mediāte influxu celeſti. Hec eſt cōcluſio et ratio beati thome in iij. cōtra gentiles. Et. q. diſput. de veritate. Ac etiā prima parte. q. xxij. arti. iij. Et in corpore queſtionis dicit. Qꝫ execucio diuine prouidēcie ꝑ media nō eſt ꝓpter defectū ſue virtutis. Sꝫ magis ꝓpter abundanciā ſue bonitatis vt cōmunicet creaturis dignitatē cauſalitatis. Quia bonū eſt ſui ipius diffuſiuū in alios vt ait dyonſius. Auguſtinnus

quoqꝫ iij. de trinitate ait. Corpora hec inferiora et craſſiora per corpora ſubtiliora et potentiora. quodã ordine aguntur. Et dyoniſius viij. capitulo de diuinis nominib9 ait. Radius ſolaris generationẽ viſibilium confert ad vitam. vomet. nutrit. et auget. Et auguſtinus v. de ciuitate dei ait. Non vſqꝫquaqꝫ abſurde dici poteſt ad ſolas corporũ differẽcias. afflatus valere ſydereos. Et damaſcenus in ij. ſentenciarũ ſuarum ait. Aly et alij planete diuerſas complexiones. habitus et diſpoſitiones in nobis conſtituunt. et hoc modo corpora celeſtia agunt in libertatẽ noſtram inclinando ſolum per diuerſas diſpoſitiones. et non neceſſitando. eo modo quo ait ariſtotiles in ij. de anima. Molles carne. aptos mente dicimus. Similiter intelligit̃ verbum xxxviij. centiloquij dicentis. Cum fuerit mercurius in natiuitate alicuius in aliqua domorũ ſaturni et ipſe fortis in eſſe ſuo. dat bonitattem intelligencie in rebus medullitus. Hec beatus thomas iij. contra gentiles a capitulo lxxx. vſqꝫ ad lxxxiiij. per totum.

Secunda concluſio.

Ei prouidencia gubernat corpora celeſtia et omnia viſibilia per angelicam creaturam de lege communi Hec concluſio probatur ſic. In eſſencialiter ordinatis ſemper minus dependet a nobiliore. Sed corpora celeſtia et alie creature. et angeli eſſenciales ſunt partes vniuerſi. Igitur omnes creature viſibiles ignobiles. reguntur a nobiliſſima natura angelica. Ea ratione coacti philoſophi poſuerunt intelligencias mouere orbes. Et hoc aſſerit cum alijs theologis Gregorius in iiij. dyalogorũ dicens. Nihil in hoc mundo viſibili. niſi per inuiſibilem creaturam diſponi poteſt. Et auguſtinus iij. de trinitate ait. Omnia corpora per ſpiritum vite rationalem reguntur et ſpiritus rationalis peccator per

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0086

ſpiritum vite rationalem iuſtum. Hec noſter aquinas iij. con
tra gentiles capitulo lxxvj. et lxxx. Et in queſti. diſput. de ve-
ritate. q. v. arti. viij. Ex hac concluſione ſequitur. Qꝫ qui iu-
dicat per motus ſydereos non peccat. ymo ſit ne dum aſtro-
logus. ſed optimus theologus. qui iudicat executionē diuine
prouidencie de lege communi. Ne hij vocantur mathematici
ab eccleſia. quos etiam iam aſtrologia reprobat vt probaui-
mus in noſtro opuſculo de celaturis gemmarum. Et hac via
reprobi ſunt omnes. qui latrant contra ſentenciā litteralem
aſtrologiam. qui ſemper ſunt adiſcentes. et nūq̄ ad veritatē
peruenientes vt ait apoſtolus. qui cū nihil de mathematicis.
tum vel maxime de phiſicis et theologia nihil mouerunt niſi
quedam communia et confuſa.

Tercia concluſio.

Non repugnat fidei dicere deum punitiones hominū
facere in peſte. fame. ac flagellis infidelium per influ-
xum ſtellarum et angelorum. Nam vt dicitur in li-
bro ſapiencie. Deus armat creaturam in vltionem impiorum
Et hoc modo dicit Albertus in libro de cauſis diluuij et in-
undationū. ꝙ non eſt impium ymo verum dicere. ꝙ diluuium
a cauſis naturalibus. que fuit coniunctio ponderoſorum pre
cedens diluuium per ducentos ſeptuagintanouē annos. Et in
hoc apparet mira dei ſapiencia. que aptauit motus celeſtes
tali proportione. vt eo tempore induceret vindictā. quo pre-
ſciebat homines mereri. Et ita diluuiū proceſſit ab eterna pro
uidencia et temporali executiōe celorū. Et quia celeſtis influ-
xus ad pluuias. ab Alchabitio et aſtrologis vocantur value
ſiue cataracte celi. Idcirco moyſes edoctus aſtrologiā voca
bulo naturalis influxus vſus eſt dicēs. Et cataracte celi aper-
te ſunt. Ex quo ſequit̄. ꝙ ſicut ex diuina prouidencia de lege

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0087

communi preordinauit malos influxus ad vltionē impiorum ita bonos preordinauit ad premiū bene ac iuſte viuencium.

Quarta concluſio.

Celeſte regnū etſi ſpecialiter ſpiritu ſancto regatur tamē peccatis exigentibꝰ pro emēdatione relinquit̄ celeſtibus influencijs malis. Hoc licet probetur ex precedēte cōcluſione. tamē ex diuinis litteris forcius robora-tur quādo angeli de babilonia dicunt. Hieremie lj. capitulo Curauimus babilonem et nō eſt curata. derelinquamꝰ ergo eam. Et Iſaie v. caplo dicit deus. Auferam ſepē eius iſrael. et erit in conculcationē. Et beatus thomas prima parte. q. c. xiij. arti. vj. ait. Angeli dicuntur non cuſtodiſſe iſraelem et babilonē. quia nō obuiauerūt qui tribulationibꝰ ſubiacerent Et ita relinquunt̄ cōmuni legi dei. que per angelos. ſtellas demones. et tyrannos exercetur.

Quinta concluſio.

Viſu dei celeſtis leo influit turchis et chriſtianis. Primū patet. quia albumaſar de cōiunctionibꝰ ma-gnis tractatu quarto de climatibus ait. Leo habet ex terris locum turchorū et deſertum eorum. De chriſtianis dicit Ptolomeus in ſecūdo libro. quadripartiti. capitulo iij. Generaliter inquit triplicitatis orientalis dominat̄ quarte occidentali. Ut ſunt Britones. germani. ytali. galli. torini. hyſpani. Torini ſunt vngari. Et propter ſtellas dominatri-ces qui ſunt Jupiter. mars. et ſaturnus accidit vt non humi-lientur et libertatē appetunt. et arma cōcupiſcunt et ſint bel-licoſi periti regiminis nitidi et mundi. Et regiones ſubiecte leoni ſunt Apulia. ytalia. gallia. ſicilia. hec ibi.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0088

Sexta concluſio.

Leonis prima medietas deſeruit turchis. Secunda vero chriſtianis. Hec cõcluſio probat̃. Quia prima medietas illuc influit, quorſum tendit et ſimiliter ſecunda. Sed prima vergit verſus cancrũ et ſeptentrionẽ. Secunda verſus virginem ac meridiem. Igitur prima deſeruit ſeptentrionali regno. Secũda meridiano. Sed ſedes regni turchorum eſt andrinopolis ſeu conſtantinopolis que eſt ſeptentrionalior reſpectu ſedis chriſtiane que eſt roma. Ergo prima pars eſt turchorum. Secunda chriſtianorũ.

Septima concluſio.

Orbis maximus dominatur mille annis. Hoc patet per aſcenſiones facierũ ſignorũ ſcd̃m Ptolomeum. Alboali et Indos. qui fuerũt ante eos et chriſtum. Ubi nota ꝙ quelibet facies ſigni dominat̃ mundo annis trecentis triginta et quattuor menſibus. Et ita totum ſignũ dominat̃ mille annis. In quibus apparet effectus ſigni et faciei. Unde in primo milenario mundi in quo dominatꝰ eſt aries et mars inuenta eſt ars fabrilis a Thubalchaim. Et rapina et homicidia et ſtupra a Chaim. Nam ſub marte ſunt iſta. In ſecundo milenario taurus cũ venere dominabat̃. et tũc poſt diluuiũ vinee. fructus. agricultura. et edificia. et turris babel. cõſtructa fuit a Nemrot. Et vinea a Noe. que om̄ia ſunt ſub tauro et venere. In tercio milenario regnauit mercurius et gemini ſub quo fuerunt doctiſſimi philoſophi. legiſte. geometre. et huius qualis fuit Moyſes. mercurius. termegiſtus. Solon. Pictagoras. et ceteri ſapiẽtes. Quarto milenario fuit cancer. ſub quo ſunt naues ⁊ aque. ſub quo Xerſes mare nauibus conſtrauit. Quinto milenario fuit leo. ſub quo ſunt

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0089

potenciora regna et dominia. In quo romani orbem domine
runt. Et in principio ſexti milenarij fuit prima facies virginis
ſub qua fuit pax vniuerſalis. ſubtilitas ingenij. et apparitio
chriſti. Vnde indicebant. teſte Ptolomeo. et Albumaſar.
Aſcendit in prima facie virginis. virgo immaculata corpore.
vultu decora. puerum lactans. et dat ei ad comedendum ius.
Nam ſcd̄m Oroſium et tranſlationē ſeptuaginta interpre-
tum et Euſebium anno mundi quinqꝫ milibus centeſimo no
nageſimonono. Qui fuit Octauiani annus quadrageſimuſſe
cundus natus eſt chriſtus. et tunc peruenit profectio facierū
ad ſextum gradum virginis in quo aſcendit dicta virgo vt di-
ctum eſt. Et quia eo tempore ibi erant due ale virginis de na-
tura mercurij et martis. profecto ſignificabat̄ ex figura alata
ꝙ religio chriſtiana inclinaret̄ ad eleuationē mentis et reli-
gionis. Ex mercurio vero ad profunditatē ſciencie. et ex mar-
te ad conſtanciā martyrij. quod ſub herode ab innocētibus
cepit. qui vt ait Beda in omelia eorum. futuram chriſtiano
rum cedem. martyrumqꝫ ſtragem ſignificauit. Et circa mundi
annos quinqꝫ milia ſeptingentos. venit ꝓfectio ad terciā fa-
ciem virginis. in qua aſcēdit mulier alba et compta ſed ſurda
In qua preualuit pſeudo ꝓpheta et beſtia effeminata ſecta
maumethi. que in primis ornatui et libidini vacat. et deinde
eſt ſurda nolens rationes audire. ſed gladio legem defenſare
iubens Nec ſic de varitate religionū et chriſti natiuitate iudi
care eſt contra fidem vt quidā inconſiderate pronūciant. qꝛ
ꝓpter hoc xp̄us non fuit ſtellis ſubiectus ſed libere ab eterno
ſtellarū influxum hunc ordinauit et elegit ſub quo carnē ſuſci
peret. et fidem ſummam predicaret. nec propter ſe hoc elegit.
ſed propter noſtram ſalutem. vt nulla hominibus eſſet excu-
ſatio ad credulitatem. quibus etiam fauebant celi iuſſu dei.

Octaua concluſio.

Rbis magnus dominatur trecentiſſeptuaginta an-
nis. Et dicitur magnus ad differenciã orbis maxi-
mi precedẽtis Et hec concluſio probatur ex Hali.
et alijs facientibꝰ directiones a diluuio.

Nona concluſio.

Unt centum ſeptuagintaunus annus quo dominiũ
cepit ab orbe magno in leone. et reſtant nouem anni.
quo incipiet profectio ad ſecũdã medietatẽ leonis.
Prima pars ꝓbat̃ ex hoc. ꝙ de orbe magno iam cõpleti ſunt
tredecim orbes. atq; ita totus cancer eſt cõpletus. Item ab
illo tpe vſq; ad hunc preſentẽ annũ ſalutis. M.cccc.lxxj. re-
ſtant de orbe leonis. C.lxxj. annus. Ergo iam ſunt. C.lxx .an
nus. quo poſt cancrũ orbis leonis cepit. Secũda pars cõcluſi
onis probat̃ ex hoc. ꝙ medietas orbis magni eſt. C.lxxx. an-
norũ. Sed iam de leone tranſierunt. C.lxxj. annus. Ergo re
ſtant nouem anni quibꝰ complebit̃ prima medietas. Et iam
imperiũ horum turchorũ cepit iam ſunt. C.lxxj. annus. In
quo peruenit directio facierum ad locum in quo aſcendit vir
vehemens arcu vtens et nudus. qui eſt imperiũ ipſorum arcu
vtentium et denudandorũ ſub ſeptimo rege. vt in apochalipſi
expoſuimus.

Decima concluſio.

Auor turchorũ incipiet decreſcere anno ſalutis. M
cccc.lxxx. Et incipiet paulatim deuolui ad xpianos.
Hec cõcluſio ꝓbat̃ duplici via. Primo via naturali
ſic. Anno dicto cõplet̃ prima medietas leonis. et anno ſequẽ-
te ſcʒ. M.cccc.lxxxj. incipit alia. vt ſupra expoſitũ eſt. Sʒ pri
ma medietas eſt turchoꝝ. Scda xpianoꝝ. vt ſupra diximus.

Ergo fauoꝛ turchoꝛũ incipiet decreſcere circa dictũ tempus.
Et fauoꝛ chriſtianoꝛũ incipiet expergiſci et ſuſcitari. Secun-
do probatᷣ per ſanctã ꝓpheciã euãgeliſte iohannis quã ſupꝛa
expoſuimꝰ apochalipſis capitulo xviij. Qꝛ ſub filio huius tur-
chi ceſſabit eoꝛũ imperiũ. Sed iam huic rei ſumus ꝓpinqui.
Quia vt euidencia facti oſtendet. erit iam huius turchi vita
bꝛeuis. Ergo circa dictũ tempus fauoꝛ latinoꝛũ incipiet cre-
ſcere. Nec ſtupoꝛ ſit adductus eius in apuliam. quia pꝛima via
ſalutis (quod minime reus) grata pandetur ab vꝛbe. Puto
enĩ ſicut excidium Troie pꝛimũ ab apulis venit. ita turchoꝛũ
excidium ab apulie pꝛincipe inchoabitur vt publice. Et legi
genue et ſcripſi ad eundẽ dñm cardinalẽ. in cuius iudicij co-
pys publicis hoc etiã additũ eſt et publice lectũ. Qꝛ ſi vita cõ-
comitabitᷣ glorioſo regi Ferdinando. clarioꝛ euadet alexan-
dro. Hec nõ ſunt nouiter ꝓnũciata. ſed publice ſcripta et le-
cta a me. M.cccc.lxxj. in eccleſia noſtra in lectiõe publica vt
teſtis eſt fere tota nobilitas genue. Hec aũt beatiſſime pater
ac incliti reges et illuſtres ſenatus replico. vt accenſis animis
magis in truculentiſſimũ hoſtem chriſtiani nominis inſurga-
tis. Neqꝫ tam fidei ꝙ regum et nobiliũ hoſtis eſt dicendus.
Non enĩ vilium capita ſitit. Sed decolat reges. truncat pꝛin
cipes. eoꝛum theſauros ſurripit. ſenatuũ eraria publica gem-
maſqꝫ pꝛedatur. nobilium vxoꝛes et filias ſtupꝛat. et lupana-
ri infamia polluit. Nolite o chriſtianiſſimi reges ac pꝛinci-
pes et clari ſenatus opinari. Qꝛ res pontificis et fidei agatur
ſed magis veſtra. Quod profecto intelligeritis. ſi exempla pa
triarum quas cepit ante oculos poneretis. Neqꝫ enim vobis
minoꝛa inferet ſupplicia. et rerum veſtrarũ non minoꝛes con-
cedet rapinas. aut ſtupꝛa minoꝛa ante oculos filiarum et vxo-
rum veſtrarũ. ꝙ in ceteros reges. pꝛincipes patricios et ſena
tus effecerit. Cur igitur in iram contra hoſtem generis hu-
mani. ymo contra hoſtem regum et nobiliũ non conſurgitis.

Cur moramini vltionē fidei. et ſanguinis nobiliū chriſtianoꝝ
Cur legationes veſtras cū oliuo pacis non cōmittitis. Forte
terret vos frequēs eius victoria. Sed olim cōtra feminas gre
cos pugnauit. quibꝫ deus erat iratus ob hereſim. Nunc cum
viris ſibi cōſerendū eſt. qui naniculā ſancti petri fluctuantē iu
uant. quibꝫ preſto eſt ſaluator. Sed formidatis forte diuicias
eius. Eya agite miles xp̄i ille potius vos accendāt. quoniā
xp̄ianis noſtris ſurripuit. Non em̄ vt iohānis ſc̄te ꝓphecie ac
cedamꝰ. nō inq̄ ei deus hereticoꝝ regna diuiciasq̄ cōceſſit vt
poſſideat qui eſt in interitū cito iturus. Sꝫ vt geminarū et la-
pilloꝝ illoꝝ ſplendorē diuiciasq̄ cuſtodiat vobis xp̄i pugnato
ribꝫ. qr diuicias quas deuorauit euomet. et imperia ꝓuinciaſ-
q̄ inuitus vobis reſtituet. At forte multitudinē exercitus et
apparatꝰ eiꝰ timetis. Sed ſi hoc athenienſes aut alexander ti-
muiſſent. neq̄ athenienſes infinitā claſſem Xerſes potētiſſimi
deleuiſſent. Neq̄ alexander innumeras Darij copias ſtrauiſ
ſet. aut monarchiā eius potētiſſimā euaſiſſet. Non em̄ eſt in
multitudine victoria belli inquit preclariſſimꝰ hebreus ille im
perator iudas machabeus. Sed a celo eſt. et animi virtute
Sumptus inquis deficiūt annui. Sꝫ dabunt̄ ex hoſtiū preda.
Nam boni imꝑatoris eſt ſumptus militibꝫ dare primos. De-
inde ad hoſtiū predā allicere. animoſq̄ accendere. ſed nō ante
prede vacare q̄ bellum ſit confectū. primis agreſſoribus do-
na largiri. captis patrijs vt ſub dictis mulcta imponere. Hijs
artibus alexander magnus. Hijs artibus gotfridus de billon
dux lotoringie poſt occaſum ſui exercitus in ponto. Hijs arti
bus hic turchus Hijs tandē ⁊ vos artibꝫ vos veſtroſq̄ ditabi
tis. animos militū accēdetis. aduerſarios nedū territabitis ſꝫ
etiā debellaturis et modicis ſumptibꝫ expeditiōes maximas
conficietis. Tantū ſit vobis animus vt deus qui pollicet̄ vi-
ctoriam vobis preſto erit. Sed diſſidia noſtra dicetis obſunt.
Equidem non proſunt. Sed celerrime ea finietis ſi legatos

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0093

ad pontificẽ mitteretis cũ plena autoritate. vt ſimul oĩes ſorte data eligãt imꝑatorẽ conſtantinopolitanũ. cui oĩes faueãt. crucem pro eo in turchos predicẽt. qui capta conſtantinopoli genuẽſibꝰ ac venetis adiutoribꝰ que ante ſua fuerãt reddat et cetera pacis iuuamina offerat. Nam vt ait philoſophus xj. methaphiſice. Pluralitas principatuum cum ſit mala. Unus oportet ſit princeps ad res oĩes bene diſponẽdas. Ergo neꝗ chriſtiani bene cõueniẽt. niſi vnũ orientis imꝑatorẽ vnanimes. ſiue electione libera. ſiue ſorte poſita ex deo eligant. in quẽ totius orbis oculi cõiectent̃. Hec ſunt beatiſſime pater et chriſtianiſſimi reges ac ſenatus que deus iuſſit vt ſcriberẽ. in quibꝰ ſi quid dictũ eſt quod placeat. ſit ad laudẽ dei de proximo triũphaturi de infidelibus. Si quid vero minus erudite prolatum eſt. vos veſtra innata benignitate veniã concedetis. Uobis vero et futuro imperatori orientis deus ipſe vnionẽ. pacem. et victoriã concedet in euum. Amen.

Ex genua. M. cccc. lxxx. die xxxj. Marcij in ſabbato ſancto completum.

Explicit opus Magiſtri Johannis Nannis de futuris chriſtianorũ triumphis in turchos et ſaracenos. Ad beatiſſimũ pontificẽ maximũ Sixtum quartũ. Et reges. principes. ac ſenatus chriſtianos.

ere
ūt.
oli
oat
rj.
sus
ne-
ami
in
r et
.in
ori-
ore
tis.
onē.

bato

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0095

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0096

Ink A 59
Hain *1123
47 Bl.

omnibus aūt cōtendentibus ad bonū et intendentib⁹ optima agere et cōiter vtiq₃ omniū erunt q̄bus indiget et ꝓpria vnicuiq₃ maxima bonorū. ſiquidem virtus tale eſt. quare bonū q̄dem oportet philautū eſſe. etenī iuuabit bōa agēs et alios iuuabit. malū aūt non oportet. ledet enī et ſeipm et proximos prauis paſſionib⁹ ſequens. Malo quidē igit diſſonāt que oportet agere et que agit. Omnis enī intellectus eligit optimū ſibiipſi. epieikes autē obedit intellectui. verū enī ꝙ de ſtudioſo et amicorū gratia et multa agere et pati. et ſi oporteat mori. proiiciet enī et pecunias et honores ⁊ totaliter circūpugnabilia bōa procurās ſibiipſi bonū. Paucū enī tpūs delectari valde magis eliget vtiq₃ q̄ multū quiete et viuere bene annū q̄ multos annos qualitercūq₃ et vnā actionē bonā et magnā q̄ multas et paruas. Morientib⁹ forte hoc accidit. eligūt vtiq₃ magnū bonū ſibiipſis et pecunias proiiciūt vtiq₃. in quo plura recipiēt amici fiunt enī amico quidē pecunie. ipſi aūt bonū. magis aūt bonū ſibiipſi tribuit.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0098

o p2obemij.
udinē fidei opo2tuna ſancte apocha
ſcādaliſenť tempo2e flagelloꝝ ab in
auit deus ad emēdationē bereſum.
o ſecundi tractatus.
oſuerūt ad litterā apochalipſis. pri-
cclesie. a tempo2e ſancti iohānis vſqꝫ
nopolitanā exclusiue.
o queſtionis magne.
us eſt pſeudo p2opbeta maumetb. et
ꝙ oīa que dicunť de antichriſto ve
uidē veriſſime.
do tractatu concluſio xvj. capituli
pſis.
ab obedientia romani pontificis et
da erat vniuerſa eccleſia a pſeudo p2o
rat in arabia. affrica. libia. numidia.
niuerſa aſia.
io xvij. capituli apocbalipſis.
antinopolitanū cum p2ima medietate
pū ab antichriſto maumetbo ſub ſeptē
bellionē a romana eccleſia ⁊ bereſes.
io xviij. capituli apocbalipſis.
ecclesia non ſubiecta petro per flagel
ituet a ſancto romano pontifice impe
annus qui mari et terra exercitu o2di-
antinopolim et aſiam mino2em ⁊ vſqꝫ

ſio xix. capituli apocbalipſis.
niuerſali triūpbo pontifex ⁊ imperato2
es eccleſias ſciſmaticas. et reueniet cū
arū agni. et ꝙ inuadēt oēs chriſtiani.

UNIV. U. LANDESBIBLIOTHEK HALLE (SAALE)
Ink A 59
FÜRSTLICH STOLBERG. BIBLIOTHEK
Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-57901/fragment/page=0099